T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

HALK KÜTÜPHANESİ ÇALIŞANLARINDA MESLEK ETİĞİ ALGISI VE DAVRANIŞI: İZMİR İLİ ÖRNEĞİ

Serenay ÇAKIRER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Çankırı – 2020

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

HALK KÜTÜPHANESİ ÇALIŞANLARINDA MESLEK ETİĞİ ALGISI VE DAVRANIŞI: İZMİR İLİ ÖRNEĞİ

Serenay ÇAKIRER

ORCID: 0000-0003-1988-1437

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Çankırı – 2020

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Bildirimi ..... **iii**
Tez Kabul Ve Onay ..... **iv**
Önsöz ..... **v**
Özet ..... **vii**
Abstract ..... **viii**
Kısaltmalar ..... **ix**
Tablolar listesi ..... **x**
Resimler listesi ..... **xii**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Konu ve Önemi 2
1.2. Amaç ve Hipotez 4
1.3. Kapsam 5
1.4. Yöntem 6
1.5. Araştırmanın Düzeni 7
1.6. Literatür Özeti 8
2. ETİK VE MESLEK İLİŞKİSİ **13**
2.1. Etik 13
2.2. Etik ve Ahlak İlişkisi 15
2.3. Etik Türleri 18
2.4. Meslek Etiği 20
3.KÜTÜPHANECİLİK ETİĞİ VE HALK KÜTÜPHANELERİ **23**
3.1. Kütüphanecilik Etiği 23
3.1.1. Kütüphanecilik Mesleğinin Tarihsel Gelişimi ve Dönüşümü 27
3.1.2. Kütüphane Hizmetlerinde Etik Alanlar 30
3.1.2.1. Koleksiyon Geliştirme 30
3.1.2.2. Teknik Hizmetler 31
3.1.2.3. Kullanıcı Hizmetleri 32
3.2. Halk Kütüphanelerinde Mesleki Etik 34
3.2.1. Bilgi Merkezi Olarak Halk Kütüphaneleri 35
3.2.2. Halk Kütüphanesi Hizmetleri ve Türleri 43
3.2.3. Halk Kütüphanelerinin Toplum Yaşamındaki Yeri ve Önemi 49
3.2.4. Halk Kütüphaneleri ve Kütüphaneciliğinde Etik 51
4.İZMİR HALK KÜTÜPHANELERİ ÇALIŞANLARINDA MESLEKİ ETİK ANLAYIŞI **56**

4.1. İzmir ve İzmir Kütüphanelerine Dair 56
4.2. Bulgular ve Değerlendirme 66
4.2.1. Kütüphane Çalışanlarına İlişkin Demografik Özellikler 67
4.2.2. Halk Kütüphanesi Çalışanlarının Etik ve Mesleki Etik Bilgisi 69
4.2.3. Kütüphane Çalışanlarının Kütüphanecilik Etik İlkelerine İlişkin Tutumları . 80
SONUÇ VE ÖNERİLER 90
KAYNAKÇA 100
EKLER 114
Ek 1 : İzmir İlinde Bulunan Halk Kütüphanesi Çalışanlarına Sorulan Sorular 114
Ek 2 : Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeleri 117
ÖZGEÇMİŞ 118

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "Halk Kütüphanesi Çalışanlarında Meslek Etiği Algısı Ve Davranışı: İzmir İli Örneği" adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

03/ 07 / 2020

Serenay ÇAKIRER

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Serenay ÇAKIRER tarafından hazırlanan *Halk Kütüphanesi Çalışanlarında Meslek Etiği Algısı Ve Davranışı: İzmir İli Örneği* başlıklı bu çalışma, *03.07.2020* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği/oy çokluğuyla* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Bilgi ve Belge Yönetimi* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA	İmza: ……..
Üye	: Prof. Dr. Coşkun POLAT	İmza: ……..
Üye	: Doç. Dr. Nevzat ÖZEL	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 25/06/2020 tarih ve 2020/23-16-C sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Erol KARCI
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İnsanoğlu bugün her şeyin çok hızlı değiştiği bir dünyaya tanıklık ediyor. Kimi zaman kontrol edilemez bir devinim kazanan bu değişimin odağında yer alan aktörlerden biri de teknolojileridir. Daha çok bilgi ve/veya bilişim sözcükleri ile birlikte anılan teknolojinin öneminin artması, bu kavramların beslendiği kaynaklar olan bilgi merkezlerinin de önemini arttırmaktadır. Bu mekânlarda çalışan, günümüzdeki adı ile Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunu olanlar ya da bölüm mezunu olmayan kütüphane personeli, aynı amaca hizmet ederek mesleğe karşı sorumluluklarını icra etmektedirler. Bireylerin davranışlarını düzenleyen etik değerler, mesleğimiz içinde Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından hazırlanan mesleki etik ilkeler çerçevesinde sınırlarını belirlemiştir. İzmir ilinde hizmet veren halk kütüphanelerinde çalışmakta olan kütüphane personelinin meslek etiği algısını saptamak amacıyla ve "Halk Kütüphanesi Çalışanlarında Meslek Etiği Algısı ve Davranışı: İzmir İli Örneği" adıyla hazırlanan bu tezde; kütüphane çalışanlarının mesleğe yaklaşımları, çalışanların mesleki etik ilkelerin anlaşılabilirliği, uygulanabilirliği, yeterliliği ve gerekliliği konusundaki görüşleri, edinmiş oldukları mesleki deneyimler de dikkate alınarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan anket uygulaması sonucunda elde edilen veriler ışığında kütüphane çalışanlarının yanıtları değerlendirilerek öneriler sunulmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen, her daim destek olan ve gece gündüz demeden karşılaştığım tüm problemlere en içten yanıtları ile çözüm üreten, mesleğime karşı vizyon kazandıran saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim boyunca sağladıkları katkılar ile Prof. Dr. Coşkun POLAT, Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Kasım BİNİCİ hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Tez dönemim boyunca yaşadığım tüm yorgunluklara rağmen benden desteklerini esirgemeyen ve her daim yanımda olarak tezimi tamamlamam konusunda bana motivasyon veren canım anneme, babama ve kız kardeşime sevgilerimi sunar, teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayrıca yoğun mesai saatlerinin arasında anketime vakit ayıran değerli katılımcılara ve anketimin birçok kişiye ulaşmasında yardımcı olan Bornova İlçe Halk Kütüphanesi Müdürü Sayın Asuman Nesibe ÖZDİL'e saygı ve sevgilerimi sunarım.

03/07/ 2020

Serenay ÇAKIRER

ÖZET

Tezin Başlığı: Halk Kütüphanesi Çalışanlarında Meslek Etiği Algısı Ve Davranışı: İzmir İli Örneği

Tezin Yazarı: Serenay ÇAKIRER

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi

Tezin Türü: Yüksek Lisans

Kabul Tarihi: 03.07.2020

Kütüphaneler/Bilgi Merkezleri, bilgiye erişmede kullanıcı ile bilgi arasında köprü görevi üstlenmektedir. Bilginin derlenmesinde, düzenlenmesinde ve kullanıma sunulmasında önemli bir rol oynayan kütüphane çalışanlarının mesleğe karşı sorumluluklarını yazılı hale getiren mesleki etik ilkeler, tüm kütüphane çalışanlarında olduğu gibi, daha çok toplumla iç içe hizmet veren ve kapıları herkese açık olan halk kütüphanesi çalışanları için de mesleğin ve kurumun toplumsal saygınlığı açısından belirleyici rol oynayan, vazgeçilemez nitelikte olan değerlerdir. Çalışma, Türkiye'deki halk kütüphanelerinde görev yapan kütüphanecilerin mesleki etik algısını ve bu bağlamda mesleki etik ilkelerinin uygulanabilirlik durumunu İzmir ili örneği üzerinden saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda İzmir ilinde yer alan 38 il/ilçe halk kütüphanesinde çalışan kütüphane çalışanlarına mesleki etik bilincini ölçmeye yönelik sorular derlenmiş ve bu sorulara verilen yanıtlar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Sorular, anket tekniği yöntemi ile iletilmiştir. Yönetici ve kütüphane çalışanlarından oluşan toplamda 89 kişinin vermiş olduğu yanıtlar SPSS istatistik yazılım programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Anket çalışmasına katılan halk kütüphanesi çalışanlarının vermiş oldukları yanıtlar neticesinde, çalışanların mesleki etik ilkeler konusunda yeteri kadar farkındalık sahibi olmadıkları ve bu doğrultuda toplumun geniş bir kısmına hizmet veren halk kütüphanesi işleyişinde söz konusu duyarlılığı mesleki davranışlarına yeteri kadar yansımadığı sonucuna varılmıştır.

Mesleki etik ilkelerin günümüzün değişen dinamikleri teknoloji ışığında güncellenerek yeniden revize edilmesi ve bilgi ve belge yönetimi bölümü mezunu olan/olmayan kütüphane çalışanlarının daha öz verili davranmaları hususunda etik ilkelerin rehberliğinin ne denli önemli olacağına dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etik, Meslek Etiği, Kütüphanecilik Etiği, Halk Kütüphaneleri

ABSTRACT

Title of the Thesis: Perception and Behavior of Professional Ethics in Public Library Employees: The Case of Izmir Province

Author: Serenay ÇAKIRER

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Department: Information and Records Management

Thesis Type: Master's Thesis

Date: 03.07.2020

Libraries/Information Centers act as an important bridge between the user and information in accessing information. Professional ethical principles that make librarians' responsibilities towards the profession written, which play an important role in compiling, organizing and making available to information, as in all library employees are indispensable values that play a decisive role in terms of the social dignity of the profession and the institution for the public library staff, who serve mostly with the society and whose doors are open to everyone. This study, professional ethical perception of librarians who work in the public libraries in Turkey and in this context, it has been prepared in order to determine the applicability status of professional ethics principles through the example of İzmir province. For this purpose, the library employees working in 38 Provincial/District Public Libraries in Izmir province were compiled and evaluated based on the answers given to these questions. The questions were transmitted by the method of survey technique. The responses of 89 people, including managers and library staff, were analyzed using the SPSS statistical software program. As a result of the responses given by the public library employees who participated in the survey, employees do not have enough awareness of professional ethical principles and in this direction, it is concluded that this sensitivity does not sufficiently reflect their professional behavior in the functioning of the public library, which serves a large part of the society.

Updating and revising the principles of Professional Ethics in the light of today's changing dynamics of technology, and it has been pointed out how important the guidance of ethical principles will be in order for the library employees who are/are not Formation graduates to behave more self-efficaciously.

Keywords: Ethic, Professional Ethics, Librarianship Ethics, Public Libraries

KISALTMALAR

ALA	American Library Association
ANKOS	Anadolu Üniversiteleri Konsorsiyumu
IFLA	The International Federation of Library Associations and Institutions
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
KYGM	Kütüphane ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TAD	Türk Arşivciler Derneği
TDK	Türk Dil Kurumu
TKD	Türk Kütüphaneciler Derneği
TÜİSAG	Türkiye İş Sağlığı ve Güvenliği Profesyonelleri Topluluğu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ÜNAK	Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No: Sayfa
Tablo 1: KYGM Bağlısı İzmir Halk Kütüphaneleri (2019) 64
Tablo 2: Ankete katılan kütüphane çalışanlarının cinsiyet-yaş bilgisi 67
Tablo 3: Ankete katılan kütüphane çalışanlarının bölüm mezun durumu ve kurum içi statüleri 68
Tablo 4: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ile mesleki etik eğitimi alma durumu 69
Tablo 5: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ile mesleki değerler ile ilgili bilgi sahipliği 70
Tablo 6: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ve mesleki etik ilkelerin uygulanabilirlik durumu 71
Tablo 7: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ve meslek içi meslek etiği eğitimi ihtiyacı 73
Tablo 8: Kurum içi statü ve meslek etiği ilkelerinin çalışma verimliliğine etkisi 74
Tablo 9: Meslekte çalışma süresi ve kişisel mesleki etik standardı 75
Tablo 10: Çalışanların bölümü mezunu olma durumu ve mesleği iş doyumu ilişkisi 76
Tablo 11: Kurum içi statü ve görev tanımlarına göre sorumlulukların eksiksiz yapılması 77
Tablo 12: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ve kişisel gelişim için mesleki etkinliklere katılım durumu 78
Tablo 13: Mesleki etik ilkeler kurum içerisinde saygı ve hoşgörüyü pekiştirici bir unsur mudur? 79
Tablo 14: Düşünce özgürlüğü bilincinin geliştirilmesinin görev ve sorumluluklarınız arasında olduğunu düşünüyor musunuz? 80
Tablo 15: Siyasi, dinsel ya da ideolojik görüşlerinize karşı olan kaynakların kütüphane dermesinde olmasını ister misiniz? 81
Tablo 16: Kütüphanenizde telif haklarına aykırı bir davranış olduğunu düşünüyor musunuz? (orijinal kaynak sağlamama, fotokopi hizmeti vb.) 82
Tablo 17: Kütüphanenizdeki meslektaşlarınız yeterince mesleki iş birliği ve dayanışma gösteriyorlar mı? 83

Tablo 18: Kütüphanenizde etik dışı bir davranış gördüğünüzde uyarı yapıyor musunuz? (uyarmak, yöneticiye bildirmek vb.) 84
Tablo 19: Çalışma süresi ve meslekte kişisel özelliklerine göre ayrımcılık durumu. 85
Tablo 20: Kütüphanenizde kullanıcılar arasında öncelik yaratılmaksızın eşit hizmet sunuluyor mu? 86
Tablo 21: Kütüphanenizde kullanıcıların bilgi taleplerinin gizliliği konusunda yeterli özen ve saygı gösteriliyor mu? 87
Tablo 22: Kütüphanenizde kitapların neden göstermeksizin ödünç verilmediği bir durumla daha önce karşılaştınız mı? 88
Tablo 23: Kütüphanenizde kitapların kataloglaması ve sınıflanmasında yanlış konu numarası vermek, teknik işlemleri gerekli özen ve zamanında yapmamak gibi davranışlar olduğunu düşünüyor musunuz? 89

RESİMLER LİSTESİ

Resim No: Sayfa

Resim 1: Günümüzde Bergama Kütüphanesi 58

Resim 2: Günümüzde Efes (Celsus) Kütüphanesi 59

Resim 3: Tire Necip Paşa Kütüphanesi..... 60

Resim 4: İzmir Milli Kütüphanesi..... 61

1. GİRİŞ

Erdemli ve ahlaklı olmak, iyi birey olmanın en temel gereklerinden biri olarak kabul edilir. Bunun yanı sıra, insanlara yön veren yazılı ve yazılı olmayan kurallar da bireyin davranışlarının şekillenmesinde etkileyici birer unsurdur. Farklı toplum ve aile yapılarına göre değişiklik gösterse de değer yargılarının ortaya konulması ve ölçülmesinde söz konusu kurallar belirleyici olmaktadır. Yazılı olmayan kuralların olduğu yerde insan davranışlarının en büyük yaptırımı olarak vicdan kabul edilmekle birlikte, eylemlerin sonucu genel olarak etik anlayış kuralları ile ele alınmakta ve değerlendirilmektedir. Etik, hem felsefi bir düşün ürünü hem de bir bilim dalıdır. Bilimsel yönü ile içselleştirildiği zaman, hemen her alanda disiplinler üstü kimlik kazanarak uygulanmaya başlamıştır. Etik genel anlamda aynı amaca hizmet eden bir grup topluluğun kendilerine ve çevresine karşı olan davranışlarını şekillendiren yazılmamış kurallar dizisidir. Meslek etiği ise aynı meslek kolunu paylaşan kişiler arasındaki davranışların sınırlandırılmasında, belirli kuralların uyulması için hareketleri sınırlayan mesleki düzeni sağlayan yazılı kurallar olarak tanımlanmaktadır.

Kütüphanecilik alanında etik kurallar ilk kez 1903 yılında ortaya atılmasına karşın, ancak 1938 yılında American Library Association (ALA) tarafından kabul edilmiş ve yazılı hale getirilmiştir (ALA, 2008). Bu çaba ile etik-kütüphanecilik ilişkisi ve önemi konusunda farkındalık ve duyarlılık yaratılmak istenmiş, böylece diğer ülkelerdeki benzer girişimlere örnek olunmuştur. Türkiye'de, mesleğin en eski sivil toplum örgütlenmesi olan Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD) tarafından ilk kez 1996 yılında oluşturulan mesleki etik kurallar, 2010 yılında TKD bünyesinde yeniden gözden geçirilerek günümüzdeki halini almıştır.

Kütüphaneler bilgi yuvasıdır ve kullanıcı ile bilgi arasında en temel köprü görevini üstlenmektedir. Özellikle bilgi teknolojisi alanında yaşanan gelişmelerin tetikleyici etkisi ile artan bilgi çeşitliliği ve ortaya çıkan birtakım sorunlar ve yeni roller, kütüphanecilerin kullanıcılar ve mesleğe karşı sorumluluklarını da çeşitlendirmiş ve daha dikkat çekici hale getirmiştir. Bu süreçte kütüphanecilik mesleği ve çalışanları

açısından en önemli kolaylaştırıcı ve yol gösterici, mesleki etik ilkeler ve çalışanların bu ilkelere bağlılıklarıdır. Bilgiyi eşit, güvenilir ve en hızlı şekilde bilgiye ihtiyaç duyan kullanıcılara ulaştırarak gereksinim giderici bir araca dönüştürmek, kütüphanecilerin günümüzdeki en önemli görevidir. Bunu benimseyen ve mesleki etik ilkeler ışığında hareket eden meslek mensupları, kütüphane paydaşlarının tamamı için en doğru sonuçları ortaya çıkaracaktır.

1.1. Konu ve Önemi

İnsanoğlu doğduğu andan itibaren düzeni belirli kurallar bütünü ile oluşturulan ve korunan bir toplumun parçası olarak yaşamaya başlar. Toplumun uyumu ve sosyal yaşamın dinamiklerinin belirlenmesi noktasında da referans olan söz konusu kurallar, yüzlerce yıllık deneyimlerden süzülerek belirlenir ve kabul görür. Bu kurallar aynı zamanda toplumun etik değerlerinin yansımasıdır. Toplumdan topluma, kültürden kültüre hatta kimi zaman bireyden bireye bile algılama ve uygulama değişikliği gösterebilen bu etik değerlerin toplumsal yaşamın ekonomik, sosyal ve beşeri boyutlarında etkileyici rolü bulunmaktadır (Annemarie, 1999: 46).

Etik, toplumda bir düzen sağlamak ve refah düzeyi yüksek bir yaşam sürdürebilmek için, toplumun bireye ya da bireyin topluma karşı davranışlarında ve söylemlerinde kısmi standart ve şeffaflık oluşturur. Benzer şekilde de mesleki etik, mesleki çerçevede insan davranışlarını yönlendirmede rehberlik eder ve mesleki rekabeti düzenleyerek, çalışanların iş yerlerinde belirli kurallar çerçevesinde yaşamlarına "daha iyi" devam etmelerini sağlar. Zira meslekle ilgili etik kurallar olmadığında ve işleyişe ilişkin öngörülemeyen bir durumla karşılaşıldığında doğru eylemin görünürlüğü çok net olmayabilir. Bu noktada doğrudan uzaklaşılan her eylem, mesleğe karşı duyulan toplumsal güven ve itibarı zedeleyebilir. Mesleki etik "iş hayatındaki davranışları yönlendiren, onlara rehberlik eden etik prensipler ve standartların toplamına denilmektedir" (Milli Eğitim Bakanlığı, 2019). Mesleki etik, normatif bir kurallar bütünü gibi görünse de bireyin içsel ve manevi duyguları ile devam etmektedir. Bu bağlamda meslek etiği, bireylerin çalışma hayatında verimliliğin artması, kalitenin yükselmesi ve motivasyon sağlaması için gereklidir

(Aydın, 2006: 7-8). Subaşıoğlu kütüphanecilik mesleği özelinde söz konusu gerekliliği şu şekilde ortaya koymuştur;

> *"Meslek etiği, diğer etik alanları (kişi, aile) gibi kamuoyunca önemsenmez, çünkü toplum için öbür etik alanları gibi ortak bir öge değildir. Meslek etiği, kişisel davranışlara, kişisel çıkarlara bir sınır çizer, grup dinamiği oluşturur. Kütüphanecilik de, bir grup oluşturduğuna göre meslek etiği, meslek elemanlarınca benimsendiği ve korunduğu sürece yürürlükte kalabilir"* (2017: 469).

Kütüphanecilik, ihtiyaç duyulan bilgiye en kısa sürede ve en doğru şekilde ulaşılmasını sağlayan, bilgi kaynaklarının gelişimi ve korunmasına katkıda bulunan, kısacası bilgi ve bilimin gelişimine hizmet eden bir meslektir. Kütüphanecilik mesleğine saygı kazandıracak ve sağlam temeller atmasına yardımcı olacak bireylerin bilgiye erişmesinde etik açıdan yapması gereken veya yapmaması gereken bir takım mesleki etik kodlar bulunmaktadır (Yılmaz, 2009: 395). Kütüphanecilik etiği diğer meslek dallarında olduğu gibi kendi içinde alt disiplini olan bir kurallar bütünüdür. Mesleğin görevlerinden biri ve esası olan bilgiye erişim sağlama sorumluluğunun yanı sıra, kullanıcılara hizmet vermenin birçok yöntemi ve ilkesiyle kütüphanecilik diğer disiplinler ile bağlantılı hale gelmiştir (Toplu, 2007: 191). Yılmaz, kütüphanecilik etiğini; "Bireylerin/toplumun bilgiye erişimini sağlama ve bilgi gereksinimlerini karşılamada insanın değerini koruma adına yapılması ve yapılmaması gerekenlere ilişkin ilke, kural ve normlara dayanak oluşturan değerler" (2009: 398) olarak tanımlamıştır. Kütüphanecilerin, kullanıcılara ilişkin davranışları, kütüphaneye ilişkin sorumlulukları mesleki saygınlık ve etik ilkeler açısından büyük önem taşımaktadır. Her meslek grubunda olduğu gibi, kütüphanecilik alanında da etik kurallar önemlidir. Kütüphaneciler için gerekli olan etik kurallar, kütüphane iş akışını düzenler ve sorumluluk bilinci ile kullanıcılara daha iyi bir hizmet sunulmasını sağlar. Bununla ilgili Türkiye'de Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik ilkeleri yayınlanmış ve toplamda yer alan 12 madde ile mesleğin gerektirdiği sorumluluklar, cezai yaptırım olmasa da güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Tüm kütüphane çalışanlarında olduğu gibi, halk kütüphanelerinin toplumun her kesimine hitap ediyor olması, bebek, çocuk, genç, yetişkin ve yaşlı demeden her yaştan bireyi hizmete dâhil etmesi kütüphanecilerin sorumluluk çerçevesini daha da arttırmakta ve

meslek etiği ilkeleri hususunda daha özverili çalışmaya davet etmektedir. Bu açıdan yapılan araştırmada meslek etiği ilkeleri halk kütüphaneleri açısından ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

1.2. Amaç ve Hipotez

İnsan davranışlarının kendisine ve temsil ettiği değerlere uygun olmasının yol ve yöntemlerini belirleyen etik, günümüzde disiplinler üstü bir anlam ve derinlik kazanmış, hemen her alanın ve iş kolunun vazgeçilmez unsurlarından birine dönüşmüştür. Artık birçok meslekte etik kodlar uygulamalı hale gelmiş ve benimsenmiştir. Dürüstlük, nesnel olma, tarafsızlık gibi çıkar çatışmasından uzak davranışları düzene koymak ve belirli kurallar çerçevesinde hizmet etmek, etik kurallara uygun eylem göstermenin temel prensiplerindendir. Araştırmanın amacı, Türkiye'deki halk kütüphanelerinde görev yapan kütüphane çalışanlarının mesleki etik algısını ve bu bağlamda mesleki etik ilkelerinin uygulanabilirlik durumunu İzmir ili örneği üzerinden saptamaya çalışmaktır. Diğer bir ifade ile çalışmada temel amaç; kütüphanecilere, kütüphanecilik mesleği ekseni etrafında mesleki etik ile ilgili birtakım sorular yönelterek, kütüphanecilerin etik ilkeler doğrultusunda hareket edip etmediklerinin durumunu araştırmaktır. Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından hazırlanan mesleki etik ilkeleri dikkate alarak kütüphane çalışanlarının düşünce özgürlüğünü ve sansüre karşı olan hassasiyetlerini saptamak; kullanıcılara karşı eşit ve gizlilik ilkeleri çerçevesinde doğru ve yeterli bilgiye erişim hizmeti verme anlayışlarını değerlendirmek; siyasi, ideolojik, dinsel, kişisel ve ticari çıkar sağlamadan kullanıcılar ve mesleki risk ve fırsatları tespit etmek ve paydaşlara yol gösterici önerilerde bulunmak çalışmayla ulaşılması amaçlanan hedefleridir.

Kütüphanecilik mesleğinin profesyonelleri, iyi yöndeki değişmeye karşın, mesleki etik ilkeler konusunda henüz yeterli bilinç ve farkındalık düzeyine sahip değillerdir. Mesleki uygulamalar söz konusu olduğunda, kütüphanecilikte doğru mesleki etik davranışlar ile etik ikilemlerin çatışma düzeyi daha derindir. Bu yaklaşımdan hareketle çalışmanın hipotezi; "Son dönemde yaşanan kısmi literatür çeşitliliği ve söylem zenginliğine karşın, kütüphanecilik mesleğinin profesyonelleri henüz mesleki etik ilkelerin iş akış süreçlerindeki kolaylaştırıcı yanını yeterince içselleştirebilmiş

değillerdir. Bu nedenle mesleki etik ilkeler konusunda söylemde ortaya konan önemseme tutumu eyleme taşınamamakta bu da mesleki etik ikilemlerin kütüphanecilik mesleğinin önemli sorunlarından biri olarak varlığını sürdürmesine neden olmaktadır" şeklinde kurgulanmıştır. Bunula ilgili olarak ortaya konan alt önermeler (hipotezler) ise şunlardır;

H.1. Kütüphaneciler mesleki etik ile ilgili daha önce eğitim almamışlardır,
H.2. Halk Kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler mesleki değerler konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları için mesleki etik ilkeler yeterince uygulanabilir değildir,
H.3. Kütüphanelerde kullanıcıların bilgiye erişim hakları etik değerler bağlamında yeterince gözetilmemektedir,
H.4. Kütüphane hizmetlerinin yürütülmesi sırasında kullanıcıların kişisel gizliliklerine ve herkese eşit hizmete yönelik özen kimi zaman gözden kaçırılmaktadır.
H.5. Kütüphanecilik formasyonuna sahip olan kütüphane çalışanları ile olmayan çalışanların mesleki farkındalık ve önemseme düzeyleri arasında farklılıklar vardır,
H.6. Kütüphaneciler bilgi hizmetlerini sunarken meslek iş birliği ve dayanışmaya yeteri kadar önem vermemektedir.

Çalışma kapsamında hazırlanan anketin kurgulanmasında belirlenen hipotez ve alt hipotezlerin tamamının yanıtlarının bulunmasına hizmet edecek soruların olmasına özen gösterilmiştir

1.3. Kapsam

Bu çalışma ile İzmir'de bulunan halk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin mesleki etik davranışları ve bu konudaki yaklaşımları ortaya konularak, elde edilen bilgiler ışığında İzmir halk kütüphanelerinde görev yapan kütüphanecilerin, Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından belirlenen ve kütüphanecilik mesleğinin paydaşı olan herkesin uyması beklenen ilkelerin ne kadarına uygun davranışlar sergiledikleri ve bu bağlamda mesleki yeterlilikler tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu yönelim bağlamında çalışmanın kapsamı İzmir'de hizmet veren halk kütüphaneleri ve bu kütüphanelerde görev yapan kütüphaneciler olarak belirlenmiştir.

Kütüphanecilik formasyonuna sahip çalışanlar ile kütüphanede bu formasyonu almadan çalışanların mesleki etik farkındalığı açısından ne gibi özelliklere sahip oldukları ve aralarındaki farkların neler olduğu konusundaki soruların yanıtları ve açıklamalara da çalışmada yer verilmiştir. Saptamalar sonucunda kütüphanecilerin mesleki etik ilkeleri uygulamada ne derece etkin oldukları ve bu konuda gereksinim duydukları bilgiye ulaşmada hangi yolları izledikleri, ortaya konmaya çalışılmıştır. Etik ilkeler ve mesleki tutum, kütüphanecilik mesleğinin getirdiği sorumluluklar ile birlikte mesleki uygulamalarda ve hizmetlerde ortaya çıkabilecek olumsuzlukların giderilmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda, çalışma süresince metinde kütüphanecilik mesleki etik ilkeleri ve uygulanabilirlikleri ile ilgili oluşabilecek sorunlara yönelik çözüm önerilerinin sunulması ve böylece konuya ilişkin farkındalığın artırılmasına katkı sağlanmasına yönelik kurgunun da verilmesine özen gösterilmiştir.

1.4. Yöntem

Bu çalışmada, var olan durumu ortaya koyma, eksiklikleri belirleme ve çözüm önerileri sunmaya yönelik bir içerik düşünülerek kurgulandığı için, öncelikle basılı ve elektronik kaynakların taranması ve toplanması yöntemiyle kaynak taraması yoluna gidilmiştir. Tezin kavramsal bölümünün kurgulanmasında ayrıca uygulama ve değerlendirme bölümlerinde ise betimleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında, veri toplama tekniklerinden biri olan anket tekniği uygulanmıştır. Personelin mesleki etik ilkelerine karşı tutumlarına ilişkin verilerin elde edilmesinde *Likert Ölçeği* ile hazırlanmış sorulardan yararlanılmıştır. *Likert Ölçeği*, elde edilen anket verilerinin, geriye dönük fikir, görüş ve ihtiyaç gibi birtakım bilgiler alarak iyileştirme çalışmalarını destekleyecek bir anket tekniğidir. İzmir ilinde çalışan halk kütüphanesi çalışanları anketin örneklemi olarak ele alınmış ve elektronik posta yolu ile anket gönderilmiştir. İlk aşamada 2-10 Ocak 2020 tarihleri arasında 10 kişiye ön test uygulanmıştır. Söz konusu çalışma kapsamında yer alan 27 halk kütüphanesinde istihdam edilen 166 kütüphane çalışanından farklı unvanlar ve mesleki pozisyonlar ile farklı eğitim düzeyleri ve formasyonlara sahip olarak görevlerini yürüten 140 kişi örneklem olarak ele alınmıştır. Ayniyat saymanı, hizmetli, koruma/güvenlik görevlisi ve teknisyen kadrosunda istihdam edilen 26 kütüphane çalışanı ise çalıştıkları pozisyonlar ve kütüphane ile olan bağları nedeniyle

kütüphane hizmetlerine aktif katılımları söz konusu olmadığı için örneklem dışında tutulmuştur. Anketin tutarlılığının test edilmesinin ardından 13-31 Ocak tarihleri arasında örneklemimiz arasına giren 140 kütüphane çalışanı ile anket paylaşılmıştır. Anketin cevaplanmasına yönelik son tarihe kadar 89 kişiden geri yanıt alınabilmiştir. Bu sayı araştırmayı oluşturan örneklem sayısının %63,5'ini oluşturduğu için çalışmanın amacını ortaya koyma adına yeterli olacağı değerlendirilmiştir. Anketten elde edilen sonuçları Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 25.0 versiyon istatistik yazılım programından yararlanılarak, veriler analiz edilmiş ve anket verileri belirlendikten sonra sonuçlara göre değerlendirmeler yapılmıştır.

1.5. Araştırmanın Düzeni

Çalışma giriş ve sonuç bölümleri ile birlikte toplamda 5 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu ve önemi, amacı ve hipotezi, kapsamı, araştırmanın düzeni ve literatür özetine ait bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde etik kavramının anlaşılmasına yönelik temel açıklamalar çerçevesinde ahlak ile ilişkisi, etik türleri ile meslek etiğine değinilmiştir. Bu bölümde diğer bölümlerin anlaşılması ve kavram karışıklıklarının olmaması için temel olarak ele alınmıştır. Üçüncü bölümde kütüphanecilik etiğine giriş yapılarak, ilgili tanımlamalar yapılmış, kütüphanecilik mesleğinin tarihsel dönüşümü ile günümüze kadar ki süreci kısaca bahsedilmiştir. Kütüphane hizmetlerinde etik alanlar ile genel olarak sağlanan hizmetlerden söz edilerek karşılaşılabilen ya da karşılaşılabilecek sorunlar ele alınmıştır. Bilgi merkezi türlerinden olan halk kütüphaneleri hakkında tanımlamalara yer verilmiş, amacı, görevi ve türlerinden söz edilmiştir. Halk kütüphanelerinin günümüzdeki anlamı ve toplumsal öneminde, kullanıcılar için yeri ve kazanımlarına değinilmiş son olarak halk kütüphaneciliğinde etik bölümünde ise halk kütüphanelerinde çalışan personelinin TKD meslek etiği ilkeleri ile düşünülerek yapılması muhtemel olan etik olmayan davranışlar üzerinde önemli hususlara değinilmiştir. Sonuç bölümünde çalışmanın amaçları ile elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve halk kütüphanelerinde çalışan personelin kuruma daha iyi hizmet verebilmesi ve uygulanması aşamasında kolaylık sağlama adına çeşitli öneriler sunulmuştur.

1.6. Literatür Özeti

Mesleki etik konusunda birçok alanda çalışmalar yapılsa da Bilgi ve Belge Yönetimi disiplini ya da kütüphanecilik mesleği ile ilgili Türkiye'de yapılan bilimsel araştırmaların sayısı görece daha azdır. Bilgi ve belge yönetimi bağlamında mesleki etik daha çok son dönemde gerçekleşen konferans, sempozyum ve mesleki etkinliklerde dile getirilmiş ve mesleki etik daha çok tartışılır hale gelmiştir. Alanda, çoğunlukla teorik olarak verilen öncül çalışmalar sonrasında istatistiksel çalışmalar ile ankete dayalı bulguların yorumlandığı ve konuya dayalı değerlendirmelerin yapıldığı araştırmalara doğru bir yönelim söz konusudur.

Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında etik üzerine yapılan çalışmaların Aysel San tarafından kaleme alınan ve 1969 yılında yayımlanan *"Sansür ve Kütüphaneler"* adlı makale ile başladığı görülür. İçeriğinde tarihten örneklerle basılı kaynaklar üzerinde uygulanan sansürden bahseden çalışmanın ardından, bu konuyu ele alan bilim insanı olmuştur. 1977'de yayımlanan "Kütüphanecilik Mesleğinin 100. Yılı" başlıklı çalışmasında Sefercioğlu, kütüphanecilik mesleğinin doğuşundan ve ilklerinden bahsetmiş ayrıca mesleki etik ilkelerin kütüphanecilik mesleğinin ihtiyaç konusu olduğuna değinmiştir.

Kızılkan (1988), "*Düşünce Özgürlüğü ve Kütüphanecilik*" adlı çalışmasında düşünce özgürlüğü ve sansür konusunu kütüphaneler için irdelemiş, daha sonra 1994 yılında hazırlamış olduğu "*Düşünce Özgürlüğü ve Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitimi*" adlı yüksek lisans tezinde kütüphanecilik mesleği-etik ilişkisi daha ayrıntılı bir biçimde ele almıştır. Kütüphanecilik alanında verilen eğitimin düşünce özgürlüğü alanında yeterli bilinci oluşturmadığını savunan Kızılkan bu savunusunu doğrulamak için Ankara'da üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilik bölümü mezunlarına anket uygulamış ve kütüphane yöneticileri ile görüşmüştür. Tez çalışmasının sonucunda, kütüphanecilerin düşünce özgürlüğü ve sansür konusunda yeterli bilince sahibi olmadıklarını ortaya koymuştur. Yine benzer biçimde, Sağlamtunç (1991) "*Kütüphanecilik Açısından Düşünce Özgürlüğü ve Sansür*" adlı çalışmasında kütüphanecilikte düşünce özgürlüğü ve sansüre değinmiş, bu konu ile ilgili Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü 2'nci sınıf öğrencilerine birtakım sorular yöneltmiş, sonucunda ise düşünce özgürlüğü ve sansür ile ilgili temellerin okul

hayatından başlanarak verilmesi gerektiği fikrini ortaya koymuştur. Tonta ve Çelik'in (1996) "*Bilgi Edinme Özgürlüğü*" isimli kitabında yer alan "*Düşünce Özgürlüğü, Bilgi Edinme Özgürlüğü ve Bilgi Hizmetleri*" adlı bölümde düşünce özgürlüğü ile bilgi edinme özgürlüğü arasındaki ilişkiye değinerek kütüphaneler açısından önemini vurgulamışlardır. Konun önemi ile ilgili bulgularda Batılı ülkelerin vatandaşların bilgi edinme haklarını güvenceler ile garanti altına alındığı belirtilirken, ülkelerin çoğunun bunu garanti altına almadığı sonucu ortaya konmuştur. Yine aynı eser içerisinde yer alan "*Hoşgörü, Düşünce Özgürlüğü ve Kütüphaneler*" isimli çalışmasında Keseroğlu (1996) kütüphane tarihine değinerek, Mezopotamya'dan Antik Yunana kadar, kurulmuş olan bütün kütüphanelerin düşünce özgürlüğünün sonucunda var olduğunu, sonuç olarak eskiçağ kütüphanelerinin özgürlükten yana tavır sergilediklerini ortaya koymuştur. Bu çalışmaların yayımlandığı yıl (1996), Türk Kütüphaneciler Derneği mesleki etik ilkeleri hazırlanarak kamu ile paylaşılmıştır. On iki maddeden oluşan mesleki etik bildirgesi, kütüphaneciler ve kullanıcılar için kurallar bütünü oluşturmuş; sansür, düşünce özgürlüğü, telif hakkı ve hizmetlerin sunum biçimi gibi mesleğin temel unsurlarına göndermeler yapmıştır. İlkelerin ardından, "*Bilgi Hizmetlerinde Ahlaki İlkeler*" adlı çalışmada, TKD Mesleki Etik ilkelerin ülkemiz açısından uygulanabilirliği sorgulanmış, belirlenen on iki maddenin örneklerle açıklanması görüşü ortaya atılmış ve böylece ilkelerin daha iyi kavranabileceği ön görülmüştür. Ayrıca, meslek mensuplarının bir araya gelerek kütüphaneciler için etiği ele alan birer el kitapçığı hazırlanması önerisinde bulunulmuştur (Alpay, 1997). Benzer bir yaklaşımla Karataş (1997), "*Uygulamacı Gözüyle Meslek Etiği ve Kütüphanecilik*" adlı çalışmasında Howard Selsam'ın "Etik" adlı eserinden ahlak ile ilgili bulguları değerlendirmiş ve *TKD Etik İlkeleri*ni ele alarak, kütüphanecilik mesleği için öngörülerde bulunmuştur.

Etik ilkelerin kabul edilmesi kütüphanecilerin meslektaşlarına ve/veya kullanıcılara karşı sorumluluklarını belirlenmiştir. Ancak etik ilkeler her ne kadar belirenmiş olsa da, ilkelerin varlığı toplumsal saygınlığa taşınamamıştır. Subaşıoğlu (1997), "*Meslek Etiği*" adlı çalışmasında, kütüphanecilik mesleğinin toplumda yeteri kadar tanınamamasından kaynaklanan etik sorunlara değinmiş, ayrıca meslektaşların mesleğe karşı bağlılık ve saygınlık duygularının eksikliğinin kütüphaneciliğin

toplumda yeterince bilinmemesini tetiklemiş olabileceğini ifade etmiştir. Benzer bir şekilde, "*Kütüphanelerde Etik Kurallar*" adlı çalışmada örgütlerde ve özellikle kütüphanelerde iş etiğinin öneminden bahsedilmiş, etik davranışların geliştirilmesinde önemli olan hususlara değinilerek etik olmayan davranışlarda bulunulan birey ya da kurumlarda ne gibi zorlukların yaşanabileceği dile getirilmiştir (Örkmez ve Şancı, 2003). Etiği kütüphanecilik mesleği açısından daha geniş kapsamda ele alan "*Kütüphaneciliğin Etik Sorunu ve Türkiye Yaklaşımı*" adlı çalışmada, koleksiyonların geliştirilmesinde ve korunmasında, personel ve iş güvenliği alanlarında, hizmetlerin yürütülmesi ve kütüphanecilerin toplumsal sorumluluklarında etik konulara değinilmiştir (Toplu, 2007). Murat Yılmaz (2007), "*Etik ve Kütüphanecilik*" adlı kitabında etik-kütüphanecilik mesleği ilişkisine değinmiştir. Ahlaki açıdan mükemmel bir kütüphanecinin varlığının eleştirildiği "*Ahlak ve Meslek Ahlakına Eleştirel Bir Bakış*" adlı çalışmasında ise, model kütüphanecinin doğru ve yeterli bilgiyi sunmasında kendisine sorular sorması ve TKD meslek etiği ilkelerine bağlı kalarak bu soruları cevaplaması yöntemi ile konu ele alınmıştır (Yılmaz, 2012).

Alanımız ile ilgili "*etik*" temalı ilk ulusal sempozyum 2014 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu sempozyum ile birlikte kütüphanecilikte etik konusu çok yönlü bakış açıları ile ele alınmış ve böylece alan yazına farklı bakış açıları ile katkı sağlamıştır. Keseroğlu, Bitri, Demir ve Güneş tarafından yayına hazırlanan sempozyum bildirileri kitabında (2014) kütüphanecilik meslek etiği alanında birçok konuya değinilmiştir. Bu sempozyuma bildiri ile katılanlar arasında yer alan Kızılöz (2014), "*Kütüphanecilerin Mesleki Etik İle İlgili Tutumlar*" adlı çalışmasında Ankara' da yer alan il ve ilçe halk kütüphanelerine anket çalışması uygulamış ve sonucunda çalışanların birçoğunun bölüm dışı olduğu, bu yüzden de etik ilkeler konusunda bilgi sahibi olmadıkları sonucunu ortaya koymuştur. Konuyu daha geniş bir örneklemle (İzmir'de görev yapan ve Türk Kütüphaneciler Derneği İzmir Şubesi'ne üye olan tüm kütüphaneciler) ele alan Akkaya (2014), "*Bilgi Profesyonellerinin Gözünden Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkelerine Yönelik Bir Değerlendirme: İzmir Örneği*" adlı çalışmasında, kütüphanecilerin mesleki bilgi deneyimleri ışığında mesleki etik ilkelere karşı tutumlarını incelemiş ve 42 sorudan oluşan anket çalışmasını 123 kütüphane çalışanı ile paylaşmıştır. Akkaya

elde ettiği verileri üniversitelerin, meslek örgütlerinin ve tüm paydaşların etik ilkelerin bilinirliği ve uygulanabilirliği konusunda çaba göstermeleri, yenilikler kazandırmaları ve etik ilkelere ilişkin taslak yasal düzenlemeler hazırlamaları gerektiği sonucu ile birlikte vermiştir.

TKD Mesleki Etik İlkelerinin ardından, etik ilkelerle doğrudan ilişkili olarak, 2008 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi kabul edilmiş ve 8 maddeden oluşan bu bildirge ile bilgi merkezlerine hizmetlerini yerine getirmede yardımcı olacak bir rehber kazandırılmıştır. Bilgi merkezlerinin mesleki etik odaklı en önemli unsurlarından biri olan derme geliştirme ve kullanıcılar için sansür ve düşünce özgürlüğü konularında Alaca ve Yılmaz (2014) "*Halk Kütüphaneciliğinde Sansür ve Düşünce Özgürlüğü Konusunda Kullanıcı Algısı Üzerine Bir Araştırma*" adlı çalışmalarında konuyu halk kütüphaneleri özelinde ele almışlardır. Halk Kütüphanelerinde düşünce özgürlüğü ve sansür konusunun algılanışını ele alan araştırmada Ankara'da bulunan 3 ilçe halk kütüphanesindeki kullanıcılara anket tekniği uygulanarak düşünce özgürlüğü ve sansür konularına ilişkin bakış açıları tespit edilmiştir. Anket sonucunda olgusal değişkenlerin (yaş, cinsiyet) bu düşünceler üzerinde bir etkisinin olmadığı, ankete katılanların yalnız %6,7'lik kısmının bilgiye erişim konusunda sansüre maruz kaldıklarını düşündüklerini ortaya çıkarmıştır.

Geride kalan yüzyılın ikinci yarısından itibaren evrensel literatürde de düzenli olarak araştırma konusu olan kütüphanecilik etiği konusunda son dönemlerde saha analizlerine da yer verilen bilimsel çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Du Mont (1991) tarafından kaleme alınan "*Ethics in Librarianship: A Management Model*" adlı çalışmada kütüphane çalışanlarının kurum içerisinde neden etik davranışlarda bulunması gerektiği ve buna uygun bir yönetim modeli örneği üzerinde durulmuş, kütüphanecilikte etik alanı tüm yönleri ile irdelenerek önerilerde bulunulmuştur. Shachaf (2005) "*A Global Perspective On Library Association Codes Of Ethics*" adlı çalışmasında 28 farklı ülkenin kütüphanecilik meslek etik kodlarını karşılaştırmalı olarak ele almış ve elde ettiği veriler neticesinde gizlilik, bilgiye erişim özgürlüğü, kullanıcı eşitliği, telif hakları gibi temel konuların ülkelerin ortak etik değerleri olarak ele alındığını evrensel bir bakış açısında serimlemiştir. Budd (2006) "*Toward a Practical and Normative Ethics for Librarianship*" adlı çalışmasında

kütüphanecilerin, kütüphane işlem ve hizmetlerinde hemen hemen yapmış olduğu her çalışma alanında etik çıkarımların yer aldığını ve bu neticede işlerin profesyonel olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla etik olarak danışma yöntemlerinin kullanılması gerektiğinden söz etmiştir. Hauptman (2010) ise "*Ethics and Librarianship*" adlı kitabında genel olarak etiksel fikirlerin kontrolü, koleksiyon oluşturma, satın alma ve kataloglama, erişim hizmetleri, referans işlevi, özel kütüphaneler, araştırma ve yayın, fikri mülkiyet ve telif hakkı gibi konuları ele almış, bu kavramların her birine ayrıntılı olarak araştırmasında yer vermiştir. Vaagan (2012) tarafından kaleme alınan "*The Ethics of Librarianship: An International Survey*" adlı kitapta 17 farklı ülkedeki bilgi profesyonellerinin konuya ilişkin kaygıları ile etik ikilemleri farklı açılardan ele alan durumlar karşısındaki tutum ve düşünceleri değerlendirilmiştir. Çalışmada küreselleşmenin etkileri ve gelişmekte olan bilgi toplumunun bilgiye ücretsiz erişimi olanlarla sınırlı erişimi olan, hatta erişimi olmayanlar arasındaki dijital uçurum, sansür, telif hakkı ve elektronik kaynakların kullanımı ve paylaşılması gibi konuları ele almıştır. Koehler (2015) "*Ethics and Values in Librarianship: A History*" adlı çalışmasında, zaman içerisinde etik anlayışın değişmesiyle ifade özgürlüğü, entelektüel özgürlük, kütüphaneler ve demokrasi, fikri mülkiyet, telif hakkı ve mesleki nitelik konularının da değiştiğine, bu bağlamda teknolojik ve sosyal değişiklikleri ilişkilendirip belgeleyerek etik standartların yeniden tanımlanabileceğine değinmiştir. Kshirsagar (2016) "*Professional Ethics in Librarianship*" adlı çalışmasında kütüphane çalışanlarının etik kavramı üzerinde duyarlı olabilmelerinin birçok farklı yollarına değinmiş ve bunlardan birinin eğitim düzeyinde ders niteliğinde yer verilmesi ya da çalışanlar için ise etik konulu mesleki eğitimlere katılarak geliştirebileceklerinin önemini vurgulamıştır. Atre (2019), "*Library Professional Ethics In Modern Age*" adlı çalışmasında kütüphane ve kütüphane çalışanlarının kullanıcı ile bilgi arasındaki en temel bağlantı olmaları ile toplumsal bir sorumluluk sahibi olduklarını ifade etmiştir. Bu sebeple meslek mezunu olsun ya da olmasın bu alanda hizmet eden her kütüphane çalışanının mesleğin ilerlemesi ve saygınlık kazanması için etik davranışlar içerisinde olması gerektiğinden ve etik ilkelerin mesleğin saygınlığı bağlamındaki değerinden bahsetmiştir.

2. ETİK VE MESLEK İLİŞKİSİ

Etik, temelde ele alındığında insan hayatının var olduğu günden bugüne kadar farklı tanımlamalar ile ele alınmıştır ve insan hayatının hep bir parçası olmuştur. Etik, bireyin aileden başlayan ve ölene kadar devam eden yaşam sürecinde farklı alanlarda hep karşısına çıkmaktadır. Bunlardan biri olan meslek etiğinin temelinde ise tüm etik ilişkilerde var olduğu gibi insan yer almaktadır. Bu bölümde etik ve meslek ilişkisi bağlamında etik ve ahlak, etik türleri ve meslek etiği konularından söz edilmiş ve etiğin meslek üzerindeki etkisi üzerine ilişkilendirmeler yapılmıştır.

2.1. Etik

Felsefe ile olan ilişkisine karşın diplinler üstü bir kavram olan etik, geçmişten bugüne farklı yaklaşımlar ve tanımlamalar ile karşımıza çıkmıştır. Genel eğilim, bugün kullanılan etik sözcüğünün etimolojik kökeninin, Antik Yunan'da kullanılan "ethos-ethikos" kelimesinden geldiği şeklindedir (Elgin, 2006: 11). Yunancada *etik-ahlak* anlamına gelen bu kelime, İngilizce de kültür, ahlak ve törebilim anlamlarını içermektedir. Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre etik; iyi-kötü, doğru-yanlış eylemlerin ahlaki bir bakış açısı ile değerlendirilmesi sonucunda yaşamımızı inceleyen, yön veren bir felsefi daldır (Genel Türkçe Sözlük, 2018). Milli Eğitim Bakanlığı (2006: 3-5), etiğin tanımının açıklanmasında iki ayrı kullanıma yer vermiştir. Birincisi toplum kültürünü yansıtan alışkanlıkların, töre ve adetler anlamını taşıması iken, ikinci anlamı da bireylerin düşüncelerinin sonucunda gerçekleştirdiği eylemin gerektirdiği kuralları düşünerek iyiyi kendine değer alarak ve bunu alışkanlık haline getirdiği kurallar bütünüdür. Bir başka tanıma göre etik, "kökence töre öğretisi; insanların töresel ya da ahlaksal başka bir deyişle, töresel ilişkilerini, davranış tarzlarını ve görüşlerini araştıran bir felsefe dalıdır" (Çalışlar, 1983: 135).

Etiğin önemi, toplumun en küçük yapı taşı olarak bilinen ailelerden başlayarak, geri kalan her alanda insan ilişkilerinde yer edinmiş olmasından kaynaklanır. Etik, hiçbir bireyin duyarsız davranamayacağı zamansız ve evrensel bir kavramdır. Öyle ki etik bireylerin tutum ve kararlarında belirleyici rol oynarken, kavramla farklı

derinliklerde ekonomik, siyasi, kültürel vb. birçok alanda da karşılaşmak mümkündür (Elgin, 2006: 12).

Etiğin temelinde insan ve insan davranışları vardır. Bu yüzden etik, insanların ahlaki bakımdan iyi-kötü, doğru ya da yanlış davranışlarını inceler ve bu davranışların temelini araştırır (İşgüden ve Çabuk, 2006: 62). Etik, insan eylemlerini konu aldığı için insan yaşamını şekillendirirken, diğer yandan toplum ilişkilerini de düzenler ve bu bağlamda toplumsal kurallar bütünüdür. Etik, insan özgü eylem halinde olan her davranışı çeşitli yönleriyle inceler. İncelerken, yapılan eylemin, söylemlerin ya da fiziki davranış biçimlerinin topluma ya da bireye karşı iyi-kötü, doğru-yanlış, haklı-haksız, suçlu-suçsuz gibi birçok yargı değeri ile değerlendirmesini yapar (Karabınar ve Çevik, 2014: 31). Kuçuradi etik ilişkiyi, "belirli bütünlükte başka bir kişiyle ya da en geniş anlamda insanlarla (yüz yüze geldiği veya gelmediği insanlarla) değer sorunlarının söz konusu olduğu ilişki" olarak ifade etmiştir (2011: 3). Böylelikle etik, gerek sosyal düzenin sağlanmasında, gerekse de bireyin kendi yaşamındaki huzuru, düzeni ve dengesinde önemli bir rol oynamaktadır (Karacan, 2014: 11). Kısaca etik, insanların kendine ya da bir başkası ile olan ilişkisine yön veren, eylemlerinin sonucunda mutluluğa götüren kısacası toplum yaşayışını belirleyen bir normdur.

Kant, bireyin ya da toplumun eylemlerinde zorunlu bir yaptırım varsa hukuksal ama iyinin ve doğrunun içsel davranışlarının neticesinde gerçekleşiyorsa bunun etik olduğunu savunmaktadır (2003: 87). Buna istinaden Toplu (2007: 189), bireyin hiçbir baskı altında kalmadan hür iradesi ile hareket etmesi neticesinde eylemin sonucunun doğru ya da yanlış dahi olsa, etik olarak değerlendirilebileceğini aksi takdirde baskı altında yapılan eylemin etik olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir.

Kızılöz etik değerlerin topluma ışık tutması için içselleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (2017: 11). "Bir kavramın içselleştirilmesi, o kavramın ifade ettiği anlam ve çağrıştırdığı değerlerin bilgisine varmakla olanaklıdır" (Akkaya, 2014: 252). Buna göre, bireylerin düşüncelerini eyleme aktardığı zaman eylemin somutlaşması ile etik değerler anlam kazanacaktır. Usta ise yaşadığımız evrende mutluluğu aramak ve yaşanılabilir kılmak için eylemlerin üzerinde yoğunlaşılması

gerektiğini vurgulamıştır (2010: 164). Kant'a göre "etik, kendimizi nasıl mutlu edeceğimizi değil, mutluluğumuzu nasıl değerli kılacağımızı gösteren bir doktrindir" (Özgener'den aktaran: Yıldırım ve Uğuz, 2012: 179).

Kant'ın ifadesinden de anlaşıldığı gibi kişi, temelde mutluluğu kendine dogmatik olarak amaç edindiğinde, eylemlerinin sonucunda iyiyi ortaya koyacaktır. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu düşünen ve araştıran, varlığın temelini sorgulayan, erdemli ve sağduyulu davranışları ile etiğin prensiplerini yerine getirmek kişinin etik sorumlulukları arasındadır. Etik, bireylere iyinin, adaletin, eşitliğin, özgürlüğün, hoşgörünün sahip olduğu bir yaşama hakkı sunarken, farklı kültürlere toplumların öğrenmesi gereken yasaklar ve normlar için de yönlendirici ve düzenleyici bir işlevsellik sağlamaktadır (İpbüker, Göksel ve Deniz, 2005: 12). Daha genel anlamda etik, toplumun inançları, örf ve adetleri ile şekil almış, alışılmış eylemleri düzenleyen kurallar dizgisidir. Toplumun ait olduğu kültüre göre, akıl sahibi her bireyin nasıl yaşaması gerektiğini düşündürürken, bir yandan da bunu amaç haline getirmiştir (Des Jardins, 2006: 46-58). Kısacası etik, istenilen bir yaşamın eğrisi ve doğrusu ile toplumsal akıl düşünürlerinin neleri yapıp neleri yapamayacağını, isteklerinin ne kadarına ulaşıp ulaşamayacağını birliğe ve bütünlüğe varma konusunda yol göstermektedir.

2.2. Etik ve Ahlak İlişkisi

Ahlak kelimesi etik kelimesi ile çok sık karıştırılsa da ahlak, toplumun davranışlarını belirleyen yazısız normlardır. Ahlak kelimesinin kökeni Arapça olup, töre kelimesi ile eş anlama gelirken aynı zamanda ahlak kelimesi, günümüz Batı dillerinde "morale" ve "ethique" kelimelerinden türemiştir ve manevi güç, gelenek-değer anlamına da gelmektedir. Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre ahlak "bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kurallardır". (Genel Türkçe Sözlük, 2018). Bir başka tanıma göre ise ahlak "Belli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmiş olan, bireylerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasalarının, ilkelerinin toplamıdır" (Akarsu, 1975: 13). Tanımlamalara göre ahlak, bireyin ödev ve sorumluluk bilinci hareket ederek, iyinin, doğrunun, mutluluğun, hazzın ve erdemliğin prensiplerini benimseyen toplumsal görgü kuralları da diyebiliriz. Özgener, ahlakın toplumun refahını sağlamak ve

mutluluğa erişmek için bunların temelini araştıran ayrıca iyi ve doğru eylemlere teşvik ederek gerekli değerlerden oluşan ilkeler bütünü olduğunu ifade etmiştir (2004: 5-6).

Ahlaki kuralların bireylerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenlemek için ortaya çıktığı kabul edilmektedir (Mahmutoğlu, 2009: 227). Yerel kültürlerin yer aldığı topluluklarda kurallar ve yasaklar farklılık gösterebilmektedir. Özgürlük, eşitlik, insan onuru ve adalet ahlakın temelini oluştururken, bu kavramlardan birinin yok sayılması demek farklı kültürlerce toplumsal birlikteliğin devamının sağlanmaması anlamına gelir. Bireyin kişiliğinin toplum kültürü içerisinde gelişebilmesi için bireye saygı duyulmalı ve bu değerler farklı yaşam biçimlerine aktarılabilir olmalıdır (Pieper, 1999: 36-37). Ahlak, bireyin vicdan meselesidir. Bu yanı ile parçası olunan toplumun kültüründen etkilenerek maddi ve manevi yapıların içerisinde akli idaresini kullanarak iyiliklerin kazanılması, kötülüklerinde terk edilmesi yönünde davranışların sergilenmesini sağlar (Olgunsoy, 1991: 9). Nesilden nesle aktarılan ahlaki davranışlar, okul öncesi dönemden başlayarak devlet-kurum ilişkilerine kadar yaşam boyu sürdürülebilmektedir. Dürüstlük, saygı ve düşünebilme yetkinlikleri kazanmış her bireyden, toplumsal düzeni sağlamak için ahlaki davranış sergilemesi beklenilmektedir (Demir, 2018: 6).

Ahlak kavramı bir düzen kavramıdır (Pieper, 1999: 45) ve ahlaki ilkelerin var olmadığı bir düzen düşünülmez. Etik ise bu bilgileri somut bir şekilde ele alarak inceleyen felsefi bir disiplindir. Ahlak ile etik arasında ince bir çizgi bulunmaktadır. Etik; ahlakla, ahlaka ilişkin veya ahlaki sorun ve yargılarla ilgili felsefi dalıdır. Ama "etik" sözcüğü çoğu zaman bu felsefi dala ilişkin bir terim olarak kullanılmadığı bazen ahlak sözcüğünün yerine kullanıldığı görülmektedir (Frankena, 2007: 22). Etik ve ahlak ilişkisini daha anlaşılır kılmak için Mahmutoğlu şu örnekleri vermiştir; Edebiyat bilimi ile uğraşanlar ile edebiyatçılar ve futbolcular ile futbol eleştirmenleri (2009: 230). Örneklerde yer alan kavramların arasındaki ilişkiden anlaşılacağı gibi etik ile ahlakın aynı olmamasının nedeni, etiğin ahlakın konusunu araştıran bir felsefi dal olması iken, ahlakın ise etiğin araştırma konusu olmasıdır (Ilgaz ve Bilgili, 2006: 201). "Bir toplum içinde farklı ulusal, dinsel, etnik, cinsel kimliklerin olması, farklı ahlak anlayışlarını gündeme getirir. Etikte ise "istenilir iyi" kavramı vardır. Bu

“istenilir iyi”ler daha evrensel ve genel geçerliğe sahiptir” (İnal’dan aktaran; Aydın, 2012: 7). Birey toplum içerisinde yüklenen ödev ve sorumluluklar ile iyiye, doğruya yönlendirilirken, yapılmış olan eylemlerin sonucunun iyi ya da kötü olarak değerlendirilmesi, ahlak ile mümkün olabilmektedir (Mahmutoğlu, 2009: 235).

Etik kurallarda iyi ve doğrunun, kötü ve yanlışın herkes tarafından kabul edildiği bilinse de, ahlaki davranışlarda bu ölçütler yer ve zamana göre değişim gösterebilmektedir. “Kime göre iyi”, “neye göre kötü” sorularının yanıtları ahlaka göre, toplumun kültürüne göre değişip dönüşebilmektedir. Etiğin yönelttiği bu sorular, tekil eylemlere yönelik olmadığı için ahlak ve alanından ayrılmaktadır. (Dedeoğlu, 2004: 115).

Ahlak bireyin davranışlarını ele alıp, davranışların sonucunu iyi-kötü, doğru-yanlış olarak nitelendirirken, etik ise sosyal sistemin yer aldığı kültürde, bireyden istenilen ya da beklenilen davranışları ahlaki olan ya da ahlaki olmayan çerçeveden incelemektedir (Karabınar ve Çevik, 2014: 31; Otlu, 1999: 126). Pieper’ın da dediği gibi, etik ahlak üretmez ve ahlak ile ilgili kesin yargılarda bulunmadığı gibi, eylemlerin sonucunda ahlaki durumların nasıl ortaya çıktığı konusuyla ilgilenir (2009: 29). Akıl ve vicdan ahlakın temel güdüleridir. Güdüler sayesinde ahlak yapılması gereken ile yapılmaması gereken davranışlar üzerinde rehberlik sağlar (Dedeoğlu, 2004: 115-117).

Ahlak daha somutken, etik somut düşüncelerin eylemlerini inceler ve üzerinde tartışır. Etik, ahlak felsefesini oluşturmakta ve teorik olarak ilgilenmektedir. Etik kurallar ile toplum düzenini şekillendirirken, ahlak ise sürecin duygusal yönüdür. Etik, ahlakın duygusal boyutunu analiz ederek mükemmel bir yaşamın unsurları üzerinde durmaktadır. Ahlak, bireyin yaşamında kılavuzluk eder ve günlük yaşamın pratiğidir, etik ise pusula gibidir. Davranışları ahlaki açıdan değerlendirir ve eylemlere anlam kazandırır. Etik, ahlak üzerine düşünür. Davranışlar üzerinde tartışır ve eylemleri kavramsal olarak anlamlandırmaya çalışırken tanımlamalar yapar. Eylemler üzerinde ahlaki yaptırımlar daha çok talimatları içerir. Etik iyi olana nasıl varılacağını düşündürerek, temel sorunları ele alır (Mahmutoğlu, 2009: 244-247).

Kısacası, etik ahlakın pusulası gibidir ve yaşam pratiğinde yol göstericidir. İnsan-toplum ilişkisindeki eylemleri başta iyi-kötü olmak üzere ahlaksal açıdan araştıran kurallar bütünüdür.

2.3. Etik Türleri

Günümüzde etik alanındaki çalışmalar etiği üç ayrı türe ayırmaktadır. Bunlar, betimleyici etik, normatif etik ve meta-etiktir. Etik ile ahlak ilişkisini anlamlandırdığımızda insan davranışlarının üzerinde belirleyici oynarken, etik ile ilgili olan bu üç ayrı kavram da etik ve mesleki etik alanına ilişkin önemli ayrıntıların günümüze ışık tutmasını sağlamaktadır (Pieper, 1999: 78).

2.3.1. Betimleyici Etik

Ahlak ve ahlaki eylem bağlamında, betimleyici etik, gerekenden (seçimler) veya değerden ziyade gerçeği ya da olayları ele alır. Söz konusu yaklaşımda, etik daha çok izleyici veya gözlemcidir. Başka bir deyişle etik, ahlaki olayları dışarıdan izler ve onları bilimsel bir yaklaşımla gözlemler ve açıklar. Betimleyici etik, adından da anlaşılacağı gibi, herhangi bir kural koymaktan daha çok betimlemeye odaklanır. Bu nedenle, betimleyici etik bakış açısı yeni bir oluşum veya standart üzerinde çalışmanın veya bir konuyu geliştirmek için gereken yeniliklerle ilgili sorulara cevap vermesi beklenmemektedir (Cevizci, 2002: 6).

Topluma ya da belli bir toplum içerisinde oluşmuş gruplara kural koymaksızın etik ilkelerini ya da kıstaslarını inceleyen betimleyici etikte, insan davranışlarına ilişkin kesin yargılarda bulunmaksızın sadece eylemleri gözlemleyerek açık bir şekilde anlaşılmalarını sağlamaya yönelik çalışmalar barındırılır (Aydın, 2006: 18).

2.3.2. Normatif Etik

Normatif etiğin nihai amacı değerlendirmelerde bulunmasıdır. Betimleyici etikten farkı, gerçekleştirilmesi istenen "en üst iyi"ye göndermelerde bulunmasıdır. (Pieper, 1999: 224). Normatif etik, insanlara; neyin doğru neyin yanlış, neyin iyi neyin kötü olduğu, bu durumlarda nasıl davranışlarda bulunulması gerektiği, nasıl yaşaması gerektiği gibi birtakım sorulara ve yanıtlarına ilişkin bilgi verir ve bu yanı ile insan eylemleri için düzenleyici normlar sağlayan bir etik türüdür (Cevizci, 2002: 7).

Normatif etik, ahlaki olarak eylemin gerçekleşmesi, en nihai amaç ile doğru eylem ve yüksek mutluluğun sağlanmasıdır. “Eyleme ahlaksal değerini veren bu ilkedir. Kant’ın düşüncesinde, insan doğal bir varlık olma konumuyla, nedensellik yasasına bağlıdır” (Cengizhan, 2019).

Normatif etik, entelektüel anlamda üç alana odaklanır. Bunlardan ilki, ahlaki erdemdir. Yani ahlaki olarak "iyi" ve "kötü" olanın insan davranışları ile ilgilidir. Sonuç olarak ahlaki açıdan iyi bir insan, erdemli ve ahlaki olarak doğru davranış sergileyen birisi olmalıdır. İkinci odak noktası ise, kişinin ben merkeziyetçiliğinden ziyade bir bütün olarak toplumun ele alındığı ve toplumu bir araya getirmek için birtakım ilkelerin gerekli olduğudur. Üçüncü ve son alanı ise hangi değerlerin kendi başına istenebilir olduğu ile ilgilidir. Yani, esas mutluluktur. Bu kavram üzerinde geçmiş zamandan günümüze kadar çok kez düşünülmüş ve en çok cevap aranan konu halinde olmuştur (Cevizci, 2002: 8).

2.3.3. Meta-etik

Etik düşünceye dâhil edilen bir diğer alan, etik araştırma ve etik düşünme düzeyinin son aşaması olan meta-etiktir. Meta-etik düşünme, ahlak felsefesinde analitik ya da eleştirel bir tutum olarak çağdaş bir yaklaşımı ifade etmektedir. Meta-etik alanında yeni olan şey, analiz etmenin ve kavram çözümlemenin etikte eşsiz ve önemli bir eser olarak kabul edilmesidir. Meta-etik, 20’nci yüzyılın yeni koşulları altında ortaya çıkan ve değerin kabaca olduğu bir dönemde, kıta Avrupası'nın alternatif etik teorilerinden bağımsız olarak kendiliğinden geliştirilen ve yeni bir etik tarzı ve modernist aydınlanma felsefesinin araştırılmasını temsil eder. Kelime anlamı olarak meta-etik; etik üstünlük demektir. Meta-etik fikrini benimseyen savunucular daha analitik düşünmeye sahiptir ve ahlakın analiz etmeye odaklanması gerektiğini öne sürmektedirler (Cevizci, 2002: 9-11).

Metaetik, etiğin mantığıdır ve amacı yeni bir ahlak üretmek ya da ürettiği bu ahlakı geliştirerek insanların uymaları gerektiğini söylemek değildir. Bunun tam aksine objektif olarak ahlaki normların mantığını oluşturarak incelemeyi ve sonuçları değerlendirmeyi esas almaktadır (Özlem, 2014: 178).

2.4. Meslek Etiği

Etik ilişki, bireylerin birbirine ya da bireyin topluma karşı olan davranışlarının şekillenmesini ve toplum düzenini sağlamaktadır. Etik, ikili ilişkilerde ya da iş ortamında güven duygusunun yer aldığı, kişisel çıkar sağlamadan saygı duyulması gereken hususlarda düzeni sağlayan ve ilişkilerin devam etmesinde davranışların şekillenmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Etiğin önemi arttıkça meslek gruplarında da bununla ilgili birtakım çalışmalar ortaya çıkmıştır. Meslek etiğinin temelinde tüm etik ilişkilerde var olduğu gibi insan yer almaktadır. Meslek etiğinin ortaya çıkmasında temel husus insan iken beraberinde sosyo-ekonomik düzen, dil, ırk ve din gibi toplumdan topluma değişiklik gösteren normlar da bu etik alanın içinde yer almaktadır. Bunun neticesinde meslek etiği farklılıkları ortadan kaldırarak etik sorunların ortaya çıkmasını engellemektedir. Kısaca meslek etiği "doğrudan doğruya insanla ilgili mesleklerde uyulması gereken davranış kuralları" olarak tanımlanmaktadır (Aydın, t.y.: 3).

Etik, bireyin toplum tarafından kabul gören eylemler neticesinde saygınlık kazandıran bir olgudur. Aynı şekilde meslek grupları içerisinde de bireye itibar kazandırır ve mesleki ilişkilerde kişilerce bağlarını güçlendirir (Delice, 2014: 364). Meslek etiği, mesleğe ilişkin değerlerin korunmasında, kurum içi rekabeti düzenleyen, çalışanların kişisel isteklerini ve davranışlarını sınırlayan kısaca çalışanların hizmet düzenin de etkileyici kuralları olan ve bunların karşılanmadığı takdirde belirli yaptırımları olan yasal ilkelerdir (Pehlivan, 2002: 105). Mesleki etik, belirli bir meslekte doğru olarak kabul edilen bir davranış biçimidir ve o mesleğin kabul gören davranış şeklidir. Etik kurallar mesleki sorumluluk doğurur, böylece mesleğin ahlakını koruyarak toplumun beklentilerine uygun standartlarda cevap verilmesi beklenmektedir (Ojienda ve Juma, 2011: 11).

Meslek etiğinin ortaya çıkmasında iş dünyasında artan iş gücü, sosyal ve psikolojik baskıların yaşanması, farklı grupların ortaya çıkması, bireysel eylemlerin getirmiş olduğu zararlar gibi etkenler belirleyici olmuştur (Lozano, 1996: 227). Her meslek için ayrı ayrı tanımlanan mesleki etik kurallar, dünyanın neresinde olursa olsun genel geçerliliğe sahiptir ve davranışların etik ilkeler doğrultusunda şekil alması ihtiyaç haline gelmiştir (Kuçuradi, 1988: 21). Etik ilkeler her ne kadar meslekten mesleğe

ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de Krager (1985) kurum içinde beklenilen davranışlara ilişkin beş temel ilke önermiştir;

1. Başkalarının kendi seçimlerini yapmalarına yardımcı olarak özerkliğe saygı göstermek,
2. Başkalarına zarar veren veya risk altında bırakacak davranışlardan uzak durmak,
3. Kişisel çıkar sağlamadan, başkalarının ya da toplumun refahına katkıda bulunacak şekilde hareket etmek,
4. Tüm insanlara adil ve eşit bir şekilde hizmet vermek,
5. Söz verirken, dürüst olmak ve taahhütleri yerine getirmek suretiyle sadakati korumak (Adams vd., 2001: 43).

Meslek etiği, kişisel çıkarları ve arzuları engelleyerek ve meslektaşların birbirlerine olan güvenlerini ve iş huzurunu sağlayarak otokontrol bir sistem oluşturmaktadır (Yıldırım ve Kadıoğlu, 2007: 78). Bu hususta mesleki etik kodların önemi, insan davranışlarını sınırlandırarak uygun davranışlar için disiplin ruhu oluşturmasıdır. Bu sayede meslek üyeleri arasında kimin hangi işi ne zaman ve nasıl yapacağı bellidir ve hangi standartlara bağlı kalacağına dair kontroller yapılabilmektedir. Meslek üyelerine sağlanan kontroller neticesinde kurallara uyulmadığı tespit edildiğinde, bazen cezai işlemler uygulanır ve etik ilkeler bu hususta belirleyici rol oynamaktadır. İlkeler bu bağlamda meslek grubu üyelerince pusula görevi görür ve kurumun itibarını zedeleyecek eylemlerden sakınılmasına neden olur. Etik ilkeler, meslek üyelerinin psikolojik ve sosyal etkilerinin olumlu olması durumunda, mesleğe bağlılıklarını güçlendirir ve toplumsal sorumluluklarını tamamlar. Böylelikle de meslek üyelerini bu doğrultuda faaliyette bulunmalarına motive eder (Aydın, t.y.: 3; Elgin, 2006: 24-25).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'nın yayınlamış olduğu Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (MEGEP) kılavuzuna göre mesleki etik ilkeler beş temel maddeden oluşmaktadır. Bunlardan ilki doğruluk ilkesidir. Kişilerin hem kendilerine hem de mesai arkadaşlarına karşı sorumlulukları vardır. İş ortamında yalan söylememek, adil ve dürüst davranmak bu ilkenin gerekliliklerindendir. İkincisi ise yasallık ilkesidir. Bu ilkede işveren kurum ya da birim içerisinde belli başlı kurallar yer almaktadır ve gerekli bildirgeler ile çalışanların iş ahlakına uygun

davranışlar sergilemesi beklenmektedir. Üçüncü ilke olan "yeterlilik"te ise kişinin yaptığı iş dalında kendini geliştirmesi, mesleki gereksinimleri en iyi şekilde karşılaması yani görevini yerine getirebilme gücünün olması gerekmektedir. Dördüncü ve bir iş disiplininde olması gereken en önemli ilkelerden birisi de "güvenilirlik" ilkesidir. Çalışanların verilen görevleri titizlikle yapması kendi çıkarlarını önde tutmaması, mesleğinin gerektirdiği bazı durumları menfaati için kullanmaması, tarafsız olması, açık ve doğru söz ile ilişkilerini kurması gerekmektedir Beşinci ve son maddesi olan mesleğe bağlılık ilkesi ise çalışanın içgüdüleri ile işine olan bağlılığıdır. (MEGEP, 2006: 25-26). Başka bit ifade ile mesleki etik için "kişinin mesleki beceri, yetenek ve tutumlarını geliştirerek mesleğinde uzmanlık kazanması ve bunun üzerine mesleğini yaşamının merkezine alarak ona değer yüklemesidir" (Arşivden, 2018) diyebiliriz.

Kısaca mesleki etik, bireyin kendi meslek grubunda yer alan çalışma arkadaşları ile mesleğe karşı tutum ve davranışları düzenleyen ahlaki kurallardır. Mesleki etik temelinde dürüstlük, mesleki saygınlık ve mesleki değer yargıları barındırmaktadır. Çoğu zaman dış dünya ile mesleki tutum arasındaki davranışları düzenlemekte yardımcı olur. Mesleki etik, hizmetleri yerine getirirken mesleki saygınlığa zarar vermeyecek davranışlardan kaçınılması hususunda kurallar sağlamaktadır. Diğer meslek kollarında olduğu gibi kütüphanecilikte de dürüstlük, nesnellik, gizlilik ve işinde profesyonellik mesleki etik ilkelerce ele alınmıştır. Etik ilkeler gereğince kütüphanecilerin gerek kullanıcılarına karşı gerekse de meslektaşlarına karşı sorumlulukları vardır. Ancak kütüphanenin bir standartlar mesleği olmasına karşın etik normlar konusunda aynı şeffaflıkta olmadığı, kâr amacı gütmeyen ve toplumsal kültür kurumu olması hasebi ile mesleki etik değerler önem arz etmektedir. Bu konu tezin bir sonraki bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

3. KÜTÜPHANECİLİK ETİĞİ VE HALK KÜTÜPHANELERİ

Mesleki etik, bir meslek kolunda yer alan çalışanları ortak bir noktada buluşturan ve mesleğe karşı sorumluluklarını yazılı hale getiren ve mesleki işleyişe yön veren kurallar bütünüdür. Meslek etiği, kütüphanecilik mesleğinin var oluş amacı ve hizmet gerekliliğinin doğal bir sonucu olarak bu meslek bünyesinde de yerini almış ve mesleğin bir parçası olmuştur. Kütüphanecilik mesleği için ülkemizde mesleki etik kurallar, Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından hazırlanmıştır. 12 maddeden oluşan bu kurallar ile mesleğin sınırları ve işleyiş gereklilikleri belirlemiştir. Bu bölümde kütüphanecilik etiğinin anlam ve önemine değinerek, kütüphanecilik mesleğinin tarihsel gelişimi ve günümüze kadar ulaştığı noktada değişen döngüsünden söz edilerek, genel olarak tüm kütüphane türlerini ele alan kütüphane hizmetlerinde etik alanlardan söz edilmiştir. Tezin asıl araştırma alanı olan halk kütüphaneleri ile ilişkilendirerek halk kütüphaneleri hakkında teorik bilgiler ışığında, tarihsel süreci, amacı, görevi, hizmet alanları, toplumsal önemi ve günümüzdeki anlamı ile etik alanları üzerinde teorik araştırmalar neticesinde halk kütüphaneciliğinde etik alanlar üzerine bağdaştırmalar yapılmıştır.

3.1. Kütüphanecilik Etiği

Etik, insana ilişkin eylemler üzerinde düşündüren, sorgulayan ve ahlaki olarak ele alınması ile toplum içerisinde uyması beklenilen kurallar bütünüdür (Kuçuradi, 2003: 8). Yani, eylemleri iyi ve kötü, doğru ve yanlış olarak ahlaki açıdan değerlendirerek bunun sonucuna nasıl varıldığını ortaya koymaktadır.

Etik kendi içerisinde kuralları olan bir unsur iken meslek etiği de, etik kuralların ve ilkelerin mesleğe ait kavramlarla bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş uygulamalı bir etik türüdür. Meslek etiği, çalışanların birbirleri ile olan ilişkilerini düzenler ve ilkeler ile sınırlılık altına alarak ahlaki davranışların şekillenmesine yön verir (Kolçak, 2012: 58). İş ilişkilerinde, çalışanlar arasında birlik ve beraberlik, saygınlık ve güven duygularının kazandırılmasında mesleki etik ilkelerin önemli bir yeri vardır. Mesleki etik kurallar sayesinde iş disiplinini kazanan çalışanlar, topluma daha iyi hizmet sunmaya çalışacaklardır

Tüm mesleklerde olduğu gibi kütüphanecilik mesleğinin de işleyişine ilişkin birtakım kuralları vardır. Bazıları yazılı ve hukuki bağlayıcılığı olan bu kuralların önemli bir bölümü de hukuktan bağımsız yazılı olan ve/veya olmayan toplumsal kurallardan oluşur. Mesleki etik genellikle yasal çerçevenin içinde yer alamayan bu kuralların içerik, kapsam ve yaptırım gücü ile mesleğin yürütülmesine ilişkin işleyişi ve düzenlemeyi içerir. Bu yanı ile de kütüphanecilik, meslek etik kurallarından bağımsız düşünülemez. Mesleğin görevlerinden biri ve esas olan bilgiye erişim konusuyla kullanıcılara hizmet vermenin birçok yöntemi ve ilkesiyle diğer disiplinler ile bağlantılı hale gelmiştir (Toplu, 2007: 191).

Yılmaz (2009: 398)'a göre kütüphanecilik etiği; "bireylerin/toplumun bilgiye erişimini sağlama ve bilgi gereksinimlerini karşılamada insanın değerini koruma adına yapılması ve yapılmaması gerekenlere ilişkin ilke, kural ve normlara dayanak oluşturan değerler" olarak tanımlanabilir. Kütüphanecilerin, kullanıcılara ilişkin davranışları, kütüphaneye ilişkin sorumlulukları mesleki saygınlık ve etik ilkeler açısından büyük önem taşımaktadır. Her meslek grubunda olduğu gibi kütüphanecilik alanında da etik normlar önemlidir. Kütüphaneciler için gerekli olan etik kurallar, kütüphane iş akışını düzenler ve sorumluluk bilinci ile kullanıcılara daha iyi bir hizmet sağlar.

Kütüphane işlem ve hizmetlerinde diğer mesleklerde olduğu gibi benzer şekilde kullanıcı-müşteri odaklı bir yaklaşım sergilenmektedir. Bununla ilgili olarak Koehler ve Pemberton, incelemiş oldukları birçok meslek dalındaki 78 özel etik kodu 5 ayrı gruba ayırarak ortak bir başlıkta birleştirmişlerdir. Bunlar;

1. Gerektiğinde müşterilerin/kullanıcıların ihtiyaçlarını en üstte tutmak,
2. Bilgi kullanıcılarının rollerini anlamak ve mümkün olan en yüksek beceri ve yetkinlikle hizmet vermeye çalışmak,
3. Mesleğin ve meslek birliklerinin ihtiyaçlarını ve menfaatlerini desteklemek,
4. Mesleki sorumluluklarla çelişmedikleri sürece, mesleğe uygun sosyal sorumluluklara karşı duyarlı olmak,
5. Kullanıcıların, işverenlerin, topluluğun ve daha geniş toplumun haklarının farkında olup duyarlı olmaktır (2000, s. 286).

Bir iş kolundan bahsederken o işi yapan kişilerin kendi mesleki yetkinliklere sahip kişiler olması beklenilmektedir (Yılmaz, 2007: 50-51). Kütüphanecilik mesleğinde de bu eğitimi almış olan kişilerin kazanmış oldukları bilgi ve beceriler ile kütüphanecilik etiğinin mesleğe kazandırmış olduğu birtakım hususlar vardır. Türkiye İş Sağlığı ve Güvenliği Profesyonelleri Topluluğu (TÜİSAG) tarafından ortaya konan bu hususlar şunlardır;

1. Toplumsal ve mesleki saygınlık sağlar
2. İş yaşamında yol gösterici ve düzenleyicidir
3. Çalışanların mesleğe güvenilirliğini ve bağlılığını arttırır
4. Mesleki olgunluğun oluşumunu sağlar
5. Kullanıcı haklarını gözeterek ve buna bağlı mesleki sorumlulukları dikkate alır
6. Kullanıcı ve kütüphaneci arasında köprü görevi görür
7. Doğru-yanlış davranışları belirler, yazılı hale getirir ve uygular (TÜİSAG, 2019).

Geçmişten günümüze kütüphanecilik etiğine bakarsak ilk olarak Amerika'da 1930'lu yıllarda kütüphane koleksiyonlarına karşı sorumluluk yönüyle ortaya çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda kütüphanecilik etiği, kütüphane hizmetlerine ve kullanıcı ihtiyaçlarına yoğunlaşmıştır (Örkmez ve Şancı, 2003: 299). Kütüphanecilerin, meslektaşlarına ve kullanıcılarına karşı görev ve sorumluluk bilincinin daha belirgin hale getirilmesi ve alınacak olan kararlarda hakların gözetilerek korunması amacı ile TKD tarafından 1996 yılında mesleki etik ilkeler maddeler halinde hazırlanmıştır. Toplamda on iki başlıktan oluşan bu maddeler ve yer alan konular kütüphanecilik adına önem arz etmektedir.

TKD (2010) tarafından kaleme alınan mesleki etik ilkeler şunlardır;

1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve diğer uluslararası sözleşmelerle, TKD Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi'nde yer alan bilgi erişim hakkını, toplumun tüm bireyleri için savunur ve gereklerini yerine getirmeye çalışırlar.
2. Düşün ve sanat ürünlerine yönelik sansüre karşı çıkar ve düşünce özgürlüğünü savunurlar.

3. Kullanıcılara hiçbir ayrım gözetmeksizin eşit davranırlar.
4. Mesleki politika ve standartların geliştirilmesinde ve uygulanmasında etkin çaba harcarlar.
5. Doğru ve yeterli bilgiyi zamanında sunarak, görevini mesleğe değer katacak biçimde gerçekleştirirler.
6. Telif haklarına saygı duyar ve bu hakları korurlar.
7. Kullanıcıların yaptığı araştırmaların, ödünç aldığı ve/veya yararlandıkları bilgi kaynaklarının neler olduğunun gizliliğini garanti eder, onların kişisel bilgilerini yasal gereklilik dışında kimseyle paylaşmazlar.
8. Nesnel verilere dayanmayan, haksız karalamalarla meslek elemanlarının, genel olarak meslek grubunun ya da bir bilgi merkezinin saygınlığını zedeleyecek söylem ve davranışlarda bulunmazlar.
9. Mesleki görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kişisel çıkar sağlamazlar.
10. Mesleki iş birliği ve dayanışmaya özen gösterirler.
11. Mesleki gelişimleri konusunda duyarlı davranır, kendilerini bu açıdan sürekli olarak geliştirir ve bunu hizmetlerine yansıtırlar.
12. Mesleki ve yönetsel ilişkilerinde adil ve dürüst davranırlar.

TKD mesleki etik ilkeleri dikkatle incelendiğinde, hizmet alanı insan olduğu için, düşünce özgürlüğü, sansür, kullanıcı gizliliği ve eşitlik kavramlarının ön planda olduğu dikkati çekmektedir. Tonta ve Çelik (1996: 80-81)'e göre Amerikan Kütüphaneciler Derneği (American Library Association [ALA]) tarafından hazırlanan "*Mesleki Ahlak Bildirgesi*"nde yer alan bazı ilkeler sözü edilen dört gruba ilişkin etik davranış konusuna ışık tutmaktadır. Kütüphanecilerin bilgi erişim amacıyla en üst düzeyde hizmet vermeleri gerektiği, kütüphane kullanıcılarının özel yaşamlarına saygı, alt ve üst ilişkilerinde fırsat eşitliği ilkelerine bağlı kalınması ve bilgi sağlamada meslektaşları ile iş birliği ve dayanışma içine girmesi yukarıda sıralanan gruplara ilişkin etik ilkeler arasında sayılabilmektedir. (Yılmaz, 2009: 26). Kütüphanecilik mesleği bu dört grup altında yer alan maddeler temel alınarak uygulandığında, kütüphane çalışanları kütüphanecilik etiğini yerine getirmiş ve hizmetlerini bu ilkelere uygun biçimde vermiş olurlar.

Tarihte de kütüphanecilik etiği üzerine yapılan çalışmalar günümüze ışık tutmuş ve mesleki etik ilkelerin oluşmasına neden olmuştur. Bununla ilgili yapılan çalışmalarda kütüphanecilik meslek etiğinin alanda gündem olmasının ve sorun olarak görülmesinin sebebi ise, mesleğin tarihi ile kıyaslandığında çok yeni olduğu göze çarpmaktadır.

3.1.1. Kütüphanecilik Mesleğinin Tarihsel Gelişimi ve Dönüşümü

Yazının bulunması ile birlikte geçmişe tanıklık edebilecek bazı belgeler günümüze kadar farklı şekillerde ulaşmaktadır. Bununla ilgili olarak papirüsün bulunması ile devamında parşömen ve kâğıdın icadı etkili olmaktadır. Tarihe kaynaklık eden bu belgelerin korunması, düzenli bir şekilde saklanması ve gerektiği zaman erişimin kolayca sağlanabilmesi için bir ortama ihtiyaç duyulmuştur. Bununla ilgili tarihte ilk örnek olarak verilen Asurlular zamanından Kral Asurbanipal (M.Ö. 668-627) tarafından oluşturulmuş Ninova Kütüphanesi karşımıza çıkmaktadır (Potts, 2006: 35). Ninova Kütüphanesi'nde bilim, din, astroloji ve çağa ait günlük yazılara ait bilgiler yer almaktadır. Günümüze kadar yaklaşık 26.000 tablet ulaşmış ve bunlardan 20.000'i British Museum'da sergilenmektedir (Ninovalib, 2019). Ninova Kütüphanesi'nden sonra en büyük dermeye sahip olan İskenderiye Kütüphanesi tarihte önemli bir yere sahiptir ve dönemin bilim, ticaret ve sanat alanlarında çok büyük bir bilim yuvası haline dönüşmüştür. Yaklaşık 900.000 el yazmasından oluşan koleksiyonu ve geniş bir çalışan kadrosu ile antik çağın en büyük kütüphanesi özelliğini taşımıştır (Doğan, 2012).

Tarihte bilgi kaynaklarının kapalı bir ortamda tutulması, saklanması ve ihtiyaç halinde tekrardan kullanılabilmesi için "*kütüphane*" olgusunun ortaya çıkmasında birer etken olduğu görülmektedir. Koleksiyonun bu sistematik düzen içinde korunması amacı ile de "*kütüphaneci*" kavramının ortaya çıktığını söyleyebiliriz (Christ, 1972: 23).

Bilginin ve bilgiden doğan çeşitlerin artması ile kütüphanecilik kavramının daha bilinir hale gelmesine neden olmuştur. Modern anlamda kütüphanecilik çalışmaları ilk olarak 1876 yılında Amerika'da başlamıştır (Doğan, 1991: 70). Türkiye'de ise bu durum ilk olarak 1925 yılında Fehmi E. Karatay tarafından, kütüphane çalışanlarını bilgilendirmek amacı ile kurs niteliğinde kısa vadeli bir eğitim düzenlenmiştir

(Öztemiz ve Önal, 2015: 176). Kütüphanecilik alanında lisans eğitimi düzeyindeki ilk çalışmalar 1954-1955 eğitim döneminde Ankara Üniversitesi'nde "*Kütüphanecilik Enstitüsü*" adı ile lisans öğrenimiyle başlamıştır. 1964 yılında "*Kütüphanecilik Bölümü*" adı ile değişim sağlanmış böylece kütüphanecilik mesleğinin varlığı kabul edilmiş ve mesleki alandaki bilimsel çalışmalar hızlanmıştır (Ankara Üniversitesi, 2019).

Günümüzde 15 üniversitede Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü bulunmaktadır. Bunlardan 10 tanesi yurtiçinde aktif olarak öğretime devam etmektedir. Ankara Üniversitesi'nden sonra ikinci olarak 1964 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde "*Kütüphanecilik Bölümü*" adı ile eğitime başlanmış, 2002 yılında "*Arşivcilik Bölümü*" ile birleşerek eğitime "*Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü*" adı ile devam etmiştir (İstanbul Üniversitesi, 2019). Bu alandaki üçüncü girişim ise yine başkent Ankara'dadır. 1972 yılında Prof. Dr. İlhan Kum öncülüğünde Hacettepe Üniversitesi'nde "*Kütüphanecilik ve Enformasyon Enstitüsü*" adı ile bir enstitü kurulmuştur (Hacettepe Üniversitesi, 2019). Enstitü 1974 yılında *Kütüphanecilik Bölümü*ne dönüşerek eğitime devam etmiştir. İstanbul'da Marmara Üniversitesi'nde 1987 yılında "*Arşivcilik Bölümü*" açılmıştır (Marmara Üniversitesi, 2019). Görece daha yakın dönemlerde ise Atatürk Üniversitesi'nde 1995 yılında "*Kütüphanecilik Bölümü*" açılmıştır (Atatürk Üniversitesi, 2019). 2000'li yıllara gelindiğinde ise bu bölümlerden mezun olan ve yüksek lisans ve doktora eğitimlerini almış bilgi profesyonelleri ile farklı üniversitelerde yeni bölümler açılmaya devam etmiştir. 2012 yılında Çankırı Karatekin ve Yıldırım Beyazıt Üniversitelerinde "*Bilgi ve Belge Yönetimi*" adı ile aktif olarak eğitim-öğretim dönemine başlamıştır (Çankırı Karatekin Üniversitesi, 2019; Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2019). Akabinde 2013 yılında Kastamonu Üniversitesi, 2016 yılında İstanbul Medeniyet Üniversitesi ve 2017 yılında Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ilk öğrencilerini almıştır ve günümüz bilgi teknolojilerine uygun kütüphanecilik dersleri verilmeye hala devam etmektedir (Kastamonu Üniversitesi, 2019; İstanbul Medeniyet Üniversitesi, 2019; Osmaniye Korkut Ata, 2019).

İnsanoğlu varoluşundan bu yana sürekli öğrenme eğilimindedir. Tarım ve endüstri toplumunda en önemli güç insan, hammadde ve sanayi iken bilgi toplumunun ortaya

çıkması ile asıl güç bilgi olmuştur. Bilgi çağında öğrenmeyi destekleyen yapı ve unsurlar çeşitlilik kazanırken bilgiden yararlanmaktadır. Bilgi ile teknolojinin bir arada olması ile bu alandaki asıl sorumluluk bilgi merkezlerinindir (Akkaya, 2010: 71). Günümüz bilgi çağının daha çok elektronik ortamlarda sunulan bilginin yer aldığı ve parçası olduğumuz bu durumun her geçen gün başkalaşması ile kütüphanecilerin bu durumu takip etmesi, benimsemesi ve entegrasyon sürecini hızlandırması mesleki alanda ilerlemenin en önemli süreçlerinden biridir.

Kütüphanecilik alanında mesleki dayanışmanın sağlanması ya da var olan ortak sorunların paylaşılması, hızlıca çözüme kavuşması gibi birçok konuda birlik olmak amacı ile birtakım mesleki örgütler kurulmuştur. Bunlardan ilki 1876 yılında American Library Association (ALA) ile başlamıştır (Sefercioğlu, 1977: 14; Toplu, 2009: 683). Bunun gibi birçok farklı ülkeden örnek verecek olursak, İngiltere'de kurulan The Library Assciation of the United Kingdom (1877), Japonya'da kurulan The Japan Library Association (1892), Avustralya'da kurulan The Library Assciation of Australasia (1896) ve Kanada'da kurulan The Canadian Library Association-CLA (1946) bunlardan bazılarıdır (Toplu, 2009: 685-688). 1927 yılında 15 ülkenin birleşmesi ile dünya genelinde kurulan ve en büyük meslek örgütlenmesi olan IFLA (International Fedaration of Library Associaations and Instutions), aralarında etik konusunun da yer aldığı mesleki standartlar adına önemli adımlar atmıştır (Atılgan, 1993: 247).

Türkiye'de de kütüphaneciler adına ilk mesleki örgütlenme 1949 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD) adı ile kurulmuştur. TKD'nin yanı sıra 1991 yılında Üniversite ve Araştırma Kütüphaneciler Derneği (ÜNAK), 1998 yılında Türk Arşivciler Derneği (TAD), 2000 yılında Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS), 2001 yılında Okul Kütüphanecileri Derneği ve 2014 yılında Avrasya Kütüphaneciler Derneği'nin kurulmasını, mesleki iş birliği ve dayanışmanın en güzel örgütlenmesini örnek olarak gösterebiliriz.

Kütüphaneciliğin tarihten bugüne kadar mesleki olarak gelişmesi ve meslek olarak kabul edilmesi, eğitim ve mesleki örgütlerin dışında mesleki etik ilkelerin var olması da önemli bir etkendir. 1930'lu yıllarda Amerika'dan başlayıp 1996 yılında Türkiye'de kabul görmesi somut olarak varlığını kabul ettirmiştir. Mesleki etik

ilkelerin varlığı kütüphane işlem ve hizmetlerin sunulmasında mesleki gelişime sağladığı katkılar ile birlikte kullanıcı ve meslektaşlarına karşı tutum ve davranışları açısından farklı yönlerini de ortaya koymaktadır. Bu çalışmada söz konusu çeşitlilik "etik alanlar" nitelemesi ile gruplandırılmaya çalışılmıştır.

3.1.2. Kütüphane Hizmetlerinde Etik Alanlar

Kütüphanecilik etiği üzerine yapılan çalışmalar ile birçok tanımlamalar ortaya çıksa da kütüphanecilik mesleğinde etik alanlardan söz ederken, kullanıcı hizmetlerinden telif haklarına, düşünce özgürlüğünden koleksiyon geliştirmeye kadar bu alanda birçok konudan söz etmemiz mümkündür. Kütüphanelerde kullanıcıya bilgi hizmeti sunarken ya da sunmadan önce kütüphane personelinin çalışmış olduğu alanlar bu döngünün birer parçasıdır. Satın alma süreci ile başlayan etik alanlar, teknik hizmetlerde yer alan seçim, kataloglama, sınıflama, ayıklama, rafa yerleştirme ve en son olarak ödünç verme hizmetine kadar geniş bir yelpaze de yer almaktadır. Kütüphane içerisinde devam eden her bir aşama kendi içerisinde mesleki etik değerlerin bir ya da birkaçı ile bağlantılıdır.

3.1.2.1. Koleksiyon Geliştirme

Kütüphanenin en temel işlevlerinden birisidir. Seçme ve ayıklama işlemleri de bu hizmetler arasında yer almaktadır. Kütüphane koleksiyonu basılı-elektronik kitaplar, dergiler, görsel-işitsel malzemelerden oluşmaktadır. Koleksiyonlar kullanıcıların isteklerine, bulundukları ortamın sosyo-kültürel statüsüne göre seçilirken de doğru bir seçim için kurumların mutlaka koleksiyon geliştirme ile ilgili bir politikası olmalıdır.

Seçme: Koleksiyon seçimi yapılırken kütüphanenin niteliğine ve kullanıcıların ihtiyaçlarına göre, dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın değerlendirilmelidir. Kütüphaneciler bu tarz seçim sırasında kendi ihtiyaçlarını ve kişisel inançlarını-görüşlerini bu aşamada ön planda tutmamalıdır. Kullanıcılar için önemli olan hızlı ve ihtiyaç duyulan bilgiye anında erişmektedir. Bu sebeple kullanıcıların düşünce özgürlüğünü kısıtlayacak herhangi bir düşünsel ürünün koleksiyonda yer almaması etik açıdan uygun değildir.

Sağlama: Koleksiyonların sağlama işlemi üç yolla yapılmaktadır. Satın alma, bağış ve dağıtım yolu ile kütüphaneye ulaşmaktadır. Özellikle kullanıcıların talepleri doğrultusunda koleksiyonda yer alması istenen kaynaklar satın alma yolu ile değerlendirilmektedir. Bunun için kütüphanelerin bütçelerinin yeterli olması, kütüphanenin türüne ve kullanıcıların genel profili göz önüne alınması ayrıca var olan koleksiyonda istenen kaynağın fazla kopya olmamasına dikkat edilmelidir. Bağış yolu ile gelen kaynaklar da ise özellikle kitapların yırtılmamış, yıpranmamış olması kadar fotokopi yayınların derme de yer almamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu hususta eser sahibinin telif haklarını korumak ayrıca etik ilkeler açısından da uygun bir davranış olacaktır.

Ayıklama: Kütüphane koleksiyonunda yer alan basılı koleksiyonlar bazı durumlarda ayıklama işlemine tabi tutulmaktadır. Özellikle basılı kitaplarda rastlanan bu durum kitabın sayfalarında yaşanan yırtılma ya da kaybolma durumlarına karşı imha edilme, ya da bağış yolu ile gelen kitaplarda dermeye eklenmemesi halinde başka kurumlara bağış gönderilmesi ya da gelecekte tekrar kullanılabilirlik durumuna bağlı olarak depoya kaldırılması ayıklama işlemleri için birer örnektir. Bu aşamada da etik dışı durumlar söz konusu olabilir. Örneğin; personelin isteğine bağlı olarak kitabın içeriğinin beğenilmemesi üzerine derme de yer almamak üzere imha edebilir ya da depoya kaldırabilir. Bu durum kullanıcıların bilgi erişim hakkına sansür uygulamaktır. Bu gibi keyfiyetcilik durumlarından kaçınılmalı ve Ranganathan'ın 1931 yılında kütüphanelerin işlevini beş maddede tanımladığı "Her kitabın bir okuyucusu ve her okuyucunun bir kitabının vardır" sözü hatırlanarak hareket edilmelidir (Rimland, 2007: 24).

3.1.2.2. Teknik Hizmetler

Kütüphanelerde yer alan teknik hizmetler birimi seçme ve sağlama işlemlerinden sonra en etkili birimlerden biridir. Koleksiyona eklenmesi düşünülen basılı/elektronik kaynakların satın alınması, kataloglama ve sınıflama işlemleri bu birimde gerçekleşmektedir. Kullanıcıların bilgiye erişim yolunda kütüphane işlem ve hizmetlerinin etkili bir biçimde sunulması, teknik hizmetler alanının da önem kazanmaktadır.

Kataloglama: Satın alınan basılı kaynaklar kataloglama işlemi ile kullanıcıya ulaşmasındaki ilk adımdır. Kütüphanecinin bu aşamada çok dikkatli olması ve yanlış yer numarası vermemeye dikkat etmesi gerekmektedir. Kullanıcıların kaynağa ulaşmasını engellemek, yanlış yer numarası vermek ya da kendi yararına olan kitabın katalog kaydından aktiflik durumunu pasif hale getirerek süresiz yararlanmak, etik açıdan olumsuz tutum ve davranışlardan bazılarıdır. Bu aşamada kütüphaneci, kütüphane hizmet politikası kapsamında kullanıcılara doğru bilgiyi en hızlı şekilde ulaştırılmasında yardımcı olmalıdır.

Sınıflama: Katalog kaydı tamamlanan basılı kaynağın bir sonraki aşaması rafa yerleştirilmesidir. Bu doğrultu da verilen yer numarasının aksine yanlış bir rafa yerleştirmek kitabın kullanıcılara ulaşmasındaki en büyük sansür durumlarından biridir. Kütüphane dermesinde bulunan binlerce kitap arasında istenilen kaynağı bulmak yanlış rafta yer almasından ötürü kütüphaneciyi de zor durumda bırakacaktır. Bu aşamada kütüphaneci sansüre karşı direnmeli ve her kitabın bir bilgi kaynağı olduğunu unutmamalıdır.

Elektronik Kaynaklar: Sağlama süreciyle konu edinen elektronik kaynaklar, teknik hizmetler sınıfında ele alınmıştır. Genellikle üniversite kütüphanelerinde yer alan elektronik kaynaklar, araştırmacılar için en büyük danışma kaynakları arasında yer almaktadır. Basılı koleksiyonun yanında kütüphanelerde önemli bir yere sahip olan elektronik kaynaklar için en çok dikkat çeken konu telif hakkı konusudur. Bununla ilgili olarak yıl içerisinde abonelik sağlanan veri tabanlarının içerisinde yer alan kaynakların erişiminin kampüs içerisinde yer alan kullanıcıların kolaylıkla kaynağı elektronik ortamlarda indirerek hatta çoğaltma yolu ile fotokopi gibi imkânlardan faydalanması yer almaktadır. Bu durum çok kez düşünürler için tartışma konusu olmuş ve kesin bir sonuca varılamamıştır.

3.1.2.3. Kullanıcı Hizmetleri

Kütüphanelerin sunmuş olduğu hizmet alanlarında asıl değer gördüğü kısım kullanıcı hizmetleridir. Kullanıcının kütüphane ile olan ilişkisinin ilk basamağı bu alanda başlamaktadır. Danışma hizmeti, halkla ilişkiler ve ödünç verme bu kısımda gerçekleşmektedir. Kullanıcının yüz yüze, e-posta ya da telefon yolu ile kütüphane çalışanları ile iletişim sağladığı bu noktada kütüphane hakkında genel bilgi,

koleksiyon bilgisi, ödünç bilgisi vb. birçok konuda bilgi edinebilmektedir. Bu hizmet alanının da kütüphane çalışanları da kullanıcılar ile ilgili birtakım bilgiler edinebilmektedir. Bu hususta kütüphane çalışanlarının kullanıcı gizliliği noktasında dikkat etmesi, kullanıcıların kütüphane ve kütüphane çalışanlarına karşı kazanacağı güven duygusu ile kullanıcı hizmetlerinin etkin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Danışma: Danışma hizmeti, kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarının karşılanmasında ilk uğrak noktasıdır. Bilgi arama davranışlarının düzenlenmesine, yönlendirilmesinde ve bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik var olan bir hizmettir. Bu hizmetin doğru sağlanması neticesinde kullanıcıların kütüphanelere var olan bakış açısının olumlu yönde değişmesine ayrıca edinilen bilgiler karşılığında artan güven duygusunun artmasına neden olacaktır. Değişen ve gelişen dünyanın teknolojisinde bilgi arama davranışlarının sürekli gelişmesi ve kullanıcılara bu konuda entegrasyon sağlanması hususunda danışma hizmeti önem arz etmektedir.

Ödünç Verme: Kütüphanelerde ödünç verme birimi kullanıcıların danışma hizmetinden sonra gelen diğer bir uğrak noktasıdır. Kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda doğru bilgi kaynaklarına erişmesini sağlamak kütüphanecinin öncelikli görevleri arasındadır. Ödünç verme/alma işlemleri sırasında kullanıcıların kişisel verilerinin otomasyon sistemi üzerinde görünüyor olması kullanıcı gizliliği hususunda dikkat edilmelidir. Ayrıca ödünç verme sürelerinin kütüphanecinin inisiyatifi doğrultusunda uzatılması da kaynaktan faydalanmak isteyen diğer kullanıcıların erişmesine engel olmaktadır. Bu gibi keyfiyetcilik durumlarda kütüphaneci kendisine verilen yetkileri iyi yönde -kurumun ve kullanıcıların çıkarlarının yanı sıra saygınlığını da gözeterek- kullanmaya gayret etmelidir.

Halkla İlişkiler: Kütüphaneler hizmetlerini etkin bir şekilde sunmada ve yapmış olduğu bu hizmetleri etkili bir şekilde duyurmada, kullanıcıların ilgisini çekmek amacı ile halkla ilişkiler hizmetini kullanmaktadır. Yıl içerisinde kullanıcılarına kütüphane ile ilgili oryantasyon ve çeşitli kurum ve kuruluşlarında desteği ile mesleki etkinliklerin düzenlenmesine halkla ilişkiler hizmeti ile katkı sağlamaktadır. Mesleki iş birliğin ve dayanışmanın ortaya çıkmasında halkla ilişkiler hizmetinin etkin kullanımı önemli bir rol oynamaktadır.

3.2. Halk Kütüphanelerinde Mesleki Etik

Hizmet felsefesi ve kullanıcı yelpazesi dikkate alındığında, mesleki etik ilkeler konusunda gösterilecek özen ve ilkelerin paydaşlar açısından süreci kolaylaştırma, halk kütüphanelerinde çok daha öncelikli bir gereklilik durumundadır. Halk kütüphaneleri ile ilgili birçok tanım yapılsa da basit olarak belirtmek gerekirse bulunduğu kesime hiçbir ayrım gözetmeksizin, kullanıcılarına eşit bir şekilde gelişmelerine ve ihtiyaçlarına yönelik imkânlar sunan bir bilgi merkezi türüdür. İsminden anlaşılacağı gibi toplumun her kesimine açık, her yaştan kullanıcıya ve ihtiyaç duyulduğu her an bulunduğumuz yere en yakın noktada bilgiye erişimde bizlere hizmet vermektedir.

IFLA' ya göre halk kütüphaneleri, kullanıcıların ırkı, cinsiyeti, dini, dili, ekonomik ve eğitim durumu ne olursa olsun toplumun tüm üyeleri için herkese eşit, yaşam boyu öğrenme hakkı sunmaktadır. Ayrıca halk kütüphanelerinin geniş ve çeşitli bilgi yelpazesinde, kullanıcıların ihtiyaç duyduğu bilgiye erişimlerini sağlayarak demokratik bir toplumun geliştirilmesi ve sürdürülmesinde önemli bir role sahiptirler. (IFLA, 2010: 1).

Halk kütüphaneleri bilgiye erişimde en özgür kurum olarak bilinse de bağlı olduğu kurum ya da kuruluşlar gereği her türlü sansürü reddetmeli ve var olan hizmetlerini duyurarak, bu hizmetleri kullanmaları hususunda teşvik etmelidir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi'nin 19. Maddesine göre; "Herkesin kanaat ve ifade özgürlüğüne hakkı vardır; bu hak, müdahale olmaksızın kanaat taşıma ve herhangi bir yoldan ve ülke sınırlarını gözetmeksizin bilgi ve fikirlere ulaşmaya çalışma, onları edinme ve yayma serbestliğini de kapsar" (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1999). Halk kütüphaneleri de bu doğrultuda var olan bilgileri en iyi şekilde saklamalı ve gerektiği anda tekrar kullandırmak üzere kullanıcıların hizmetine sunmalıdır. Kullanıcıların yaşam boyu öğrenme serüveninde bilgiyi etkin bir şekilde kullanmaları için bilgi okuryazarlığı becerisi konusunda destek olmalıdır. Her kesimin faydalandığı halk kütüphanelerinde bilgiye erişimi sağlarken kullanıcıların mahremiyetine ve gizliliğine dikkat edilmelidir. Kişisel bilgilerin üçüncü kişiler tarafından paylaşılmaması ve bu konudaki gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Kütüphane çalışanları, bilgi hizmetlerini sunarken mesleğe bağlılık,

dürüstlük ve meslektaşları ile olan iş birliği konularına önem vermelidir. Koleksiyonlar için teknik hizmetlerin sağlanmasından ve satın alınmasına kadar yapılan süreçlerde kişisel görüşler ön planda olmadan kendi bilgi ve becerilerini diğer çalışanlar ile ortak olarak sürdürmelidir. Meslektaşlar arasında kazanılan bilgi ve beceriler paylaşılarak mesleğe katkı sağlamalı ve tecrübelerin gelişmesi için daha çok mesleki faaliyetlere katılım gösterilmelidir (IFLA, 2012). Halk kütüphaneleri, toplumun aslında birer yansıması olarak görülmektedir. Bu sebeple, tanımı, görevi, bilgi merkezleri içinde misyonu-vizyonu, sunduğu hizmetler doğrultusunda meslek etiğinin en önemli türüdür.

3.2.1. Bilgi Merkezi Olarak Halk Kütüphaneleri

Kütüphaneler farklı paydaşlar ile karşılıklı etkileşimler sonucu zenginleşir ve ortaya çıkar. Bu sebeple halk kütüphaneleri toplumun yansıyan aynası niteliği taşımaktadır. Kütüphanelerde sunulan hizmetler ve bu hizmetlerin sunulma biçimi her ne kadar farklılık gösterse de bütün kütüphaneler ortak özelliklere sahiptir. Halk kütüphaneleri, dünya çapında önemli bir etkiye sahiptir. Her yaştan, ırktan, cinsiyetten, dilden, dinden, gelir durumundan ve eğitim düzeyinden gibi birçok demografik farklılıklara sahip bireyler arasında ayrım gözetmeksizin her çeşit bilgi kaynağını kullanıcıya sunarak yaşam boyu öğrenmelerine katkı sağlamaktadır (Gill, 2007: 21-22).

Halk kütüphaneleri ile ilgili geçmişten günümüze birçok tanım yapılmıştır. Bununla ilgili olarak *UNESCO Halk Kütüphaneleri Bildirgesi'*nde halk kütüphaneleri, kullanıcılar arasında ayrım gözetmeksizin bilgi kaynaklarına ulaşmaları için ellerinde var olan imkânları sonuna kadar kullanarak hizmet sunmakla yükümlü toplumsal kültür kurumları olarak ifade etmiştir (IFLA/UNESCO Public Library Manifesto, 1994). Halk kütüphaneleri için bir diğer tanım da IFLA tarafından yapılmıştır. Tanıma göre, her yaş grubu için koleksiyon bulunduran halk kütüphaneleri, kullanıcılar arasında yaş, dil, din, ırk, cinsiyet ya da sosyal durumu bakılmaksızın herkes tarafından kullanılabilir olmalıdır. Bu yüzden özel durumlardan ötürü kütüphaneden yararlanamayan kullanıcılar için de özel hizmetler sunarak, uygun materyalleri bünyesinde bulundurması gerektiğini vurgulamıştır (IFLA, 2010: 1).

Ülkemizde de bu alanda çalışan araştırmacılarımızdan Sağlamtunç'un halk kütüphanelerini;

> *"Halk kütüphaneleri cins, yaş, ırk, milliyet, din, dil, eğitim, kültür, sosyo-ekonomik düzey ve politik görüş farkı gözetmeden her tür kütüphane materyalini, çeşitli iletişim yollan aracılığıyla kültür ürünlerini ve bilgiyi insanlığın hizmetine ücretsiz sunarak onlara ömür boyu eğitim ve özgür zaman değerlendirme olanağı veren,s toplumla bütünleşip, sağlıklı kamuoyunun oluşmasına olanak sağlayan, toplumun ekonomik, sosyal, eğitsel, kültürel ve teknik kalkınmasını destekleyen, dünya banşınm sağlanmasına yardımcı olan demokratik kuruluşlardır"* (1990: 54) olarak tanımlamıştır.

Yılmaz ve Ersoy (2009: 809) halk kütüphanelerini, "hiçbir ayrım yapmaksızın bireylerin eğitim, kültür ve boş zamanlarıyla ilgili bilgi gereksinimlerini ücretsiz biçimde karşılayarak, bulunduğu yörenin kalkınmasına katkıda bulunan demokratik kuruluşlar" olarak tanımlarken; Yılmaz (2018: 37) ise başka bir çalışmada halk kütüphanelerini,

> *"Ayrım gözetmeksizin farklı toplumsal gruplarda yer alan kişilerin, eğitim, kültür ve bilgi odaklı gereksinimlerini, koleksiyonunda yer alan değişik tür ve formattaki bilgi kaynaklarıyla karşılayan ve bu yönüyle örgün eğitimi önemli katkılarla destekleyen yaygın eğitim ve kültür kurumlarıdır"* şeklinde yorumlamıştır.

Halk kütüphaneleri, yerel bir özellik taşımasının yanı sıra herkese açık olması ile her yaştan gelen kullanıcıların eğitim, kültür ve boş zamanlarını değerlendirebileceği kişisel gelişimlerine ücretsiz olarak katkı sağlayan kültür kurumlarıdır (Polat ve Akkaya, 2018: 536).

> *"Halk kütüphaneleri, hiçbir sınırlama olmaksızın kütüphaneden yararlanmak isteyen her bireyin, kitap okuma, araştırma yapma, hobi geliştirme gibi kütüphanede sunulan her türlü hizmetten koşulsuz yararlandırıldığı bilgi merkezleridir. Toplumun her kesimine açık olmaları ve bulundukları bölgenin*

yerel özelliklerine ilişkin bilgi ve dokümanlar konusundaki özen, halk kütüphanelerini diğer kütüphane türlerinden ayıran farklılıklardır" (Akkaya, 2013: 173).

Kısacası halk kütüphaneleri isminden de anlaşılacağı üzere, her yaştan insanın yer aldığı, dil, din ve ırk ayrımı yapılmadan her çeşit fikir ürünlerinin farklı formatlarda hizmete sunulduğu ve ücretsiz olarak erişim sağlanabildiği sosyo-kültürel bir yaşam merkezidir. Halk kütüphanelerinin bu anlamda en belirgin özelliği, halkın her kesimine ayrım yapmadan eşit hizmet verme sorumluluğudur. Bireylerin gelişimi için olanaklar sağlayan, halka eğitim konusunda her türlü desteği veren toplumsal kültür kurumları olan halk kütüphaneleri aynı zamanda kullanıcılarının boş zamanlarını en verimli şekilde değerlendirmesine katkı sağlamanın sorumluluğunu da üstlenir. Tüm bu hizmetleri de kâr amacı gütmeden, hiçbir karşılık beklemeden yerine getirir.

İnsanların en önemli ihtiyaçlarından biri olan bilgi, tarihimiz boyunca değişime uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Sürekli değişen ve gelişen bilgi, günümüze ulaşana kadar üretilenlerin biriktirilmesi bağlamında öngörülemez bir üssel büyüme noktasına ulaşmıştır. Üstelik bu büyüme günümüzde de son hızla devam etmektedir.. Yoğun bir biçimde üretilen bilginin toplanması, düzenlenmesi ve gereksinimler doğrultusunda verimli biçimde kullanılması, toplumun kütüphaneye olan ihtiyacını arttırmıştır. Eğitim ve kültür alanında hayatımıza zenginlik katan kütüphaneler, bireylerin bilgi ihtiyacının giderilmesini sağlayan toplumun en önemli yapı taşlarından biridir. Toplumun yansıması olarak kabul edilen halk kütüphaneleri de kütüphane türleri arasında en yaygın ve pek çokları için popüler olanıdır.

3.2.1.1. Tarihçesi

Halk kütüphanesi adı altında çok eski uygarlıklara bakıldığı zaman bir örneğini bulmak zor olsa da Mezopotamya döneminde Asurlular tarafından inşa edilen Ninova Asurbanipal Kütüphanesi'nin ilk halk kütüphanesi olduğu ve herkesi kullanımına açık olduğu belirtilmektedir (Noris'den akt. Keseroğlu, 2018: 14). Karatay'a ise, halk kütüphanelerinin ilk örneğinin Antik Yunan döneminde ortaya çıktığını, Atina'da M.Ö. 6'ıncı yüzyılda Pisistratos tarafından ilk halk

kütüphanesinin inşa edildiğini ifade etmiştir (Karatay akt. Alar, 2001: 299). Antik Yunan döneminde yer alan halkın köleler, yurttaşlar ve soylular gibi sınıflara ayrıldığını düşündüğümüzde halk kütüphanesi adı altında daha sınırlı olarak hizmet verdiğini söyleyebiliriz (Keseroğlu, 2018: 15). Antik Yunan döneminde bilinen M.Ö. 3. yüzyılın başlarında Büyük İskender tarafından kurulan İskenderiye Kütüphanesi, yaklaşık 900.000 el yazması eseri ile bilinen Antik Çağ'ın en büyük kütüphanesi özelliği taşımaktadır. İskenderiye Kütüphanesi çeşitli konularda ve farklı yerlerden toplanan kitaplar ile araştırmacı, bilim insanı, yönetici gibi üst düzeydeki kişilerden, okuryazarlık becerisi olan halktan herhangi biri için herkese açık kütüphane özelliği taşımıştır (Keseroğlu ve Demir, 2016: 387). Bu özelliği ile halk kütüphanesi niteliği taşıdığını söyleyebiliriz. Parşömenin icadı ile bilinen Bergama Kütüphanesi Antik Çağ'ın en büyük ikinci kütüphanesi olarak bilinmektedir. Papirüs ve parşömenden oluşan yaklaşık 200.000 el yazması eserin, krallık kütüphanesi niteliğinde olması nedeniyle sadece saray personeline hizmet verdiği bilinmektedir (Gürlek, 2011: 149-51). Romalılar döneminde ortaya çıkan Celsus (Efes) Kütüphanesi M.S. 135 yılında inşa edilmiştir. Celsus Kütüphanesinde yer alan koleksiyonun bağış ve satın alma yolu ile oluşturulmuş toplamda 9.500 ile 12.000 arasında kitap rulosunun olduğu tahmin edilmektedir. Kitapların ödünç verilmesi ile ilgili net bir bilgi yoktur ancak Eski Yunanlılar ile Romalıların kitap ödünç verdikleri bilinmektedir (Taşkın, 2011: 94).

Roma ve Yunan uygarlıklarından sonra Orta Çağ döneminde Kilise, Manastır ve Katedral Kütüphaneleri içerisinde din, edebiyat, hukuk ve şiir alanlarında kitaplar barındırılmıştır. Orta Çağ dönemine ait halk kütüphanesi adı ile bilinen bir kütüphane olmamasına karşın daha çok özel kütüphanelerin varlığı söz konusu olmuştur (Labarre, 2012: 29-39).

İslam dünyasında kütüphaneler, 8'inci yüzyıldan itibaren kâğıdın bulunması ile hız kazanmıştır. 9'uncu yüzyıl da "Bilim Salonu" olarak tabir edilen halka açık okuma alanlarında halk kütüphanesi niteliğiyle birçok İslam şehrinde kütüphaneler hizmet vermiştir. 7 ile 14'üncü yüzyıllar arasında kütüphanelerin öneminin artması ile kitapların düzeninin sağlamak ve okuyucularına daha iyi hizmet vermek amacıyla kendilerine ait bir sınıflama sistemi ile raflara ilişkin bilgilerin yer aldığı bir kütüphane sistemi ile ilerlemişlerdir (Elayyan, 1990: 119-135). İslamiyet döneminde

kurulan kütüphaneler genellikle din eğitimlerinin yer aldığı medrese, camii, tekke gibi ibadet kurumlarında ya da vakıf evlerinde bulunan kitaplar ile kütüphane işlevi görmüştür (Anameriç, 2006: 56). Türkiye' de halk kütüphaneleri toplumun istekleri üzerine 15. yüzyıldan beri değişik biçimlerde yaşayarak günümüzdeki halini almıştır. 19'uncu yüzyılda kütüphanelerde yasal bir çerçeveye alınarak, 1826 yılında *Evkaf Nezareti*'ne bağlanmıştır. 1869'da "*Maarifi Umumiye Nizamnamesi*'nin" kabulünün ardından kütüphaneler devlet himayesinde kamu kurumları haline gelmişlerdir. Daha sonra 1927 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılması ile de mevcut olan tüm kitaplar derlenip, toparlanıp kütüphanelere getirilmiştir (Atılgan, 2005: 19-20). Bu dönemlerde farklı isimlerde anılan halk kütüphaneleri genel olarak *Maarif Vekâleti Kütüphaneler Genel Müdürlüğü*'ne bağlı hizmet vermiş, 1960 yılında bu Bakanlık bünyesinde kurulan *Kütüphaneler Genel Müdürlüğü*'ne bağlanmış ve adları "*halk kütüphaneleri*" olmuştur (Aykan, 2011). 1971 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesi altına alınmıştır. 1974 yılında Kültür Bakanlığı kurulduktan sonra halk kütüphaneleri Bakanlık bünyesinde faaliyetlerine devam etmiştir. Daha sonra ise "*Kütüphaneler Genel Müdürlüğü*" bünyesinde hizmetlerini sürdürmüşlerdir. Son olarak 2003 yılında "*Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*" ile "*Kütüphaneler Genel Müdürlüğü*" ve "*Yayımlar Dairesi Başkanlığı*" birleştirilerek "*Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü* (KYGM)" adını almış ve halen bu isimle faaliyetlerini sürdürmektedir (Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019). Günümüzde halk kütüphaneleri, eğitim kurumu, bilgi birikiminin yer aldığı, bilginin özgürce paylaşıldığı ve serbest zamanın değerlendirildiği bir mekân haline gelmiştir. Tarihte halk kütüphaneleri, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra çağdaş bir düzen sağlamıştır (Keseroğlu, 2018: 29).

3.2.1.2. Amacı

Halka ayrım gözetmeden hizmet veren, onlara her türlü imkânı hiçbir karşılık beklemeden kullanıcıya sunan ve bilginin ana merkezi olan kütüphane türü halk kütüphaneleridir. Bilgilerin doğru bir şekilde kullanıcılara ulaşmasını sağlayan halk kütüphaneleri halkın yaşam kaynağıdır. Bütün bilgi merkezlerinin az ya da çok bir amacı olduğu gibi halk kütüphanelerinin de bir amacı vardır. Halk kütüphaneleri için IFLA tarafından belirlenen amaçlar şu şekildedir;

1. Kullanıcıların bilgiye erişimi için her türlü araç-gereç ve basılı-elektronik ortamdaki kaynakları bulundurmalıdır
2. Bilgiye erişimde ve onu etkin kullanmada yaşam boyu öğrenmelerine katkı sağlayacak eğitimi sunmalıdır
3. Kullanıcıların bilgiye erişmelerinde, artan teknolojik unsurları takip ederek entegre halinde olmalıdır
4. Kullanıcıların kişisel gelişimlerine katkı sağlayacak temel gereksinimlerine (okuma-yazma) yardımcı olmalıdır.
5. Bilinçli kütüphane kullanımını arttırmak için amacıyla eğitimler düzenlemelidir
6. Küçük yaşlarda kazanılan okuma alışkanlığının önemini ebeveynlere kazandırmalı ve çocuklarda ve gençlerde de bunu güçlendirmelidir
7. Kütüphane dermesinde bulunan koleksiyonlar toplum kültürünü yansıtmalıdır
8. Kullanıcıların bilgiyi arama, kullanma ve paylaşma unsurlarında halk kütüphaneleri toplumsal bir mekân olmalıdır (Yılmaz, 2007: 23-31).

Benzer şekilde IFLA halk kütüphanelerinin amacı kısaca şu şekilde özetlemiştir:

1. Yaşam boyu kullanıcıların eğitimlerine katkı sağlamak,
2. Bilim, sanat, kültür vb. alanlarda kullanıcıların gelişimlerine katkı sağlamak,
3. Kütüphane koleksiyonunda yer alan materyallerin ücretsiz bir şekilde kolaylıkla kullanıma sunmak,
4. Kullanıcıların boş zamanlarını değerlendirebildiği ve materyallerin farklı alanlarda kullanılmasına imkân sağlayarak motive etmek,
5. Kullanıcıların ihtiyaçlarına yardımcı olmak,
6. Güncel bilgileri takip ederek kullanıcılara sunmaktır (IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu, 1992: 11).

Kütüphane ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün Yönetmeliğine göre halk kütüphanelerinin amaçları şu şekilde maddelendirilmiştir;

1. Halkın bilgi edinme gereksinimini karşılamalı,
2. Bireysel ve yaşam boyu öğrenme çabalarını desteklemeli,

3. Başta çocuklar olmak üzere, bölge halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı yaratmalı ve güçlendirmeli,
4. Toplumun bilgi okur-yazarlığı becerisi kazanmasını ve geliştirmesini sağlamalı,
5. Her düzeyde örgün ve yaygın eğitimi desteklemeli,
6. Çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini desteklemeli ve bu yönde fırsatlar sağlamalı,
7. Öncelikle bulunduğu bölge olmak üzere, toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına destek sağlamalı,
8. Toplumda kültürel mirasa, sanata ve bilime karşı duyarlılık oluşturur ve bu bilincin geliştirilmesini sağlamalı,
9. Somut olmayan yerel kültür mirasının toplanması, düzenlenmesi, korunması, kullandırılması ve geleceğe aktarılmasına katkı sağlar ve sözlü geleneği desteklemeli,
10. Kültürler arası diyalogu geliştirmeye katkı sağlamalı (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012).

Halk kütüphanelerinin amaçlarını yerine getirirken yapması gereken birtakım işlevleri vardır. İlk olarak bulunduğu toplumun ihtiyacı olan tüm bilgi kaynaklarını derleyip düzenlenmelidir ve kullanıcının gereksinimi olan bu kaynaklara kolaylıkla ulaşım sağlanabilecek konuma getirilmelidir. Kütüphaneler arası iş birliği çerçevesinde yapılan anlaşmalar ile kullanıcının ihtiyacı olan bilgi temin edilmelidir. Hizmetlerini kullanıcı grubunun özelliklerini göz önünde bulundurarak vermelidir. Özellikle engelli kullanıcı grubu konusunda daha hassas davranarak, ihtiyaçlarına yönelik yardımcı olmak açısından onları motive etmelidir. Genel anlamda halk kütüphanelerinin amaçları toplumun eğitim ve öğretimini destekleyerek toplumun kültür seviyesini üst düzeye çıkarmaktır. Halka verdiği hizmetlerden nasıl yararlanması gerektiği konusunda onlara yardımcı olmaktır. Halk kütüphaneleri halkın eğitimle iç içe olmasını destekler ve günlük aktiviteler düzenleyerek insanların hayatlarında yer edinmektedir. Halk kütüphaneleri verdikleri hizmetler doğrultusunda, sağladıkları materyaller ve yaptıkları etkinlikler ile insanların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri bir kurum olmayı amaçlar. Aynı zamanda küçük yaşlardan itibaren kullanıcıların kişisel gelişimine ve hayal güçlerine katkı

sağlamaktadır. Halk kütüphaneleri bu amaçları yerine getirirken varlıklarının devamlılığı açısından kendilerini sürekli geliştirmek zorundadır. Çünkü gelişmiş bir kütüphane, gelişmiş bir toplum ve birey demektir.

3.2.1.3. Görevi

Kullanıcı çeşitliliğinin en yoğun olarak görüldüğü kütüphane türü olan halk kütüphaneleri, herkesin kolaylıkla ulaşabileceği, kullanıcı ihtiyaçlarına cevap bulabileceği bir kültür merkezidir. Halk kütüphanelerinin amaçları doğrultusunda yapması gereken birtakım görevler mevcuttur. Bununla ilgili olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yayımlamış olduğu *Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği*'nde halk kütüphanelerinin görevleri şu şekilde tanımlanmaktadır:

1. Kullanıcı gruplarını belirleyerek kaynak seçiminin sağladıktan sonra teknik işlemlerini gerçekleştirmek ve kullanıcıların hizmetine sunmak,
2. Kütüphane koleksiyonunu kütüphane dışında kullanılmak üzere ödünç verme hizmetini gerçekleştirmek,
3. Kütüphane koleksiyonunda mevcut bulunmayan materyaller için gerekli yönlendirme işlemlerini yapmak,
4. Bulunduğu toplumun kültürünü yansıtacak kaynaklara yer vermek,
5. Kütüphane kullanımı konusunda gerekli eğitimleri vermek ve yardımcı olmak,
6. Tüm yaş gruplarına hitaben kültürel birikimlerini zenginleştirecek aktiviteler gerçekleştirmek,
7. Kütüphane hizmetlerini geliştirmek, tanıtmak ve yaygınlaştırmak amacı ile diğer kuruluşlar (kamu-özel, dernek vb.) işbirliği yapmak,
8. Farklı nedenlerden ötürü kütüphane hizmetinden yararlanamayan kullanıcılar için gezici kütüphane araçları ile hizmet vermek,
9. Kadınlara yönelik özel hizmetler sunmak,
10. Kütüphane hizmetlerini yürürlükteki mevzuata göre yürütmektir (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012).

Halk Kütüphanelerinin diğer kütüphanelerden ayıran en belirgin özelliği herkese açık ve toplumun kültürünü yansıtan, bu bağlamda toplumun yerel özelliklerinin değerini

de koruyan ve ön plana çıkaran bilgi merkezleri olmasıdır. Bu yüzden en belirgin özelliği toplumun ihtiyacı olan bilgi kaynaklarını en iyi şekilde sunmak ve boş zamanlarını değerlendirebileceği bir mekân olmasının yanında kullanıcıların eğitim, kültür, sanat ve bilim dallarında da gelişimlerine katkı sağlayacak faaliyetler göstermesidir. Tüm görevlerini yerine getiren bir halk kütüphanesinin kullanım oranı da artış gösterir ve kullanıcıların memnuniyeti ile halk kütüphanelerinin verimliliği ortaya çıkmış olur.

3.2.2. Halk Kütüphanesi Hizmetleri ve Türleri

Halk kütüphaneleri sunulan hizmetleri genel olarak kütüphane dermesinde bulunan basılı-elektronik ortamlardaki koleksiyonlar ile sınırlı değildir. Çocukların zihinsel ve fiziksel gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülen oyuncaklarda bu dermenin içerisinde yer almaktadır. Bağış ya da satın alma yolu ile elde edilen koleksiyonlarda kataloglama ve sınıflama işlemleri yapılarak açık raf sistemi ile hizmete sunulur. Ödünç alma işlemlerinden yararlanmak isteyen kullanıcılar üyelik formu ile üye kartı elde edilir. Süreli yayınlar da (gazete-dergi) kullanıcılara ödünç verilebilmektedir. Kütüphane dermesinde yer almayan koleksiyonlar için ise kütüphaneler arası ödünç verme hizmeti ile bir (1) ay süreyle kullanıma sunulmaktadır. Kütüphane danışma hizmetlerinde kullanıcılara sadece rehberlik hizmeti sağlanmaz, basılı-elektronik kaynaklar ya da bilgisayar, internet kullanımı ile ilgili de nasıl faydalanılacağına dair eğitici bilgiler verilmektedir. Kütüphane içerisinde çok sık kullanılan kaynaklar için rezerv hizmeti de verilmektedir. Böylece kaynakların herkes için eşit zamanlarda daha çok kullanıma sunulması olanaklı olacaktır. Engelli kullanıcılara yönelik görsel-işitsel donanımlar mevcut olmasının yanında bu donanımların kullanılmasına yönelik uygulamalı bilgilendirmeler de mevuttur. Belirli nedenlerden ötürü kütüphaneyi kullanamayan kullanıcılar için ise geçici derme oluşturularak hastane, cezaevi, huzurevi gibi kurumlara hizmet verilmektedir. Bunun dışında gezici kütüphane hizmeti ile il ya da ilçe merkezlerinden uzak kalan noktalara kütüphanede yer alan koleksiyonları daha çok kullanıcıya ulaştırmak amacı ile belirli zamanlarda ziyaret edilmektedir. Kullanıcıların sosyo-kültürel anlamda gelişimlerine katkı sağlamak amacı ile faaliyetler düzenlenmektedir (Kütüphane Hizmet Esasları, 2012).

3.2.2.1. Gezici Kütüphane

Halk kütüphaneleri niteliğini yükseltmek amacıyla kullanıcılara birtakım hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetlerden biri de gezici kütüphane hizmetidir. Gerek coğrafik engeller, gerek fiziksel engellerden dolayı kütüphanelerden uzak olan insanlara kitabı, kütüphaneyi onlara götüren hizmet türü gezici kütüphane hizmetidir.

Zaman ve yer sınırlaması yapmadan bulunduğu bölgenin her kesimine hizmetini ulaştıran halk kütüphanelerinin en önemli bir parçasıdır. İşleyişi ödünç verme, iade ve danışma hizmetlerinden ibaret olan gezici kütüphaneler, halkın kütüphane kullanım alışkanlığını arttıran faaliyetlerden biridir. Belirli zaman dilimleri arasında hizmet vermesine rağmen kullanıcıların ihtiyacı olan bilgiyi taşıyan, onlara kütüphaneyi sevdiren seyyar kütüphane hizmetidir.

Geçmişi at ve eşek üzerinde köy köy dolanarak başlayan gezici kütüphane hizmeti ilk olarak Ürgüp' te Mustafa Güzelgöz tarafından başlatılmıştır. Tamamen kullanıcı odaklı olan bu hizmet günümüzde hemen hemen her yerde mevcut durumdadır (Öksüzoğlu, 2016: 263). Teknolojinin desteğinin daha yoğun alındığı günümüz gezi kütüphaneleri, insanların bilgiden ve bilgi kaynaklarından beklentilerinin değişmesine paralel olarak yetenek ve yeterliliklerini de geliştirmiş/değiştirmiş durumdadır ya da geliştirip/değiştirmelidir.

Geleneksel halk kütüphanesi amacına göre hareket eden gezici kütüphanelerin kullanım etkinliğinin artması açısından kullanıcı grubunu iyi tanıması gerekmektedir. Dermesini, kullanıcı grubunun özelliklerine göre biçimlendirmelidir. Bağlı bulunduğu kütüphanenin dermesine göre şekillenen gezici kütüphaneler, kullanıcı memnuniyeti açısından tüm imkânlarını sonuna kadar kullanmalıdır. Kütüphane olanaklarına erişemeyen kullanıcılara kütüphane sıcaklığını hissettirecek ortam yaratılmalıdır. Eşitlik ilkesini unutmadan tüm kullanıcılarına aynı samimiyetle hizmet vermelidir.

Günümüzde kültürümüzü barındıran kütüphaneler binaların dışına çıkıp gezici kütüphaneler sayesinde ayağımıza kadar gelmektedir. 2019 verilerine göre Türkiye' de 53 tane gezici kütüphane mevcut olup, 194.242 basılı kitap, 423.511 kütüphaneye kayıtlı kullanıcısı ve 394.879 ödünç verme sayısı ile hizmete devam etmektedir.

(Gezici Kütüphane İstatistikleri, 2020). Toplumun gelişimine katkı sağlayan bu hizmet türünün gelişimi sonsuza dek sürdürülmelidir.

3.2.2.2. Çocuk Kütüphanesi

Halk kütüphanesi bünyesinde hizmet veren, aynı bina içinde ya da farklı bir binada varlıklarını sürdüren çocuk kütüphaneleri halk kütüphanelerinin vazgeçilmez bölümleri arasında yer almaktadır. *Halk Kütüphanesi Yönetmeliği*'nde çocuk kütüphanesini şu şekilde ifade etmiştir. 14 yaşa kadar olan çocukların mental ve fiziksel olarak gelişimine katkı sağlamak amacıyla çocuk kütüphaneleri oluşturulur. İçinde bulunduğumuz durumlar doğrultusunda mümkün ise halk kütüphanesi bünyesinde ya da ayrı binalarda çocuk kütüphanesi açılabilmektedir (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012).

Çocukların gelişimi açısından son derece önemli olan çocuk kütüphaneleri ilk olarak 1925 yılında Akhisar'da kurulmuştur. 1937 yılında İstanbul'da *Çocuk Esirgeme Kurumu* tarafından ilk çocuk kütüphanesi açılmıştır. Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1953 yılında geliştirilip düzenlenmiştir. Ankara Bahçelievler'de açılan ilk modern çocuk kütüphanesi 23 Nisan 1955'te Milli Kütüphane'nin bir şubesi olarak kurulmuş ve gelişimi Adnan Ötüken tarafından tasarlanmıştır (Demircan, 2006: 179).

Kütüphaneler, kullanıcılar arasında hiçbir ayrım yapmaksızın sağladığı hizmetler ile kullanıcılar arasında dünya da yaşanan değişim ve gelişim ile özleşmeleri hususunda köprü görevi yapmaktadır. Bu hususta ailenin kütüphaneye gitmek istemesi ile çocukların da kütüphane kavramından haberdar olması sayesinde kütüphaneler önem kazanacak ve potansiyel bir kullanıcı kitlesine erişecektir. (Kakırman Yıldız, 2019: 36).

Kütüphane hizmet alanlarından birisi olan çocuk kütüphaneleri bünyesinde bulundurduğu materyaller sayesinde çocuklara ve ailelerine istedikleri kadar vakit geçirebilecekleri bir ortam sunmaktadır. Kütüphane kullanımına atılan ilk adım olarak görülen çocuk kütüphaneleri, çocuğun hayal gücünü yükselten ve

sosyalleşmelerine büyük katkısı olan ortamlardan birisidir. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırarak gelecekteki bilgi okuryazarı bireylerin temelini oluşturacaktır.

Çocuk kütüphaneleri çocuklara kütüphane sıcaklığını hissettirerek okuma alışkanlığı kazanmalarını ve kütüphane hizmetlerinden faydalanmalarını amaçlamaktadır. Halk kütüphanelerine bağlı olduklarından dolayı hiçbir ayrım yapmadan herkese eşit hizmet vermektedir. Çocuklar ne kadar çok kütüphane ortamında bulunurlarsa kütüphaneye ve okumaya olan bağlılıkları bir o kadar artmaktadır (Alpay Aslan, 2004: 69).

Çocuk kütüphaneleri günümüzde devamlı olarak gelişerek teknolojiye ayak uydurmaktadır. Çocukların kütüphaneye olan sevgilerini aşılamak, onları kütüphanenin daimî kullanıcısı olmasını sağlamak amacıyla birtakım hizmetler geliştirmektedir. Bu hizmetlerin arasında, içinde oyunların bulunduğu okumaya yönelik hizmetler ve çeşitli etkinlikler yer almaktadır. Oyunlar ile kitap okuma, kitap tartışma saatleri, yazar-çizer-okuyucu buluşmaları, ödüllü kitap okuma yarışmaları, masal analizi ile mini tiyatro gösterileri gibi dikkat çekici ve ilgi arttırıcı etkinlikler ile çocuk kütüphanelerinin farkındalığı yaratılabilmektedir (Akkaya ve Odabaş, 2019: 87).

3.2.2.3. Bebek Kütüphanesi

Bireyin erken yaşta başlayan eğitimin temeli başta aile olmak üzere ilerleyen süreçlerde çevre ve yaşadığı kültür de etkisini göstermektedir. Bebeklerin erken dönemde kazanacakları alışkanlıklar ile kütüphanelerin gelişimsel ve eğitimsel bir rol üstlenmeleri sayesinde daha etkili ve profesyonel bir süreç sağlayacaktır. Son dönemlerde hız kazanan ve çoğalan bebek kütüphanelerinin amacı 0-3 yaş arasında yer alan çocuklara erken eğitim desteğinin sağlanmasında kütüphane kültürü ile tanıştırarak iletişimlerini güçlendirmek, paylaşma becerisini kazandırmak ve bilgi ile eğitimi bağdaştırarak daha bilinçli nesiller yetiştirmektir. Halk kütüphanelerinin hizmet alanlarının git gide genişlemesi ve cazibe merkezi haline gelmesindeki

alanlardan biri olan bebek kütüphaneleri, kütüphane-toplum bakış açısında farkındalık yaratmaya devam etmektedir (Bebek Kütüphaneleri Çalıştayı, 2020: 56).

3.2.2.4. Yetişkin Kütüphanesi

Teknolojiyle gelen yeniliklerle birlikte sürekli gelişen ve değişen toplumu takip etmek gerekmektedir. Çünkü toplumun parçalarından biri olan yetişkinlerin eğitimleri ve gelişimleri bu konuda oldukça önemli bir konudur. Bu hususta halk kütüphanelerine büyük bir sorumluluk düşmektedir. Bireylerin yaşam boyu öğrenmeleri ve eğitimlerine destek olma açısından halk kütüphaneleri görevlerini yerine getirmelidirler.

Yetişkinlerin gelişimleri ve toplumun sağlam bireyler tarafından oluşturulması açısından halk kütüphanelerinin belirli hedefleri vardır. Bu hedefler arasında;

1. Yetişkinlerin eğitim durumlarına göre dermesini oluşturmak, kişisel gelişimleri açısından son derece önemli olan kaynakları onların kullanımına sunmak ve yaşam boyu öğrenmelerine destek olmak,
2. Okuma gelişimlerine katkıda bulunarak güncel materyalleri sağlamak,
3. Aradıkları bilgileri kolayca bulabilmeleri açısından gerekli olan bilgiyi kullanma becerilerine yardımcı olmak ve teknoloji çağının en gerekli malzemesi olan bilgisayar kullanmaları konusunda yol göstermek,
4. Kütüphane hizmetlerini gelişmelerine yönelik yapılan planlara yetişkinlerinde katılımlarını sağlayarak onların gelişimlerine katkı sağlamak ilk öncelikli olarak sayılabilir.

Geleceğin aydınları olarak nitelendirdiğimiz, aynı zamanda toplumun büyük bir kısmını oluşturan yetişkinlerin gelişimleri açısından özellikle halk kütüphanelerinin payı oldukça büyüktür. Okuma alışkanlığı olan bireyler, isterlerse halk kütüphaneleri aracılığı ile çok daha kolay bir biçimde istediği her türlü bilgiyi bulabilen, düzenleyebilen ve yeni bilgiyle bütünleştiren bir birey halini almaktadır. Söz konusu etkinin ortaya çıkmasında kütüphanelere düşen asıl sorumluluk, kullanıcılarda bu arzunun açığa çıkmasını sağlamak, bunun için motivasyon yaratmaktır. Bu sebeple, toplum sayesinde ayakta duran halk kütüphaneleri toplumun gelişmesi için her türlü desteği sağlamalıdır.

3.2.2.5. Engellilere ve Eve Bağlı Kullanıcılara Verilen Hizmetler

Kütüphane insanlar için sosyalleşme, bilgiye erişim ve bilgiyi kullanmada fırsat eşitliği sağlayan önemli bir yerdir. Halk kütüphanelerinde engelliler için yapılan çalışmalar, onların bilgiye kolay erişmelerini sağlamaktadır. Engellilerin bu tür imkânlardan rahatlıkla faydalanması yaşama olan bağlılıklarını arttırmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin yaptığı pek çok yeniliklerin arasında engelli kullanıcılara yönelik değişimler de mevcuttur. Yönetmelikte özellikle yeni yapılan kütüphane binalarının engellilerin rahat bir şekilde kullanacağı mekânlar haline getirildiğinden ayrıca halk kütüphanelerinin hasta, bakıma muhtaç, kütüphaneye gelemeyecek durumda olan ev hanımlarına yönelik özel hizmetlerden söz etmektedir. Gezici kütüphaneler yardımıyla pek çok köy okullarına, hastane, cezaevi gibi yerleşim yerlerine hizmetler götürülmektedir. Bu sayede kütüphaneye gidemeyen vatandaşlarımıza, bilgiye erişmelerinde yardımcı olmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012).

Her bireyin hakkı olan eğitim ve öğretim topluma eşitlik çerçevesinde sunulmalıdır. Özellikle engellilerin bu haklardan yararlanmaları oldukça önemli bir husustur. Ancak bunu yaşam alanlarında bulunan engelleri aşarak gerçekleştirebilmektedirler. Toplumun görevi ise, engelli bireylerin yaşamlarına engel olan bu faktörlerin kaldırılması için çaba sarf etmek ve hayatlarını devam etmelerine mâni olan ikinci bir engele yer vermemektir.
IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu tarafından hazırlanan *Halk Kütüphaneleri İçin Hizmet Kılavuzu*'nda kütüphane hizmetlerini şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Kullanıcıların ödünç almak üzere kitap, görsel-işitsel materyaller ve basılı diğer koleksiyonları sağlamak,
2. Koleksiyonda bulunmayan kitap ve diğer materyaller için istekte bulunarak temin edilmesine olanak sağlamak,
3. Danışma hizmetinin sadece bilgi vermek adına değil, gerekirse uygulamalı olarak yönlendirmeler yapmak,
4. Bölgesel etkinlikleri desteklemek ve diğer kurumları da katılımları konusunda teşvik etmek,

5. Düzenli olarak güncel duyuru hizmeti sağlayarak kütüphane hakkında bilgi vermek,
6. Halk Kütüphaneleri bulunduğu bölgenin kültürel geçmişine ait bilgi kaynakları bulundurarak ve bölge hakkındaki araştırmalara kaynak sunmak,
7. Çocuklar için kütüphaneyi ilgi çekici hale getirerek, kütüphaneye katılımlarını cesaretlendirmek,
8. Çocukların ilgi ve becerilerine yönelik koleksiyonlar bulundurarak gelişimlerine katkı sağlamak,
9. Halk kütüphaneleri sadece çocuklar için değil, yetişkinler içinde kültürel aktiviteler düzenleyerek (konserler, kitap-yazar buluşması vb.) yetişkin kullanıcıların kişisel gelişimlerine katkı sağlamak,
10. Engelli ya da bir mekâna bağlı (huzurevi, cezaevi, hastane vb.) bireyler kütüphane hizmetlerinden faydalanamadığı için belirli zamanlarda geçici koleksiyonlar ile gezici kütüphane hizmeti sağlamak,
11. Görme engelli kullanıcılara görsel-işitsel materyaller ile kabartma harflerle basılan kitaplar (Braille Alfabesi) ile hizmet vermek,
12. Farklı dillerde konuşan etnik azınlıktaki bireylere halk kütüphaneleri konusunda bilgi vermek ve kütüphaneyi kullanmaları açısından diğer kurumlar ile iş birliği içinde yardımcı olmak,
13. Okur-yazar düzeyine gelmiş çocuklar için okul kütüphanesinin olmadığı durumlarda halk kütüphanesi-okul iş birliği ile tanıtmak ve halk kütüphanesi kullanımı konusunda özendirici içerikler hazırlayarak sunmaktır (IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu, 1992: 17-33).

3.2.3. Halk Kütüphanelerinin Toplum Yaşamındaki Yeri ve Önemi

Halk kütüphaneleri toplumun her kesimine hizmet veren, bireylerin yaşam boyu öğrenmelerine katkı sağlayan eğitim, kültür, bilim ve sanat evidir. Yaşam boyu öğrenmede kütüphanelerin ve kütüphanecilerin rolü oldukça önemlidir. IFLA tarafından yürütülen "*Yaşam Boyu Öğrenmede Halk Kütüphanelerinin Rolü*" adlı proje çalışmasında halk kütüphanelerinin ve kütüphanecilerinin toplumsal rolü de araştırmış, bununla ilgili olarak dikkat çeken belli noktalar üzerinde durmuştur. Bunlar;

1. Halk kütüphanelerinin eğitim alanında destek sağlaması,
2. Farklı kurum ve kuruluşlar (sanayi, eğitim, sağlık vb.) ile iş birliği içinde olması,
3. Düşünce özgürlüğü, bilgiye erişim konularında ücretsiz olarak destek sağlaması,
4. Yetişkinlerin cinsel farklılıkları ya da özel durumu olan kullanıcılara pedagojik yöntem ve stratejilerin geliştirilmesi,
5. Gelenek ve görenekler, ana dil gibi kültürel mirası oluşturan unsurların korunması ve aktarılması,
6. Halk kütüphaneleri dışında kalan diğer kütüphane türleri ile elektronik ağın oluşturulması,
7. Eğitim kurumları ile yapılacak ortak çalışmalarda ağların geliştirilmesi,
8. Yaşam boyu öğrenme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojileri ile entegre halinde olması,
9. Derme geliştirme politikalarına bağlı olarak koleksiyon yönetimindeki dengenin sağlanması,
10. Kullanıcıların sessiz çalışma alanlarının dışında grup çalışma alanlarına yer vermesi,
11. Halk kütüphanesinin mimari yapısının eğitim ve öğretime uygun olmasıdır (IFLA, 2000).

Halk kütüphaneleri, dezavantajlı grupların bile kolayca hizmete dâhil olduğu, herkese açık, yerel birikimlerin toplanıp özgürce diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği halinde paylaşılabildiği, toplumun eğitim, kültür ve sanat alanlarında gelişmelerine yardımcı olacak her türlü bilgi ve desteğin sunduğu, adeta halkın evi olma kimlikleri ile bilgi merkezleri dünyasında ön plana çıkmaktadır. Halk kütüphaneleri, bireyin merak ettiği ve araştırma noktasında en yakın bilgi merkezi hususunda birinci merkezdir. Bu noktada daha çok kullanıcıya ulaşmak, kullanıcıların hayatına etki edecek önemli adımlarda bilgi kaynaklarına yol gösterecek, erişilen bilgi kaynaklarını kullanmada yeterliliği kazandıracak ve kullanıcıların ilgi duyduğu alanlarda kendilerini geliştirmelerine fırsat sağlayacak faaliyetler ile sunduğu ve sunacağı yeni hizmetlerde toplum-kütüphane ilişkisini her daim canlı tutmalıdır (Alaca, 2017: 53).

Halk kütüphaneleri, bilgi ile yaşamın her alanında ağırlıklı olarak kendine yer bulduğu; toplumun bilim, sanat ve kültür yönünde ufkunu açan süreçlerin tamamında önemli bir rol üstlenmektedir (Akkaya, 2019: 94). Genel itibariyle halk kütüphaneleri, kitap ödünç alınan-verilen işlem hizmetlerinin yanında, kullanıcılara sessiz bir çalışma ortamı sunarak araştırma fırsatı veren, farklı tür ve formatlarda bilgiyi erişime sunan ve bu sayede dezavantajları grupları bile yaşam boyu öğrenmelerine katkı sağlayan, kitap dışında gazete, dergi gibi kitle iletişim unsurlarını güncel olarak sunan, farklı sanatsal ve kültürel alanlarda hizmetler sunan, bulunduğu bölgemin kültürel birikimine ev sahipliği yaparak bunları yaşatan, okul-aile-birey üçlemesinde eğitim ve eğlenme fırsatları sağlayan toplumsam yaşam alanı haline gelmiştir (Yılmaz, 2019: 57-58).

3.2.4. Halk Kütüphaneleri ve Kütüphaneciliğinde Etik

Bilgi demokratik bir toplumun belkemiğidir. Her birey kendi görüşünün özgürce ifade etme ve kendi için iyi olan düşünceleri özgürce kabul etme hakkına sahiptir. "Kütüphaneci" ve "etik" ayrı ayrı tek bir "kütüphanecilik etiği" kavramını temsil eden kelimelerdir. Ancak birlikte kullanıldıklarında bir mesleğin genel etik değerlerinin ifadesi olurlar. Kütüphanecilik etiği, var olan bilgiye sahiplik, güvenilirlik, erişme hakkı, düşünce özgürlüğü, kullanıcı gizliliği ve eşitlik, mesleki saygınlık ile mesleğin ilgili temel alanları incelemektedir. Kütüphanecilerin temel görevi halk kütüphanesi ile ilgili olarak, kullanıcılara hizmet sunmak için bilgiyi toplamak, düzenlemek ve organize etmektir. Ancak değişen ve gelişen bir dünyada kütüphanecilerin sadece hizmet açısından değil, kullanıcıların beklentileri ve kişisel memnuniyetlerini sağlamak için yaşadıkları etik kaygıları ile de uğraşmaktadır (Senapati ve Singh, 2012: 65).

Halk kütüphanelerinin temel amacı herkes için erişilebilir olmasıdır. "Halk kütüphanelerinde her türlü bilginin bulundurulması ve halkın hizmetine ayrım gözetilmeksizin sunulması, bu kuruluşların bilgi edinme özgürlüğü ile öncelikli ilişkisini göstermektedir" (Gülle, 1997: 38). Bu sebeple halk kütüphaneleri toplumun bir kesimine yönelirken azınlıkta kalan diğer grupları da içine almalıdır. Bazı nedenlerden ötürü kütüphaneden faydalanamayan kullanıcılar için görev ve mesleğe karşı sorumluluklarının bilinci ile kullanıcıların bilgiye erişim hakkını göz önünde

bulundurmalıdır. Hastalık, maddi ve manevi özel durumlardan ötürü kütüphaneye gelemeyen kullanıcılar için halk kütüphanelerine bağlı gezici kütüphane hizmeti ile ya da kütüphaneden faydalanamayan kullanıcıların niteliğine göre özel derme oluşturarak bilgiye erişim hakkı sunulmalıdır. Halk kütüphanelerinde yer alan koleksiyonların seçiminde de kullanıcıların profilini göz önünde bulundurarak eşit, herkes tarafından kullanılabilen, ihtiyaca yönelik seçimlerin yapılması esas alınmalıdır. Herkes için kütüphane, herkes için erişim hakkı adı altında halk kütüphanesine gelen özel kullanıcılar için uygun ortamlarda ve uygun formatlarda bilgiye erişebilir olmalıdır. Örneğin; görme engelli bir kullanıcının, basılı materyallere erişebilmesi, okuması ve anlamlandırması için Braille alfabesi ile yazılmış materyaller ile destek sağlanmalıdır. Halk kütüphanesinde çalışan kütüphanecilerin kasıtlı olarak ya da istemeden yapmış olduğu bilgiye erişim hakkı kısıtlamasında, toplumun halk kütüphanelerine olan bakış açısı olumsuz olarak değişecek ve toplum üzerindeki görev ve sorumluluklarını yitirmeye başlayacaktır. Bu durum kullanıcılar üzerinde personelin etik olmayan davranışlarına neden olacaktır.

Kütüphaneler düşünce özgürlüğünden beslenir ve aynı zamanda düşünce özgürlüğünü besler. Kütüphanedeki koleksiyonlara uygulanan sansür, kullanıcıların düşünce özgürlüğüne ve bilgi erişim haklarına kısıtlama yapılması demektir. Bireylerin fikir özgürlüğü, hiçbir etki altında kalmadan, kısıtlanmadan özgürce düşünebilme yetisidir. Kütüphaneciliğin bu konuda önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Çünkü bilgiye erişilen yoldaki temel basamak olan kütüphaneler, kullanıcılarına politik görüşler, din ve fikir ayrılıkları sunmaksızın her kaynağı sunmak, sunamadığı durumlarda da erişmesi için yol göstermek zorundadır. Kullanıcıların en temel hakkı bilgiye erişim; kütüphanecilerin ise en temel görevi bilgiye eriştirmektir. Bu nedenle bir kütüphanecinin çalışma alanı çok yönlüdür. Referans kütüphanecisi kütüphanenin danışma hizmetini sağlarken, bir teknik hizmetler sınıfında çalışan kütüphaneci kataloglama ve sınıflama işlemlerinden sorumlu olurken bir diğer kütüphaneci ise kütüphanenin alım-satım işleri ile ilgilenerek derme gelişme işlemlerine katkı sağlamaktadır. Bu sebeple kütüphanecinin en son gelişmeleri yakından takip etmesi ve bilgileri tazeleyerek güncelliğini koruması gerekmektedir. (Senapati ve Singh, 2012: 65-66). Bilgi erişim konusunda basılı kitapların özellikle seçilmesi, toplanması, kataloglaması ve

sınıflanması gibi işlemlerde kütüphane çalışanlarının bu noktada çok dikkat etmesi gerekmektedir. Halk kütüphanelerinin koleksiyon türünün çok geniş olmasından dolayı özellikle konu bakımından birçok alana kaynaklık eden bir bilgi yuvası haline gelmiştir. Bu hususta teknik işlemlerde uygulanabilecek kasıtlı ya da bilmeden yapılan hatalarda örneğin; yanlış yer numarası vermek, zamanında katalog kaydını oluşturmamak ya da rafta yanlış yere koymak gibi etkenler ile koleksiyon gelişimine ve kullanıcıların bilgi erişim haklarına sansür uygulanabilmektedir. Bunun dışında kütüphane personelinden kataloglaması istenilen bir kitabın kendi görüşlerine uygun olmadığını düşünerek kataloglamaması ya da kitabın yazarının ırkı, dini, siyasi görüşü vb. unsurların da buna etken olması da kataloglamama sebebi olarak da gösterilebilmektedir. Bu tarz durumlar etik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Oysaki kütüphanenin içerisinde yer alan materyallerin kütüphaneciliğin saygınlığına zarar verecek ya da fikirlerinin, görüşlerinin o doğrultu olacağını göstermemektedir.

Kitapların okunması ve her daim okunacağı ile ilgili fikirleri ile dikkati çeken ve bu açıdan alan paydaşlarına umut verici bir gelecek tablosu çizen Ranganathan, kütüphaneciliğin beş temel yasasını şu şekilde ifade etmiştir:

- Kitaplar okunmak içindir.
- Her kitabın bir okuyucusu vardır.
- Her okuyucunun bir kitabı vardır.
- Okuyucunun zamanını boşa harcamamak gerekir.
- Kütüphane gelişen bir organizmadır (Rimland, 2007: 24).

Ranganathan'ın beş temel yasası içerisinde yer alan "her kitabın bir okuyucusu vardır" ve "her okuyucunun bir kitabı vardır" maddeleri, kullanıcıların bilgiye erişim haklarında kitaplar için uygulanacak olan sansüre karşı en iyi cevap niteliği taşımaktadır.

Halk kütüphanelerinin yönetimsel açıdan işleyişinin sağlanması ve kullanıcılara sağlanan hizmetlerin geliştirilmesi, yürütülmesi ve sunulması personel ile mümkün olmaktadır. Nitelikli hizmetlerin sağlanması ancak personelin ilgi ve mesleğe karşı olan tutumu ile sağlanabilmektedir. Halk kütüphanelerinde kullanıcı memnuniyetinin sağlanması sayesinde toplumdaki bakış açısını pozitif yönde etkileyerek kütüphane kullanım oranının git gide artmasına ayrıca kütüphane kullanıcı sayısının da bu

oranla artmasına neden olmaktadır. Mesleki etik ilkelerce insani değerlerin korunması ve saklanması "kullanıcı gizliliği" maddesi altında saklanmaktadır. Halk kütüphanelerinde bu durum en çok ödünç verme/danışma hizmetinde karşımızda çıkmaktadır. Kişisel bilgilerin üye kaydı ile başlayan ilk adımda sistemde yer alması daha sonraki süreçte ödünç verme sisteminde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kullanıcılar için etik kaygı yaratsa da sorumlu olan personel tarafından dikkatli bir şekilde kullanılması ve ikinci bir kişi ile kullanıcı bilgilerinin paylaşılmaması hususunda özen gösterilmelidir. Ödünç verme hizmetinde çalışan bir personelin sadece kullanıcılara ait kişisel bilgileri biliyor olması söz konusu değildir. Kullanıcıların ödünç aldığı koleksiyonun türüne, ismine, içeriğine kadar ayrıntılı bilgiye sahip olmaktadır. Bu durum kullanıcıların konuya karşı olan merakı, zevki ve ilgileri hakkında kişisel bilgileri içermektedir. Örneğin; "cinsellik ve hastalıklar" ile ilgili bir konuda araştırma yapmak isteyen kullanıcının kendisinin ya da çevresinin bu tür bir konu ile hastalığa kapılmış olma ihtimalini düşündürmesi açısından, kullanıcıların bu konudaki hassasiyeti ve mahremiyeti önemli bir konudur. Sorumlu olan personelin bu konuda her türlü bilgiyi sunmada yardımcı olmalı ve kullanıcı gizliliği konusunda daha fazla özen göstermelidir. Yalnız bazı konularda halk kütüphanesi çalışanlarında kullanıcı gizliliği etik ikilem yaratmaktadır. Örneğin; bir kişi bomba yapımı ile ilgili bir konuyu incelediğinde ileride bir okulu ya da herhangi bir yeri patlatma ihtimaline karşı "Güvenlik güçlerine haber verilmeli midir?", "Bu tarz durumlar kütüphanelerin sorumluluğunda mıdır?" sorularını bizlere yöneltmektedir (Weiner, 1997). Bununla ilgili olarak Garoogian "Bireylerin hangi bilgiyi okuduğu veya hangi bilgiyi aradıkları ahlaki ve yasal olarak başkasının işi değildir" (1991: 228), diyerek kullanıcı gizliliğinin kütüphaneler açısından her daim saklı tutulmasını ifade etmiştir. Bu tür durumlar bireye karşı gizliliğin sağlanması ve mesleki saygınlığın korunması açısından önemlidir.

Temel olarak kütüphanecilerin görevi kullanıcılar için bilgiye erişim ve kütüphane hizmet rolü olarak tanımlanmaktadır. Diğer kütüphaneler gibi halk kütüphaneleri de entelektüel bilgi çıktılarının korunduğu bir mekân haline gelmiştir. Bu hususta fikir ve sanat ürünlerinin korunması ile ilgili olarak kütüphanecinin rolü oldukça büyüktür (Senapati ve Singh, 2012: 65-66). Öte yandan halk kütüphanelerinde yer alan kaynakların kullanımı ve ödünç verilmesi hususunda telif hakkı konusunda yayıncılar ve yazar açısından hukuki tartışmalara sebep olmaktadır (Torun, 2018:

248). Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre (2012) "Bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya diğer yollarla dağıtmak hakkı münhasıran eser sahibine aittir". Ama günümüzde haklarını yayıncılara veren yazarlarımızın eserlerinin kütüphane de kullanıcıların hizmetine sunuluyor olması defalarca ödünç alınıyor olması telif haklarımız ve yasamızca net bir çözüm yolu ile açıklanabilmiş değildir. Bu konuda kütüphane çalışanlarına düşen en büyük sorumluluk kütüphane koleksiyonunda yer alan yayınların izinsiz çoğaltılmasına karşı önlem almak ve derme de fotokopi yolu ile çoğaltılmış eserlere yer vermemek olacaktır.

Halk kütüphanesi personeli kullanıcılarına, meslektaşlarına, diğer kurum ve kuruluşlarda yer alan bireylere karşı etik ilkeler bağlamında davranmayı sürdürmelidir. Toplumun her kesiminden bulunan bireylere karşı eşit düzeyde hizmetlerini sunmalıdır. Halk kütüphanelerinin en belirgin özelliği toplumun bilgi gereksinimi karşılayarak yaşam boyu öğrenmelerine destek sağlamaktır. "Halk kütüphanesi personeli, insanlar arası ilişkiler, toplumsal duyarlılık, örgütlerde takım çalışması, liderlik ve uygulama ve işlemlerde ustalık gibi birçok beceri ve özelliğe gereksinim duyacaktır" (IFLA, 2007: 112). Bu amaçla halk kütüphanesinde çalışan personelin kullanıcıların ihtiyaç duyduğu bilgi gereksinimlerini anlama, bilgi erişim için yönlendirme ve kaynakları etkin kullandırmak için gerekli olan mesleki bilgi ve becerilere sahip olmalıdır. Almış oldukları eğitim dışında mesleki etkinliklere, konferanslara ve eğitimlere katkı sağlamalıdır. Kütüphane personelinin bu etkinliklerde yer alması sosyo-kültürel anlamda gelişmelerine katkı sağlamasının yanında diğer meslektaşları ile bir arada olmasını sağlayarak iş birliği hususunda önem kazandırmaktadır. Halk kütüphaneleri için iş birliği çok önemli bir konudur. Çünkü; hizmetlerin duyurulması ve kullanımının artması ile halk kütüphanelerine karşı duyarlılık biraz daha artacaktır. Halk kütüphanelerinde yer alan bu hizmetlerin git gide artması ve hizmetlerin çeşitlenmesi hususunda çalışan personelin kişisel tutumlarına ve görüşlerine dikkat etmelidir. Aksi durumda mesleki ve yönetsel ilişkilerinde adil ve dürüst bir durum ortaya koymayarak ayrıca kullanıcıların da kütüphaneye ve kütüphanecilere karşı olan güven duygusuna zarar verecektir. Bu durum mesleki yozlaşmanın bir göstergesi olarak mesleki etik ilkelerinin yüklemiş olduğu görev ve sorumluluklardan uzaklaşmaya neden olacaktır.

4. İZMİR HALK KÜTÜPHANELERİ ÇALIŞANLARINDA MESLEKİ ETİK ANLAYIŞI

Tezin bu bölümünde öncelikle İzmir ve kütüphane kültürüne ilişkin olarak genel bilgiler verilmiştir. Daha sonra ise Bakanlık bağlısı İzmir halk kütüphanelerinde görev yapan kütüphane çalışanlarının mesleki etik konusundaki anketle tespit edilen farklı yaklaşımları ayrıntılandırılmıştır.

4.1. İzmir ve İzmir Kütüphanelerine Dair

Birçok medeniyete ev sahipliği yapan İzmir kenti, tarih boyunca farklı adlarla anılan ve sürekliliğini koruyan bir yerleşim alanı olmuştur. Bu adlandırmada Smira, Lesmira, Zmirra, İsmira, Samorna veya Smurna olarak farklı söylemler yer alsa da kentin ismi ile ilgili olarak günümüze kadar ulaşan en bilindik ad "Smyrana" olmuş ve bu isim tarih sahnesinde ilk kullanımı ile birlikte hafızalardaki yerini almıştır. Kent ismi ile ilgili olarak; İzmir'de ilk yerleşik yaşama geçen ve bu toplumsal yapıya ayak uyduranların savaşçı kimlikleri ile bilinen Amazonlar olduğu ve Amazon kraliçesi Smyrana'nın adının kentin ismine ilham verdiği, İzmir'in isim kronolojisinde sözü edilen en yaygın rivayetlerden biridir (İzmir Valiliği, 2004: 9). Başlangıçta yüzölçümü 100 dönüm kadar olan bu yerleşim yeri, küçük bir adacık şeklinde idi.

İzmir'in kent olarak gelişimini bulgularla destekleyen önemli çalışmaların yer aldığı arkeolojik kazılarda çıkan sonuçlara göre, Bayraklı mevkiinde yer alan *Örenyeri*'nin bu ilk toplu yaşam alanının lokasyonunu oluşturduğu söylenebilir. Burada yer alan kalıntılar ile İzmir bölgesinde tarihte M.Ö. 3000 yılından daha eski geçmişe ait izleri bulunsa da aslında yaşamsal izlerin kesinliğine M.Ö. 3000'li yıllardan itibaren rastlanabilmiştir. Tunç Devri döneminden itibaren başlayan yerleşik düzenin devamında kent bölgesinde Hellenistik dönemi takiben Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyetinde sürdürülen yaşamsal devamlılık vücut bulmuştur. Roma döneminde ticaret kenti olan İzmir biraz daha gelişmeye başlamıştır. Bu ticaretin önemli bir bölümü deniz ticaretidir. M.Ö. 300'lerde şu an da *Kadifekale*'nin bulunduğu kesimde yeni küçük bir kent kurulmuştur. Romalılar döneminde

Kadifekale'nin kuzey batısında inşa edilen ve toplumsal yaşamın eriştiği sosyal boyutu göstermek adına son derece önemli bir mimari olan antik tiyatrodan günümüze pek az bir iz kalmıştır. Günümüzde Agora olarak bilinen Antik Çağın Smyrana Agorası ise Romalılar döneminden günümüze kadar iyi korunmuştur.

Roma ve Bizans kültürlerinin ardından, Osmanlı dönemi ile İzmir' de mahallileşme yapısı çoğalmış; cami, medrese gibi yapıtların inşası ile kentte Müslüman olanların sayısında git gide artış görülmeye başlanmıştır. Kent zamanla denizi daha işlevsel kullanım olanağı sağlayan yayılımı ile kent tüccarlarının ticaret işleri için daha parlak ve cazip hale gelmiş, açılan konsolosluklar ile İzmir limanı daha canlanmaya başlamıştır. İstanbul'un fethinden sonra İzmir'de de hızlı bir büyüme süreci ve imar yaşanmıştır. Tarım alanında yaşanan gelişme ile de Anadolu'nun önemli sebze ve meyve üreticisi halini almıştır. Zenginleşen kent, İmparatorluğun toplam ithalat ve ihracatında önemli bir rol oynamıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de yaşanan birtakım olayların akabinde Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş, 1984 yılında çıkarılan 2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları Ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ve 1984 yılında Resmi Gazetede yayınlanan 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile İzmir Büyükşehir unvanı almaya hak kazanmıştır (İzmir Valiliği, 2004: 15-18; Wikipedia, 2020).

Günümüzde İzmir ilinin, kuzey-güney doğrultusundaki uzunluğu yaklaşık olarak 200 km., doğu-batı doğrultusundaki genişliği ise 180 km'dir. Yüzölçümü 12.012 km^2'dir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2019 yılı itibari ile nüfusu 4.320.519 olan kentin 30 ilçesi bulunmaktadır. İzmir, konumu ve coğrafik yapısı ile turizme, arkeolojik ve tarihi eserleri ile de geçmişe kaynaklık etmektedir. Akdeniz iklimi özelliği ile yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı geçmektedir. İklimin etkisi ile İzmir ilinin bitki örtüsü Akdeniz bitki örtüsü ile aynıdır. Dağlık kesimin büyük bir çoğunluğu ormanlarla kaplıdır. Kent, İstanbul ve Ankara'dan sonra Türkiye'nin üçüncü büyük ildir. Tarım, sanayi, ticaret, turizm ve ulaşım alanlarında da ülkemize büyük bir katkı sağlamaktadır.

Arkeolojik çalışmalar neticesinde İzmir tarihi yapıları ile de Dünya Miras listesinde yerini almıştır. 2014 yılında *Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı* ve 2015 yılında *Efes Dünya Miras Alanı, UNESCO Dünya Miras Listesine* girmiştir.

Bergama Çok Katmanlı Peyzaj Alanı'nın geçmişi oldukça eskidir. Alanın M.Ö. 4'üncü yüzyıldan itibaren var olduğunu gösteren yazılı metinler köklü geçmişin en önemli kanıtıdır. M.Ö. 3'üncü yüzyılda Anadolu'nun en önemli şehir devletlerinden biri olan Bergama özellikle M.Ö. 241-133 yılları arasında bilgi merkezleri açısından da dünyanın en önemli kültür habitatlarından biri olmuştur. Bu yıllarda Attalos Hanedanı tarafından yönetilen Pergamon Krallığı, kültürel, sanatsal, bilimsel ve siyasal alanlarda önemli bir kent merkezi halini almıştır. Kentte kalıntıları günümüze kadar ulaşan pek çok tapınak, saray, tiyatro gibi yapıların yanı sıra kütüphane de inşa edilmiştir (Bergama, 2018). Bergama Kütüphanesi, Bergama Kralı I. Attalos'un oğlu II. Eumenes tarafından inşa edilmiştir. Bu süreçte Bergama'nın ve kütüphanesinin gelişmesini istemeyen Mısırlılar papirüsün ticaretini durdurmuş, bunun üzerine Bergamalılar tarafından yerine kullanılabilecek parşömen icat edilmiştir. Bergama Kütüphanesi yaklaşık 200.000 adet el yazması eser ile bünyesinde bilim ve sanat alanlarında önemli bir kaynak barındırmıştır. Lakin Roma'da başlayan iç savaşın etkisiyle M.Ö. 57 yılında Sezar'ın İskenderiye'yi işgal etmesi ve İskenderiye Kütüphanesi'nin yok olması neticesinde, daha sonra M.Ö. 41 yılında Bergama Kütüphanesi'ndeki yazmalar Mısır'a taşınmıştır. Ancak buradaki yazmalarda daha sonraki bir savaş neticesinde tamamen yok olmuştur (Zamazingo, 2019).

Resim 1: Günümüzde Bergama Kütüphanesi

(Kaynak: Gezebildiginkadar.com)

Bergama gibi, Efes Antik Kenti de tarihte yerini alan en önemli felsefe ve kültür merkezlerinden biridir. Antik kentin en önemli yapı unsurlarından biri olan Celsus

(Efes) Kütüphanesi, Roma İmparatorluğu döneminde inşa edilmiştir. Celsus Kütüphanesi, Celsus Polemaeanus'un oğlu tarafından inşa edilmiş ve var olan kayıtlara göre antik çağın en büyük kütüphanelerinden biri olarak tarihte yerini almıştır. Celsus Kütüphanesi'nde yaklaşık 12.000 adet parşömenden oluşan el yazması eser bulunmaktaydı. Bilim, sanat ve kültürel alanda önemli kayıtlar bulunduran bu kütüphane ne yazık ki M.S. 262 yılında meydana gelen deprem sonucunda zarar görmüş ve bu belgelerin yok olmasına sebep olmuştur (Celsus Kütüphanesi, 2020).

Resim 2: Günümüzde Efes (Celsus) Kütüphanesi

(Kaynak: Serhatengul.com)

Geçmişten günümüze kadar kütüphanelerde bulunan çoğu yazma eserlerin Osmanlı dönemine ait olduğu bilinmektedir. O dönemlerde medreselerde verilen eğitimin yanı sıra bilim, sanat ve kültür alanlarında fayda sağlayacak edebi eserlerde medreselerde yer almaktaydı. Fatih Sultan Mehmet döneminde kendi özel koleksiyonlarından oluşan şahsi kütüphanesinin dışında halkın faydalanabileceği ayrıca bilim ve devlet adamlarının da kullanabileceği üç ayrı kullanıcı grubuna ayırmamız mümkündür. Bunu yanı sıra cami ve tekke kütüphaneleri de dini ve tasavvufi eserlerin saklanması, korunması ve tekrar kullanılmak üzere sunulması hususunda önemli bir rol oynamıştır. Halk kütüphanelerinin bu dönemde en çok önem kazanan rolü, zengin ve çeşitli koleksiyonu sayesinde halkın kullanımına açılması olmuştur (Alar, 2001: 305-306). Osmanlı Devleti dönemine ait İzmir ilinde bilinen iki önemli kütüphane bulunmaktadır. Bunların birincisi, 1775 yılında hayırsever bir kişi tarafından kurulan *Hisar Cami Şerif Kütüphanesi*'dir, 1925 yılında diğer vakıf kütüphaneleri ile

birleşmiş ardından fiziki koşulların yetersizliği nedeniyle koleksiyonun birbirinden farklı mekânlara taşınma işlemleri gerçekleşmiştir. Kütüphanenin nüvesi, 1962 yılından itibaren Atatürk İl Halk Kütüphanesi adı altında hizmet vermeye devam etmektedir. İzmir ilinde bulunan bir diğer önemli örnek ise *Tire Necip Paşa Kütüphanesi*'dir. Gürcü Necip Mehmet Paşa tarafından 1827 yılında inşa edilen kütüphane içerisinde, 12'nci yüzyıl ortalarından 20'inci yüzyılın başlarına kadar tarihlenen 11 bin 702 adet yazma ve basma eser bulundurmaktadır (İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, 2020).

Resim 3: Tire Necip Paşa Kütüphanesi

(Kaynak: Mustafagureli.com)

Geçmişten bugüne köklü bir kütüphane geleneği olan ve tarihe mal olmuş evrensel değere sahip kütüphanelere ev sahipli yapan İzmir'in yakın tarihe dair kütüphane kültürü de oldukça zengindir. Söz konusu sürecin miladı ise hiç şüphesi *İzmir Milli Kütüphanesi*'dir. 1912 yılından itibaren kullanıcılarına hizmet veren ve II. Meşrutiyet döneminin en önemli özel girişim çabalarından biri olan Milli Kütüphane'nin kuruluş amacı Türk gençlerinin bilim, sanat ve edebiyat alanlarında kendilerini geliştirmelerine katkı sağlayarak, kültürlü bir neslin yetişmesine hizmet etmek olarak belirlenmiştir. İzmir için önemli bir lokasyonda yer alan Milli Kütüphane'nin günümüzde birçok bilgi birikimine ve aktarımına kaynaklı eden koleksiyon sayısı sadece basılı kitaplar için 257.182'dir. Kurulduğu yıllarda halk kütüphanelerinin

yaygın olmadığı düşünüldüğünde, Milli Kütüphane hem yetişkinler hem de çocuklar için halk kütüphanesi niteliği taşımıştır (İzmir Milli Kütüphane, 2020).

Resim 4: İzmir Milli Kütüphanesi

(Kaynak:Forumaski.com)

Kent, birbirinden farklı etnik kökene sahip toplumu bir arada barındıran ayrıca bünyesinde tarihi, ekonomiyi ve sosyo-kültürel unsurları taşıyan bir yaşam merkezidir. Bu merkezin içinden çıkan her türlü yapıp etme ise kent kültürünü oluşturur. Bilgi toplumunun gelişmişlik düzeyi ile doğrudan ilgili olan kent kültürünün sosyal uyum sürecinde derinlik kazanan etkisi ile kütüphaneler ve hizmetleri günümüzde çok daha fazla ön plana çıkmaktadır. Kütüphaneler; hizmet ilkeleri, amaçları, hedefleri ve topluma karşı olan sorumlulukları ile şüphesiz kültürel sürekliliğin sağlanması noktasında geçmişten geleceğe köprü görevi üstlenerek kent kültürünün gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bilgiyi ele alış biçimleri ve gereksinim düzeyleri dikkate alınmaksızın kütüphanelerden faydalanmak isteyen herkese kapıları açık olması beklenen kütüphaneler bugün farklı birçok formatta bilgi hizmeti sunmaktadır. Kitap okuma, internet hizmeti, ders çalışma ortamı ve araştırma hizmetleri vb. ile aynı zamanda bireyleri kent odağında bütünleştirmekte, onları kentliye dönüştürmektedir.

Kütüphanelerin kent kültürüne en önemli etkisi, yüzyıllar öncesinde var olan kültürün, günümüze kadar korunarak tekrar kullanılmak üzere gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla korunması ve böylece toplumsal sorumluluk üstlenmesidir.

Kişilerin din, dil, ırk gibi demografik farklılıkları ile kültürel birikimlerin var olduğu karma bir ortamda kütüphaneler kent kültürü üzerinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu sebeple kütüphaneler, sadece geçmişten gelen zenginlikleri değil, bugünün ve geleceğin zenginliklerine de sahip çıkmak zorundadır.

Kent kültürünün var oluşu ve birikimi, üniversitelerin, yerel yönetimlerin ve merkezi idarenin kütüphaneleri üzerinden inşa edilmiştir. Kentin farklı yerlerinde, farklı ilçe belediyeleri ile iş birliği içinde kütüphane hizmetlerini yürüten ve en yoğun popülasyona sahip olan ilçelerden biri olan Konak, Büyükşehir Belediyesinin farklı ilçe merkezlerinde bulunan şubeleri ile toplamda 40 binin üzerinde koleksiyonu olan kütüphaneler sistemini yönetmektedir. Bu kütüphanelerin kullanıcı sayısı yaklaşık 17 bin kişidir (Konak Belediyesi, 2020). İlçede bulunan üniversiteleri ile daha çok öğrencilerin bulunduğu yer olarak bilinen Bornova ilçesi, bünyesinde bulunan 7 belediye kütüphanesi ile kent sakinlerine hizmet vermektedir. Bornova Belediyesi'nin en çok bilinen ve ziyaret edilen kütüphanesi *Atatürk Kitaplığı*'dır. Kütüphanenin 10 binden fazla koleksiyonu bulunmaktadır. Genellikle çocuklara yönelik yapmış olduğu etkinlikleri ile tanınan *Atatürk Kitaplığı*, Ege Üniversitesi ve Yaşar Üniversitesi lokasyonuna yakın olması sebebi ile üniversite öğrencilerinin de uğrak noktası haline gelmiştir (Bornova Belediyesi, 2020).

İzmir'in nüfus açısından en kalabalık yerleşim yeri olan Buca'da Belediyeye ait halk kütüphanesinin yaklaşık 10 binden fazla koleksiyonu ve yıllık 15 bin kadar kullanıcısı vardır. Kütüphanenin en yoğun kullanıcı grubunu, *Tınaztepe Kampüsü* olarak bilinen ana yerleşkenin dışında farklı birimleri de ilçe sınırları içinde yer alan Dokuz Eylül Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Şehrin demografik açıdan en renkli, yerel kültürel özelliklerin en fazla ön plana çıktığı İzmir'in en eski yerleşim merkezi olan Bayraklı ilçesi, belediyeye ait 16 farklı kütüphanesi ile toplamda 50 binden fazla koleksiyona ev sahipliği yapmaktadır. İlçe, 20 binden fazla kütüphane üyesi ile kentin kültürel zenginliğinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Sınırlama olmaksızın tüm kullanıcıların hizmetine açık olman belediye kütüphanelerinin yanı sıra kentte yer alan üniversite kütüphaneleri de öğrencilere, araştırmacılara ve akademisyenlere yönelik sunmuş olduğu hizmetler ile kent kültürüne zenginlik sağlamaktadır. İzmir ilinde bulunan ve aktif olarak faaliyet gösteren dokuz farklı üniversite, "*İzmir Üniversiteleri Platformu*" aracılığı ile

kullanıcılarına bilim, sanat, kültür ve spor alanlarında kütüphane hizmeti sunmakta; sağlamış olduğu imkânlar ile kentteki araştırmacılar ve öğrencilere hizmet vermektedir. Türkiye'nin en köklü üniversitelerinden biri olan Ege Üniversitesi'nin koleksiyonda yer alan yaklaşık 220 bin basılı ve 4,5 milyon elektronik kitap, tıpkı Ege Üniversitesi gibi köklü bir geçmişi olan Dokuz Eylül Üniversitesi'nin koleksiyonunda da 358 binden fazla basılı ve 479 binden fazla da elektronik kitap bulunmaktadır. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi'nde 55.681 basılı, 364.622 elektronik kitap, Kâtip Çelebi Üniversitesi'nde 36.798 basılı, 11.360 elektronik kitap, Bakırçay Üniversitesi'nde 13.380 basılı, 41.629 elektronik kitap, Yaşar Üniversitesi'nde 54.686 basılı, 275.000 e yakın elektronik kitap bulunmaktadır. Zengin koleksiyonları sayesinde kütüphaneden faydalanan araştırmacılar da bilim, sanat ve kültürel zenginliğin gelişmesinde kente önemli katkılar sağlamaktadır.[*]

Kentin kültürel gelişimi, sosyal uyumu ve zenginliğinin arttırılması noktasında şehirde bulunan birçok kurum ve kuruluş içerisinde en önemli rolü üstlenen aktörlerden biri de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı hizmet veren halk kütüphaneleridir. Bu kütüphaneler, tıpkı diğer kütüphaneler gibi yıl içerisinde vermiş oldukları bilgi hizmetleri dışında çeşitli etkinlikler ile kent kültürünü zenginleştirmeye, kültür aktarımının teminatı olmaya ve bu alanda farkındalık yaratmaya devam etmektedir. İzmir ilinde Bakanlığa bağlı toplamda 38 halk kütüphanesi bulunmaktadır. Bebeklikten yaşlılık dönemine kadar her yaştan ve demografik özellikten kent sakinine hizmet veren halk kütüphanelerinin Bakanlık tarafından kamu ile paylaşılan 2019 yılına ilişkin istatistikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

[*] İzmir ilinde bulunan üniversitelerden bir diğeri olan Demokrasi Üniversitesi ve Kavram Meslek Yüksekokulu'nun kütüphane koleksiyon bilgilerine ait veriye ulaşılamamıştır.

Tablo 1: KYGM Bağlısı İzmir Halk Kütüphaneleri (2019)

KÜTÜPHANE ADI	KİTAP SAYISI	OKUYUCU SAYISI	ÜYE SAYISI	ÖDÜNÇ MATERYAL SAYISI
İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	62.039	264.025	41.328	109.489
Aliağa İlçe Halk Kütüphanesi	15.158	9.581	5.459	10.030
Balçova İlçe Halk Kütüphanesi	15.371	19.366	7.468	19.560
Bayındır İlçe Halk Kütüphanesi	4.528	12.580	800	4.435
Bayraklı Alpaslan İlçe Halk Kütüphanesi	14.220	12.974	2.119	4.945
Bergama İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	10.901	23.453	2.846	19.022
Beydağ İlçe Halk Kütüphanesi	8.782	15.927	1.062	2.101
Bornova İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	28.157	122.607	33.266	40.886
Bornova Mehmet Akif Ersoy Çocuk ve Gençlik Kütüphanesi	13.376	41.019	4.740	12.018
Buca İlçe Halk Kütüphanesi	22.348	20.263	2.646	4.312
Buca Osman Nuri Saygın Şirinyer Halk Kütüphanesi	8.148	8.269	1.056	4.970
Çeşme İlçe Halk Kütüphanesi	12.761	13.379	1.690	2.891
Çeşme Alaçatı Halk Kütüphanesi	4.324	Personel Yokluğundan Geçici Olarak Kapalı		
Çiğli İlçe Halk Kütüphanesi	15.221	6.533	952	6.861
Dikili İlçe Halk Kütüphanesi	7.833	6.438	1.236	6.146
Dikili Çandarlı Halk Kütüphanesi	4.842	2.857	785	2.014
Foça İlçe Halk Kütüphanesi	17.686	12.451	1.918	8.112
Gaziemir İlçe Halk Kütüphanesi	10.213	17.229	1.495	5.237
Karabağlar İlçe Halk Kütüphanesi	10.132	4.667	2.754	3.494
Karaburun İlçe Halk Kütüphanesi	3.694	12.806	415	4.436

Karaburun Mordoğan Halk Kütüphanesi	10.115	8.338	825	11.675
Karşıyaka Hoca Mithat İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	15.490	10.550	10.742	19.470
Karşıyaka Çocuk Kütüphanesi	13.937	9.144	2.260	9.080
Kemalpaşa İlçe Halk Kütüphanesi	24.743	31.575	8.308	25.863
Kınık İlçe Halk Kütüphanesi	6.204	16.746	1.171	5.779
Kiraz İlçe Halk Kütüphanesi	5.927	8.855	1.664	10.049
Menemen İlçe Halk Kütüphanesi	12.676	24.276	6.481	17.618
Menemen Seyrek Halk Kütüphanesi	7.212	12.718	526	1.590
Narlıdere İlçe Halk Kütüphanesi	7.907	9.708	2.963	6.769
Ödemiş İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	28.086	89.468	9.886	32.750
Ödemiş Bademli Halk Kütüphanesi	5.159	5.552	281	3.788
Ödermiş Kaymakçı Halk Kütüphanesi	8.422	14.020	339	2.558
Ödemiş Konaklı Halk Kütüphanesi	7.512	17.916	345	9.219
Selçuk İlçe Halk Kütüphanesi	10.156	1.659	1.050	1.161
Tire Ahmet Munis Armağan İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	19.894			
Torbalı İlçe Halk Kütüphanesi	10.320	34.472	5.202	22.397
Urla İlçe Halk Kütüphanesi	19.217	8.400	1.471	6.139
Urla-Bademler Halk Kütüphanesi	2.675	425	82	27
TOPLAM	**505.386**	**948.747**	**170.774**	**499.932**

Kütüphane istatistiklerine ilişkin verilere bakıldığında, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde hizmet veren 38 halk kütüphanesinin koleksiyon sayısının beş yüz binin üstünde, ödünç verilen kitap sayısının da yaklaşık beş yüz bine yakın olduğu görülmektedir. 2019 yılı sonu itibari ile bu kütüphanelerin toplam üye sayısı ise resmî kurumlardan alınan rakamlar ışığında yüz yetmiş bini aşmış durumdadır. Diğer

yandan, 2019 yılı sonu verilerine göre 30 ilçenin toplam nüfusunun 4.367.251 olduğu dikkate alındığında, söz konusu rakamların kentin kültürel zenginliği açısından geliştirilmesinin gerektiği çok açıktır.

Çalışmanın "*Bulgular ve Değerlendirme*" bölümünde, bu kütüphanelerde görev yapan ve kütüphanelerin hizmet yeterliliklerinin geliştirilmesinde en önemli rolü üstlenmesi beklenen bilgi profesyonellerinin mesleğe ve mesleğin değerine ilişkin tutumları etik bağlamda ayrıntılı olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilerin kütüphanelerin hizmet yeterliliklerinin arttırılması, buna bağlı olarak kullanıcı memnuniyet düzeyinin yükseltilmesi ve kurumların kent kültürü ile bu kültürün geliştirilerek yarınları aktarılması açısından yol gösterici nitelikte olacağı değerlendirilmektedir.

4.2. Bulgular ve Değerlendirme

Çalışmanın bu bölümünde İzmir ilinde bulunan 1 il halk kütüphanesi ile 26 ilçede bulunan 37 halk kütüphanesinde farklı pozisyonlarda hizmet veren kütüphane çalışanlarından toplamda 89 personele uygulanan anket çalışmasının ayrıntıları ele alınmıştır. 2-10 Ocak 2020 tarihleri arasında 15 kişiye ön test uygulanmıştır. Anketin tutarlılığının test edilmesinin ardından 13-31 Ocak tarihleri arasında 89 kütüphane çalışanı ile anket paylaşılmıştır. Anketten elde edilen veriler SPSS 25.0 versiyon istatistik yazılım programından yararlanılarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgularla değerlendirmeler yapılmıştır.

Anket uygulaması esnasında bazı kütüphane çalışanlarının ankette yer alan bazı soruların yanıtlarını net verme konusunda kararsız kalmaları nedeniyle, katılımcılara yöneltilen bazı soruların yanıtlarının daha esnek olması ve isabet oranının arttırılması için çalışmada yanıtlar; "evet"="katılıyorum", "hayır"="katılmıyorum" ve "kısmen"="kararsızım" şeklinde eşleştirilmiş, "fikrim yok" yanıtı ise aynı biçimi ile korunmuştur. Değerlendirme ölçütleri, sonuç ve bulgular aşağıda verilmiştir.

4.2.1. Kütüphane Çalışanlarına İlişkin Demografik Özellikler

Ankete katılan kütüphane çalışanlarının 42'si (%47,2) kadın, 47'si (%52,8) erkektir. Kütüphane çalışanlarının cinsiyet ve yaş aralıkları ile ilgili bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Ankete katılan kütüphane çalışanlarının cinsiyet-yaş bilgisi

Cinsiyet	**N**	**%**
Kadın	42	47,2
Erkek	47	52,8
Yaş		
18-25	2	2,2
26-35	16	18,0
36-45	29	32,6
46-55	30	33,7
56 ve üzeri	12	13,5
Toplam	**89**	**100**

Yaş tablosuna bakıldığı zaman orta yaş ve üzeri olarak nitelendirilen 35 yaş üzeri çalışanların çoğunlukta olduğu (%79,8) görülmektedir. Genel olarak orta yaş grubunda yer alan çalışanların mesleki tecrübeye sahip kişiler olduğunu ifade edebiliriz. Bu durum, mesleki yaşanmışlıkların fazla, mesleki etik ilkeler ve kapsamı konusunda bilgi sahibi olma olasılığı daha yüksek, hatta etik ilkelerin son olarak güncelliği 2010 yılında meslek çalışanı olarak devam ettiğinin göstergesi dâhi olabilir. Bu durum etik ilkeler konusunda daha özenli olmaları beklentisi yaratmaktadır.

2003 yılında bölüm adlarının *Bilgi ve Belge Yönetimi* (BBY) adı ile birleştirilmeden önceki örnekleri olan kütüphanecilik, arşivcilik, dokümantasyon ve enformasyon anabilim dalı ve/veya bölüm mezunu olanlar da *BBY Bölümü* mezunu olarak değerlendirilmiştir Araştırma kapsamında yer alan kütüphane çalışanlarının *BBY Bölümü* mezun durumları ve kurum içi statüleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Ankete katılan kütüphane çalışanlarının bölüm mezun durumu ve kurum içi statüleri

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Mezun Durumu	**N**	**%**
Evet	27	30,7
Hayır	62	69,3
Kurum içi Statü		
Yönetici	19	21,3
Kütüphaneci	18	20,2
Memur	37	41,6
Bilgisayar İşletmeni	8	9,0
İşçi	7	7,9
Toplam	**89**	**100**

Tablo 3'te görüldüğü gibi, ankete katılan kütüphane çalışanlarının büyük çoğunluğu BBY Bölümü mezunu değildir. Ayrıca kütüphane çalışanlarının büyük çoğunluğu (%41,6) memur unvanı ile çalışırken, %21,3'ü yönetici, %20,2'si de kütüphaneci unvanı ile çalışmaktadır. Kütüphaneci unvanı ile çalışanların hepsi BBY Bölümü mezunudur. Yönetici pozisyonunda olanlardan 9'u (%47,4) BBY Bölümü mezunudur.

Yönetici pozisyonunda olanlarda dahi alan mezunu çalışan sayısının aynı statüde bulunanlarda %50'nin altında olması, doğal olarak mesleki etik ilkelere yönelik farkındalık eksikliği konusunda bir olumsuz ön yargı yaratmaktadır. Bununla birlikte, pek çok meslekte olduğu gibi kütüphanecilik camiasında da çalışanların mesleklerine karşı besledikleri sevgi, saygı ve bağlılık her zaman sahip olunan formasyon ile paralel bir evrime sahip olmayabilir. Söz konusu personel ile sahip oldukları formasyonun mesleki etik ilkelere yaklaşımlarındaki etki durumunu ortaya koymak adına, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıca değerlendirme yapılmıştır.

İzmir halk kütüphanelerinde çalışan ve farklı statülerde görev alan kütüphane personelinin eğitim düzeylerine ilişkin genel dağılım ise şu şekildedir; 1 (%1,1) ilkokul, 16 (%18,0) lise, 9 (%10,1) ön lisans, 60 (%64,7) lisans ve 3 (%3,4) yüksek lisans mezunu. Bu tablo, çalışma odağında ele alınan kütüphane çalışanlarının eğitim düzeyleri konusunda tıpkı ülkemizin genelinde olduğu gibi henüz tam anlamı ile bir

akredite sisteminin yerleşemediğinin göstergesidir. Söz konusu dağılımın oluşumunda çok uzun yıllardır kütüphanede çalışan personelin toplam içerisinde önemli bir grubu oluşturduğu, bu sürecin önemli bir bölümünde halk kütüphanelerinde çalışacak personel istihdamında formasyona bağlı standartların henüz netlik kazanmamış olması gerçekliğinin de şüphesiz etkisi vardır.

4.2.2. Halk Kütüphanesi Çalışanlarının Etik ve Mesleki Etik Bilgisi

Günümüzde aktif olarak devam eden BBY bölümünden mezun olanların birçoğunun mesleki etik ilkeleri ile ilgili bilgi sahibi olması beklenmektedir. Lisans öğrenimleri boyunca bunu derslerinde yer veren üniversitelerden mezun olan BBY Bölümü öğrencileri mesleki hayatları boyunca biraz daha dikkatli ve bilinçli olarak davranmaları beklenmektedir.

Konu ile ilgili olarak bölüm mezunu olan ya da bölüm mezunu olmadan bu mesleğe hizmet eden kütüphane çalışanlarına "Meslek etiği ile ilgili daha önce eğitim aldınız mı?" sorusu yöneltilmiş ve verilen cevaplar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ile mesleki etik eğitimi alma durumu

	Katılıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Karasızım		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
Bölüm Mezunu Olan	17	63,0	1	3,7	5	18,5	4	14,8	27	100
Bölüm Mezunu Olmayan	19	30,6	0	0,0	35	56,5	8	12,9	62	100
Toplam	**27**	**40,4**	**1**	**1,1**	**40**	**44,9**	**12**	**13,5**	**89**	**100,0**

Tablo 4'e göre BBY Bölümü mezunu olanların %63'ü (17 kişi) mesleki etik eğitimi aldıklarını beyan etmişlerdir. Bölüm mezunu olanlarda oranının bu derece yüksek olmasının nedeni, son zamanlarda mesleki etik ile ilgili derslerin lisans öğreniminde yer alması hatta zorunlu ders statüsünde olması ve etik-mesleki etik temalı mesleki konferans, sempozyum gibi bilimsel araştırmalarla bilimsel yayın sayısının sürekli ivmelenme içinde olması gösterilebilir. Bölüm mezunu olmayanların %56,5'i

mesleki etik ile ilgili eğitim almadıklarını ifade etmiştir. Kütüphane çalışanlarının büyük çoğunluğunun bölüm mezunu olmaması nedeniyle çalışmanın evreninin oluşturan meslek mensuplarının birçoğunun mesleki etik eğitimi almamış olması göz ardı edilemeyecek önemli bir gerçeğimizdir. Bu gerçekliğin çalışanların mesleki yetenek ve yeterlilikleri ile mesleğe karşı tutumlarına ne şekilde yansıdığı, kütüphanecilik etiği konusunda sorgulanması gereken en önemli ayrıntıdır.

Bu önem bağlamında, kütüphane çalışanlarının mesleki etik eğitimi almış ya da almamış olma durumunun mesleğin değerleri ve bu değerlerin anlamını içselleştirme noktasında bilinçlilik yaratması beklenmektedir. Bu durum ile ilgili olarak bölüm mezunu olan ve olmayan kütüphane çalışanlarına "Mesleki değerler konusunda yeterince bilgili olduğunuzu düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ile mesleki değerler ile ilgili bilgi sahipliği

	Katılıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
Bölüm Mezunu Olan	12	44,4	0	0,0	15	55,6	27	100
Bölüm Mezunu Olmayan	28	45,2	5	8,1	29	46,8	62	100
Toplam	**40**	**46,1**	**5**	**5,6**	**44**	**48,3**	**89**	**100,0**

Tablo 5'te yer alan verilere bakıldığında ankete katılan kütüphane çalışanlarının %48,3'ünün (44 kişi) mesleki değerler konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları görülmektedir. Bu tablo, bölüm mezunu olanlar ile olmayanların görev bilincinin, mesleğin toplumsal öneminin ve değerinin, saygınlığın kazanılması gibi mesleki değerler ile ilgili yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını yansıtmaktadır. Tüm anket katılımcıları arasında bölüm mezunu olan ve olmayan kütüphane çalışanları arasında söz konusu mesleki değerler konusunda bilinçli yaklaşım sergileyen %46,1 (40 kişi) düzeyinde olması da mesleki değer bilinci ile kütüphane işlem ve hizmetlerini sunarken etik davranışların bütünüyle uygulanabiliyor olması hususunda endişe

yaratmaktadır. Kütüphane çalışanlarının bölüm mezunu olma-olmama durumları dikkate alınarak bir analiz yapıldığında ise; bölüm mezunu olanların bu bilince hiçbir şekilde sahip olmadan meslekle ilgili değer yargılar konusunda "katılmıyorum" yanıtını veren hiç kimsenin olmaması, en azından değer bilinci açısından daha duyarlı olduklarını göstermektedir. Bu türden mesleki değer bilincine hiç katılmayan bölüm mezunu olmayan çalışan sayısının %8,1 (5 kişi) olması da bu yargıyı doğrulayan en önemli göstergedir.

Hiç şüphesiz her meslek kolunda olduğu gibi kütüphanecilik mesleğinde de mesleki etik ilkeler yer almaktadır. Kütüphane hizmet alanlarından biri olan halk kütüphaneleri, kullanıcı çeşitliliğin diğer kütüphane türlerine oranla daha fazla olması, toplumun ve kentin yansıması olarak çok farklı alanlarda hizmet vermesi nedeniyle ülkemizde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple halk kütüphanelerinde mesleki etik ilkelerin uygulanabilir olması mesleğimize kazandıracağı olumlu etkileri düşününce önem arz etmektedir. Kütüphane çalışanlarına yöneltilen "Kütüphanecilik meslek etiği ilkelerini uygulanabilir buluyor musunuz?" sorusuna verilen yanıtlar Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ve mesleki etik ilkelerin uygulanabilirlik durumu

	Katılıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Karasızım		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
Bölüm Mezunu Olan	14	51,9	1	3,7	2	7,4	10	37,0	27	100
Bölüm Mezunu Olmayan	29	46,8	7	11,3	1	1,6	25	40,3	62	100
Toplam	**43**	**48,3**	**8**	**9,0**	**3**	**3,4**	**35**	**39,3**	**89**	**100,0**

Tablo 6'ya göre BBY Bölümü mezunu olanların %51,9'u mesleki etik ilkelerin bilinci ile uygulanabilir olduğunu ifade etmiştir. Bu dağılım mesleki etik ilkelerin günümüz hizmet gerekliliklerini karşılama düzeyi açısından olumlu olarak görülse de mesleki formasyona sahip olanlarda dahi ilkelerin uygulanabilirliğine yönelik kararsız, olumsuz ve kuşkulu bakış toplamının katılımcılar arasında %48,1'lik bir

temsil oranına ulaşmış olması aynı ölçüde endişe vericidir. BBY Bölümü mezunu olmayanların büyük çoğunluğu (%51,6) bu soruya "kararsızım" ve "fikrim yok" yanıtlarını vererek, çekimser davranmışlardır. Yukarıdaki tablodan elde edilen verilere göre mesleki etik ile ilgili daha önce eğitim almamış ve/veya BBY Bölümü mezunu olmayan kütüphane çalışanlarının bu hususta farkındalık eksikliği yaşadığını ifade edebiliriz. Bu tutum, tüm kütüphane çalışanları dikkate alındığında etik ilkelerin uygulanabilirliği noktasında yaşanan kuşku hissini daha da derinleştirmektedir.

Mesleğin gerektirmiş olduğu görev ve sorumluluk bilincinin ve gelişen teknolojinin vermiş olduğu entegrasyon süreciyle, meslekte yenilik sürekli olarak devam etmektedir. Buna göre kütüphane çalışanları bölüm mezunu olsun ya da olmasın günümüz teknolojisi ile kütüphane hizmetlerinin en iyi şekilde birleştirip bütünleştirmeli ve bu beceri ile hizmetlerini kullanıcılara sunulabilmelidir. *Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeleri*'nde de açıkça ifade edildiği gibi, bu konudaki ufuk açıklığı, yetenek ve yeterlilik kütüphanecilik mesleğinin layığı ile yerine getirilmesinde ve mesleğin değerinin hem meslektaşlara hem de topluma gösterilmesinde son derece önemlidir. Bu yöndeki beceri, günümüzün bilişim teknolojisi odaklı iletişim ortamında daha da öncelikli bir gerekliliğe dönüşmüş durumdadır. Halk kütüphanesi çalışanlarına bu bağlamda yöneltilen "Sizce kütüphanecilerin meslek etiği ile ilgili meslek içi eğitimi almalarına gerek var mı?" sorusuna verilen cevaplar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ve meslek içi meslek etiği eğitimi ihtiyacı

	Katılıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Karasızım		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
Bölüm Mezunu Olan	20	74,1	1	3,7	1	3,7	5	18,5	27	100
Bölüm Mezunu Olmayan	41	66,1	0	0,0	8	12,9	13	21,0	62	100
Toplam	**61**	**68,5**	**1**	**1,1**	**9**	**10,1**	**18**	**20,2**	**89**	**100,0**

Tablo 7'ye göre meslek içi meslek etiği eğitimine olan ihtiyacın bölüm mezunu olan ve bölüm mezunu olmayanların toplamda %68,5'i (61 kişi) ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Meslek etiği eğimine duyulan ihtiyaç, kütüphane işlem ve hizmetlerinde doğru davranışların gösterilmesi, mesleki saygınlığın kazanılması, mesleğin geleceği ve statüsü, mesleki sorumluluk bilinci ile sağlanan hizmetlerde kullanıcıları memnun etmek adına kütüphane çalışanları açısından önemlidir. Yukarıdaki tablodan elde edilen verilere göre meslek içi meslek eğitimi ihtiyacı konusunda bölüm mezunu olan ve olmayan %20,2'si (19 kişi) tereddüt yaşamaktadır. Bu tutum, fikirlerini açık bir şekilde ifade edememekten ya da verilecek olan eğitime karşı ön yargılı yaklaşmalarından kaynaklı olabileceğini düşündürmektedir. Bölüm mezunu olan %3,7'si (1 kişi) meslek etiği eğitimi ihtiyacı konusunda çekimser davranarak "fikrim yok" yanıtını vermiştir. Mesleğimizi bilen ve mesleki gerekliliklerin farkında olabilecek Bölüm mezununun cevabının "katılıyorum" olması ise ön görülebilen yargıyı doğrulayan en önemli göstergedir.

Meslek etiğinin yaptırımları, meslek çalışanlarına yönelik iş disiplinin sağlanması ve kullanıcı/müşteri ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik mesleki ilkeler kurum içindeki çalışma ortamında refah bir ortam sağlamaktadır. Kütüphane çalışanlarının kurumdaki görevi ve sahip oldukları statü ne olursa olsun, kütüphane işlem ve hizmetlerin sunulması hususunda mesleki etik ilkelerin gerekliliğine ve iş düzeninin sağlanması açısından ihtiyacı olduğunu düşünebiliriz. Buna göre halk kütüphanesi çalışanlarına yönelik "Sizce meslek etiği ilkeleri kurum içerisinde çalışma

verimliliğini arttırır mı?" sorusuna verilen yanıtlar, kurum içindeki statü durumuna da bakılarak Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Kurum içi statü ve meslek etiği ilkelerinin çalışma verimliliğine etkisi

	Katılıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Karasızım		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
Yönetici	16	84,2	0	0,0	0	0,0	3	15,8	19	100
Kütüphaneci	17	94,4	0	0,0	0	0,0	1	5,6	18	100
Memur	32	86,5	3	8,1	0	0,0	2	5,4	37	100
Bilgisayar İşletmeni	7	87,5	0	0,0	0	0,0	1	12,5	8	100
İşçi	5	71,4	1	14,3	0	0,0	1	14,3	7	100
Toplam	**77**	**86,5**	**4**	**4,5**	**0**	**0,0**	**8**	**9,0**	**89**	**100,0**

Tablo 8'e göre halk kütüphanesi çalışanlarının %86,5'i (77 kişi) mesleki etik ilkelerinin çalışma verimliliğini arttıracağını ifade etmiştir. Bu tutum, etik ilkelerin mesleki verimlilik noktasında gerekli de önemli görülmesini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Kurum içi statü durumuna bakıldığında, çalışanların hiçbirinin etik ilkelerin çalışma verimliliğine olumlu etkisinin olmayacağına dair bir düşünce içinde olmadıkları görülmektedir. Konuya ilişkin farklı çalışma statülerine sahip olan kütüphane çalışanlarının, "kararsızım" ve "fikrim yok" yanıtını verenlerin oranı toplamda %13,5'dir. Bu dağılım, tüm kütüphane çalışanlarının mesleki iş birliği ve dayanışmasının artması, mesleki motivasyonun sağlanması, verilecek hizmetin daha özenli ve dikkatli sunulması ve mesleki hata payının azaltılması hususunda mesleki etik ilkelerin kurum içinde uygulanabilir olmasını istediklerini göstermektedir şeklinde yorumlanabilir.

Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeleri, kütüphane de çalışan bölüm mezunu olan ya da olmayan, bu mesleğe gönül vermiş olan herkes için uyması gereken norm, kural ve davranışları belirlemek için hazırlanmıştır. Çalışanlara yol göstermek ve yardımcı olmak hususunda rehberlik etmektedir. Ankete katılan halk

kütüphanesi çalışanlarının büyük bir kısmının kütüphanecilik mesleği dışında olması ve bu alanda hizmet verdikleri tecrübeleri ile mesleğe karşı olan tutumları göz önüne alınarak çalışanlara "Kişisel mesleki etik standartlarınız var mı?" sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplara göre Tablo 9'da düzenlenmiştir.

Tablo 9: Meslekte çalışma süresi ve kişisel mesleki etik standardı

	Katılıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
1 yıldan az	1	100	0	0,0	0	0,0	1	100
1-5	10	76,9	1	7,7	2	15,4	13	100
6-10	13	76,5	1	5,9	3	17,6	17	100
11-20	16	76,2	0	0,0	5	23,8	21	100
21-25	10	55,6	0	0,0	8	44,4	18	100
26 ve üzeri	13	68,4	1	5,3	5	26,3	19	100
Toplam	**63**	**70,8**	**3**	**3,4**	**23**	**25,8**	**89**	**100,0**

Tablo 9'a göre bölüm mezunu olan ya da olmayan halk kütüphanesi çalışan ayrımı olmaksızın katılımcıların %70,8'i (63 kişi) kişisel mesleki etik standardının var olduğu belirtmiştir. Kişisel etik, bireyin bulunduğu toplum içerisindeki duruşunu belirler ve göstermiş olduğu davranışların neticesinde iyi-kötü ahlaki karar vermelerine yardımcı olur. Yukarıdaki tabloda yer alan sonuçlar neticesinde yeni nesil kütüphane çalışanlarının kişisel mesleki etik standardının olduğunu bunun da son dönemde bu konuda duyarlılığın arttığı, bunda alınan formasyonun şüphesiz etkisinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Mesleki etik ilkelerin eksiksiz uygulanabiliyor olması ile kurum içinde çalışanların belirli kurallar çerçevesinde hareket etmesini sağlamaktadır. Bu sayede kütüphane çalışanlarının mesleğini icra ederken, mesleğin gereksinimlerini karşılayacak eğitimi alması, etkinliklere katılması ve tüm bu bilgi ve becerilerini gerektiği kadar sunması mesleki doyumlarının birer göstergesi niteliği taşımaktadır. Buna göre halk kütüphanesi çalışanlarına "Kütüphanecilik mesleği iş doyumu açısından

beklentilerinizi karşılıyor mu?" sorusu yönlendirilmiş ve verilen yanıtlar Tablo 10'da ayrıntılandırılmıştır.

Tablo 10: Çalışanların bölümü mezunu olma durumu ve mesleği iş doyumu ilişkisi

	Katılıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Karasızım		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
Bölüm Mezunu Olan	13	48,1	0	0,0	3	11,1	11	40,7	27	100
Bölüm Mezunu Olmayan	21	33,9	1	1,6	11	17,7	29	46,8	62	100
Toplam	**34**	**38,2**	**1**	**1,1**	**14**	**15,7**	**40**	**44,9**	**89**	**100,0**

Tablo 10'a göre halk kütüphanelerinde hizmet veren kütüphane çalışanları içerisinde Bölüm mezunu olanların %48,1'i (13 kişi) mesleğimizin iş doyumu açısından beklentilerini karşıladığı ifade etmiştir. Bunun aksine ise bölüm mezunu olmayanlar ise mesleki iş doyumu açısından %46,8'i (29 kişi) "kararsızım" yanıtını vermiştir. Bölüm mezunu olmayanların vermiş olduğu yanıta göre kütüphanecilik mesleğinin yeterince ilgi ve becerilerine yönelik olmadığı, bulundukları pozisyondan memnun olmama durumu ya da verilen görev ve sorumlulukların tam olarak tatmin etmemesi vb. durumların yaşanmasından ötürü mesleki iş doyumu konusunda eksiklik yaşadıklarını ifade edebiliriz. Ayrıca Bölüm mezunu olan ve Bölüm mezunu olmayanlar açısından tabloyu incelediğimizde, kütüphane çalışanlarının büyük bir çoğunluğu %44,9'u "kararsızım" yanıtı vererek mesleki iş doyumu konusunda emin olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda halk kütüphanesi çalışanları için mesleğin yeteri kadar beklentileri karşılamadığını söyleyebiliriz. Beklentilerin karşılanmasının etik duyarlılığın gelişmesi üzerinde doğrudan katkısının olduğu dikkate alındığında, söz konusu tablo araştırmanın evreni ve mesleki etik bağlamında düşündürücü olarak yorumlanabilir.

Bir mesleğe icra eden meslek mensuplarının göstermiş oldukları etik davranış sonucunda, mesleki bilgi ve becerilerini bütünleştirmesi ile sunmuş oldukları hizmetlerde olumlu sonuçlar alması olası bir durumdur. Halk kütüphanesi

çalışanlarının her yaştan kullanıcı grubuna sunmuş oldukları çeşitli hizmetler söz konusudur. Bu karşılıklı çeşitlilik kütüphane çalışanlarının sahip olduğu farklı görev alanları sayesinde hizmetlerini daha dikkatli ve özverili bir şekilde sunması gerekliliğini arttırmaktadır. Halk kütüphanesinde çalışanlarına yöneltilen "Görev tanımınıza göre kurum içinde size verilen sorumlulukları her zaman eksiksiz yerine getiriyor musunuz?" sorusuna verilen cevaplar Tablo 11'de derlenmiştir.

Tablo 11: Kurum içi statü ve görev tanımlarına göre sorumlulukların eksiksiz yapılması

	Katılıyorum		Katılmıyorum		Kısmen		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
Yönetici	14	73,7	0	0,0	5	26,3	19	100
Kütüphaneci	16	88,9	0	0,0	2	11,2	18	100
Memur	33	89,2	0	0,0	4	10,7	37	100
Bilgisayar İşletmeni	8	100	0	0,0	0	0,0	8	100
İşçi	6	85,7	0	0,0	1	14,3	7	100
Toplam	77	**86,5**	**0**	**0,0**	**12**	**13,5**	**89**	**100,0**

Tablo 11'e göre halk kütüphanesi çalışanlarının büyük bir çoğunluğu (%86,5), kurum içinde kendilerine verilen sorumluluklar neticesinde görevlerini eksiksiz yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ancak azımsanamayacak ölçüde olan bir katılımcı grubu da (%13,5) soru karşısında "kısmen" yanıtını vererek görev tanımlarına göre sorumluluklarını yerine getirme konusunda eksik yanların olduğunu ima etmişlerdir. Bu tablonun başka bir açıklaması da işe ve üstlenilen sorumluluklara bağlı gerekçeler mesleğin tam manası ile icrasında zaman zaman engellere neden olabilmektedir. Buna göre, mesleki etik değerler çerçevesinde görev ve sorumlulukların biraz daha açık, anlaşılır ve kütüphane çalışanlarının da istekleri göz önüne alınarak ortaya konulması ortak kazanımların yeterliliğini iyi yönde değiştirecektir. Kurumdaki pozisyonları dikkate alındığında, ankete katılanların soruya verdikleri yanıtların dağılımında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Hangi meslekten olursa olsun kişiler eğitim hayatları boyunca almış oldukları eğitimlerin dışında meslek hayatları boyunca da katılmış oldukları panel, konferans, sempozyum gibi eğitimler ile sürekli kendilerini yenilemeye ve geliştirmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Meslekte, geçirmiş oldukları süreden ziyade sürekli olarak eğitime tabi olmaları, günümüz gelişmeleri yakından takip etmek ve uygulamaya geçirmek hususunda önem arz etmektedir. Halk kütüphanesi çalışanlarının yöneltilen "Kütüphanecilik alanında kişisel mesleki gelişiminize katkı sağlayacak etkinliklere katılıyor musunuz?" sorusuna yönelik verilen cevaplar Tablo 12'de ayrıntılandırılmıştır.

Tablo 12: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezun durumu ve kişisel gelişim için mesleki etkinliklere katılım durumu

	Katılıyorum		Katılmıyorum		Kısmen		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
Bölüm Mezunu Olan	12	44,4	1	3,7	14	51,9	27	100
Bölüm Mezunu Olmayan	15	24,2	12	19,4	35	56,5	62	100
Toplam	**27**	**30,3**	**13**	**14,6**	**49**	**55,1**	**89**	**100,0**

Tablo 12'de yer alan verilere bakıldığında, ankete katılan kütüphane çalışanlarının %55'inin (49 kişi) alana yönelik sempozyum, kongre gibi toplantı ve bilimsel etkinliklere katıldıkları ancak bu katılımın düzenli olmadığı görülmektedir. Bu dağılımda Bölüm mezunu olanlar ile olmayanların grubu temsili açısından anlamsal derin bir farklılık (%51,9 ve %56,5) yoktur. Bu tablo, kütüphanecilik mesleğinin etik ilkelerinde de işaret edilen mesleki "mesleki gelişmeleri yakından takip etme" noktasında ciddi tereddütleri de beraberinde getirmektedir. Tüm anket katılımcıları arasında söz konusu etkinliklere düzenli katılım oranının %30,3 (27 kişi) düzeyinde kalması mesleğe yönelik gelişmeleri güncel takip olarak etme noktasında ortaya konan kuşkuyu derinleştirmektedir. Kütüphane çalışanlarının Bölüm mezunu olma-olmama durumları dikkate alınarak bir analiz yapıldığında ise; Bölüm mezunu

olanların meslekle ilgili toplantı ve bilimsel etkinlikleri takip konusunda en azından söylem açısından daha duyarlı oldukları görülmektedir. Bu türden etkinliklere hiç katılmayan Bölüm mezunu çalışan sayısının yalnız 1 (%3,7) olması da bu yargıyı doğrulayan en önemli göstergedir.

Mesleki etik ilkeler, mesleğe sağlamış olduğu bakış açısı ile saygınlığı kazandırması, geliştirmesi ve sürekliliğini sağlaması için gereklilik haline gelmiştir. Kütüphane işlem ve hizmetlerinde doğru davranış sergilemek, yeterli olmak, mesleki disiplin ve görev sorumluluk bilincine sahip olmak kütüphane çalışanları arasında sevgi, saygı ve hoşgörüyü sağlamak iş birliği ve dayanışma içerisinde örnek bir çalışma ortamı yaratılmasına imkân sağlayacaktır. Buna göre halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Mesleki Etik İlkeler Kurum İçerisinde Saygı ve Hoşgörüyü Pekiştirici Bir Unsur Mudur?" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13: Mesleki etik ilkeler kurum içerisinde saygı ve hoşgörüyü pekiştirici bir unsur mudur?

	N	**%**
Katılıyorum	70	78,6
Fikrim yok	2	2,2
Kısmen	17	19,1
Toplam	**89**	**100**

Tablo 13'te, halk kütüphanesi çalışanlarının vermiş olduğu yanıtlara göre, büyük çoğunluğunun %78,6'sı (70 kişi) mesleki etik ilkelerin kurum içerisinde saygı ve hoşgörüyü pekiştirdiğini ifade etmiştir. Bu durum kurum içi iletişimin artması, problem çözme yetisinde mesleki iş birliğinin önemini, güvenilir olmayı ve sadece kurum içi değil toplum içinde de iyi bir imaja sahip olma hususunda önem arz etmektedir. Ancak ankete katılan kütüphane çalışanlarının %19,1'i (17 kişi) "kısmen" cevabını vererek mesleki etik ilkelerin kurum içerisinde saygı ve hoşgörüyü pekiştirmesi konusunda yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum mesleki etik ilkelerin yeteri kadar anlaşılabilir olmamasından kaynaklı olabileceğini ya da mesleki etik ilkelerin yaptırımı konusunda daha açık ve net ifadeler ile yeniden revize edilmesi gerektiği fikrini düşünmemizi sağlayabilir.

4.2.3. Kütüphane Çalışanlarının Kütüphanecilik Etik İlkelerine İlişkin Tutumları

Çalışmanın bu kısmında ankete katılan halk kütüphanesi çalışanlarına 1996 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından hazırlanan Mesleki Etik İlkelerinde yer alan maddeler göz önüne alınarak sorular yöneltilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bağlamda, halk kütüphanesi çalışanlarına meslek etiği konusuna dikkat çekmek ve bilinçli bir yaklaşım sağlamaları hususunda örnek olmak amaçlanmıştır.

Düşünce özgürlüğü, her bireyin hiçbir engel olmaksızın fikirlerini açıkça sözlü ya da yazılı olarak ifade edebildiği ve gerektiğinde tartışabildiği sonucunda ise karşılıklı uzlaşmalara varabildiği bir temel unsurdur. Düşünmeyen bir birey olmayacağı gibi, bir eylem, fikir ya da eleştiri de olmayacaktır. Kütüphanelerde yer alan fikir ve sanat ürünlerinin her biri bir düşün eseri olarak ortaya çıkmaktadır. Kütüphane çalışanlarının bu aşamada düşün ve sanat ürünlerini derlemek, korumak ve tekrar kullanılmak üzere sunulmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Buna göre halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Düşünce özgürlüğü bilincinin geliştirilmesinin görev ve sorumluluklarınız arasında olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna karşılık verilen cevaplar tablo 14'te ayrıntılandırılmıştır.

Tablo 14: Düşünce özgürlüğü bilincinin geliştirilmesinin görev ve sorumluluklarınız arasında olduğunu düşünüyor musunuz?

	N	**Bölüm Mezunu Olan**	**Bölüm Mezunu Olmayan**	**%**
Katılıyorum	69	85,2	74,2	77,5
Fikrim yok	1	0	1,6	1,1
Katılmıyorum	8	3,7	11,3	9,0
Kısmen	11	11,1	12,9	12,4
Toplam	**89**	**100**	**100**	**100**

Tablo 14' te halk kütüphanesi çalışanlarının vermiş olduğu yanıtlara göre, katılımcıların %77,5'i (69 kişi) düşünce özgürlüğünün geliştirilmesinde kendilerini sorumlu olarak görmektedir. Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından hazırlanan Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi'ne göre kütüphane çalışanları, her türlü bilgiyi kullanıcılarına eşit ve özgür bir şekilde sunmalı ve düşünce özgürlüğüne karşı

yapılacak her türlü sansüre karşı çıkmalıdır. Buna göre, ankete katılan ve bu sorumluluğu görevlerinin arasında görmeyerek ya da çekimser davranarak "kısmen" yanıtını veren %12,4'ü (11 kişi) ve "katılmıyorum" yanıtını veren %9,0'u (8 kişi) için çağdaş gelişmenin ve ilerlemenin ancak kütüphaneler ve buna hizmet verenlerin neticesinde ulaşılacağı hususunu hatırlatmakta fayda olacaktır. "Düşünce özgürlüğü bilincinin geliştirilmesinin görev ve sorumluluklarınız arasında olduğunu düşünüyor musunuz?" Sorusuna ilişkin formasyona bağlı yaklaşım farklılıklarına bakıldığında; bölüm mezunu olan anket katılımcılarının %85,2'si (23 kişi) düşünce özgürlüğü bilincinin geliştirilmesi konusunda kendini doğrudan sorumlu görürken bu oran BBY Bölümü mezunu olmayan çalışanlarda %74,2'dir (46 kişi). Bölüm mezunu olsun ya da olmasın verilen cevaplar anlamsal bir farklılık olmaması nedeniyle bütün olarak ele alınmıştır.

Kütüphanelerde, birbirinden farklı düşün ve sanat eserinin yer aldığı, farklı tür ve konularda yüzlerce farklı yazarın fikirleri ile ele alınmış kaynaklar bulunmaktadır. Beş parmağın beşinin bir olmadığı gibi her kullanıcı ya da her kütüphane çalışanının görüşleri, düşünceleri ya da inançları konusunda birbirine uyması beklenemez. Ama her düşüncenin içinde yer aldığı kaynakların derlenip kullanılmak üzere kullanıcılara sunulması beklenmektedir. Buna göre halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Siyasi, dinsel ya da ideolojik görüşlerinize karşı olan kaynakların kütüphane dermesinde olmasını ister misiniz?" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15: Siyasi, dinsel ya da ideolojik görüşlerinize karşı olan kaynakların kütüphane dermesinde olmasını ister misiniz?

	N	**%**
Katılıyorum	69	77,5
Fikrim yok	3	3,4
Katılmıyorum	5	5,6
Kısmen	12	13,5
Toplam	**89**	**100**

Tablo 15'e göre, kütüphane çalışanlarının vermiş olduğu yanıta göre büyük bir kısmı %77,5'i (69 kişi) siyasi, dinsel ya da ideolojik görüşlerine karşı olsa bile bu türden kaynakların kütüphane dermesinde bulunabileceğini/bulunması gerektiğini ifade

etmiştir. Söz konusu kaynakların kütüphane dermesinde bulunmasını "katılmıyorum" yanıtı ile istemediğini belirten ya da bu konuda çekimser davranarak "kısmen" yanıtını veren 17 (%19,1) kütüphane çalışanının koleksiyonun önyargılardan uzak gelişmesi ve her türlü bilginin sunulmasının mesleki etik ilkelerle ilişkisi konusundaki farkındalık ve gerekli görme düzeylerinin görece düşük olduğu söylenebilir. Oysaki Ranganathan'ın "Her okuyucunun bir kitabı ve her kitabın bir okuyucusu vardır" sözüne de istinaden daha özverili ve daha gerçekçi yaklaşılması konusunda özen gösterilmelidir.

Telif hakkı, düşünce özgürlüğü çerçevesinde yazarın hakkını kanun üstünde savunan ve fikir ürününün aktarılması konusunda yasal çerçeveler ile koruyan hukuki bir mecradır. Bu aşamada kütüphanelerin rolü ve önemi günümüzde, elektronik yayıncılığın ve dijitalleşmenin de gelişmesi ile git gide artmaktadır. Buna göre halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Kütüphanenizde telif haklarına aykırı bir davranış olduğunu düşünüyor musunuz? (orijinal kaynak sağlamama ve fotokopi hizmeti vb.)" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16: Kütüphanenizde telif haklarına aykırı bir davranış olduğunu düşünüyor musunuz? (orijinal kaynak sağlamama, fotokopi hizmeti vb.)

	N	**%**
Katılıyorum	2	2,2
Fikrim yok	4	4,5
Katılmıyorum	70	78,7
Kısmen	13	14,6
Toplam	**89**	**100**

Tablo 16'ya göre, kütüphane çalışanlarının büyük bir kısmının %78,7'si (70 kişi), eserlerin telif hakkı konusunda bilinçli olarak yaklaşım göstererek kaynakların orijinal olmasına ve fotokopi yoluyla çoğaltılmaması hususunda özen gösterdikleri görülmektedir. Fakat ankete katılan kütüphane çalışanlarının vermiş olduğu "kısmen" cevabına göre %14,6'sının (13 kişi), kütüphane dermesinde telif haklarına aykırı olabilecek herhangi bir materyalin olmasını gerektirecek olası bir davranışın yer alabileceğini ifade etmiştir. Bu yargıyı kesin olarak destekleyen %2,2'si (2 kişi) kütüphane hizmetlerinde, telif haklarına aykırı bir davranış sergilendiğini belirtmiştir. Bu durum, fotokopi yayının koleksiyonlarında yer alabilmesi ya da

kullanıcının çok ihtiyaç duyduğu bir kitap bölümünün fotokopi yoluyla çoğaltılması durumlarının yaşanabileceğini düşünmemizde bir yanlışlık olmayacaktır. Buna göre, kütüphane çalışanlarının telif hakkı kapsamında fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılması kanununa göre bilinçlendirilerek daha özverili ve sınırlamalar çerçevesinde hareket etmelerinde yardımcı olmakta fayda olacaktır.

Mesleki iş birliği ve dayanışma, bir meslek kolunda çalışan bireylerin işlerini kolaylaştırmak, mesleki çıkarları korumak ve meslektaşlar arasındaki bağı ve iletişimi güçlendirmeye yarayan önemli bir olgudur. Kütüphane çalışanları da gerek meslektaşları gerekse de kullanıcıları üzerindeki etkileşimini arttırmak için iş birliği ve dayanışmaya her daim ihtiyaç duymaktadır. Buna göre halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Kütüphanenizdeki meslektaşlarınız yeterince mesleki iş birliği ve dayanışma gösteriyorlar mı?" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17: Kütüphanenizdeki meslektaşlarınız yeterince mesleki iş birliği ve dayanışma gösteriyorlar mı?

	N	**%**
Katılıyorum	45	50,6
Katılmıyorum	9	10,1
Kısmen	35	39,3
Toplam	**89**	**100**

Tablo 17'ye göre, halk kütüphanesi çalışanlarından gelen yanıtlara göre bu durumun yaklaşık yarı yarıya görüşlerin ayrıldığını ifade edebiliriz. Ankete katılanların %50,6'sı (45 kişi) kütüphane hizmetlerinin etkin sunulmasında çalışma arkadaşları ile mesleki iş birliği ve dayanışma içerisinde hareket etmeye çaba gösterdiğini ve bunun gerekli olduğunu beyan ederken, %10,1'i (9 kişi) kurum içerisinde işlem ve hizmetlerin yürütülmesinde hiçbir şekilde mesleki iş birliği ile hareket edilmediğini ifade etmişlerdir. Mesleki iş birliği ve dayanışma konusunda yer yer tereddüt yaşayarak "kısmen" yanıtını verenlerin oranı ise %39,3'dür. Diğer kütüphane türlerine göre daha geniş bir kesime hitap eden halk kütüphanelerinin hizmetlerinin sunulmasında ve duyurulmasında mesleki iş birliği ve dayanışma çok daha öncelikli bir hedef olmalıdır. Bu konunun önemi ve gerekliliğine ilişkin farkındalığın

geliştirilmesine, bu konuda kütüphane çalışanlarına rehber olabilecek kurum ve kişilere gereksinim duyulduğu açıktır.

Meslek çalışanları görevlerini yerine getirirken etik davranışlar çerçevesinde hareket etmesi beklenmektedir. Mesleki etik ilkeler, çalışanlara yol göstermek, doğruyu ve dürüst yaklaşımlarını desteklemek, meslektaşlarına ve diğer kişilere karşı güvensizlik yaratacak herhangi bir duruma karşı korumak adına düzenlenmiştir. Kütüphane çalışanlarının meslektaşlarına karşı ya da kullanıcılara karşı uygun görmediği davranışlar konusunda sözlü olarak uyarma ya da yetkili bir kuruma başvurma hakkına sahiptir. Buna göre, halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Kütüphanenizde etik dışı bir davranış gördüğünüzde uyarı yapıyor musunuz? (uyarmak, yöneticiye bildirmek vb.)" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18: Kütüphanenizde etik dışı bir davranış gördüğünüzde uyarı yapıyor musunuz? (uyarmak, yöneticiye bildirmek vb.)

	N	**%**
Evet	72	80,9
Kısmen	17	19,1
Toplam	**89**	**100**

Tablo 18'e göre, halk kütüphanesi çalışanlarının % 80,9'u (72 kişi) kütüphanede karşılaştıkları etik dışı bir davranışta şahsi olarak uyarma ya da yöneticilerine bildirme konusunda olması gerektiği gibi rahatlıkla yapabildiklerini ifade etmiştir. Fakat %19,1'nin (17 kişi) "kısmen" olarak çekimser cevap vermesi kararsız bir tavır sergilediklerini göstermektedir. Bu durum Tablo 17'de görüldüğü gibi mesleki dayanışmanın yeterince gösterilmemesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Buna göre, yönetici-çalışan ilişkisinin daha ılımlı yaklaşım sergilenerek ve mesleki dayanışmanın tüm çalışanlar için öneminin bilinçli olarak gösterilmesi gerekmektedir.

Kurumlarda en çok karşılaşılan durumlardan biri de çalışanlar arasında yapılan eşit davranmama/ayrımcılık durumudur. Çeşitli etkenler neticesinde yapılan bu ayrımlar çalışanlar arasında olumsuz düşüncelere neden olmakta ve iş motivasyonunu etkilemektedir. Buna göre, halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen

"Kütüphanenizdeki meslektaşlarınızın herhangi bir kişisel özelliğine göre ayrımcılığa uğradığını düşünüyor musunuz?" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 19'da değerlendirilmiştir.

Tablo 19: Çalışma süresi ve meslekte kişisel özelliklerine göre ayrımcılık durumu

	Katılıyorum		Fikrim Yok		Katılmıyorum		Karasızım		**Toplam**	
	S	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**	**S**	**%**
1 yıldan az	1	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	100
1-5	0	0,0	1	7,7	10	76,9	2	15,4	13	100
6-10	2	11,8	0	0,0	5	29,4	10	58,8	17	100
11-20	8	38,1	1	4,8	6	28,6	6	28,6	21	100
21-25	2	11,1	0	0,0	10	55,6	6	33,3	18	100
26 ve üzeri	3	15,8	0	0,0	14	73,7	2	10,5	19	100
Toplam	**16**	**18,0**	**2**	**2,2**	**45**	**50,6**	**26**	**29,2**	**89**	**100,0**

Tablo 19' a göre, kütüphane çalışanlarının meslekteki hizmet süreleri göz önünde bulundurularak mesleki tecrübeleri ışığında kişisel özeliklerine göre ayrımcılık durumu değerlendirilmiştir. Ankete katılan kütüphane çalışanlarının %50,6'sı (45 kişi) kısmı ayrımcılığa uğramadığını ifade etmiştir. Ancak bu oran kütüphane çalışanları arasında ayrımcılığın yapılmadığı yargısına ulaşmamız için yeterli düzeyde değildir. Mesleki tecrübenin kazanılmaya başlandığı 2. çeyrek olarak kabul edilen 6-10 yıl çalışma süresinde yer alan 17 kişi (%58,8) vermiş olduğu "kararsızım" yanıtı ile çalışanların bu konuda adil bir davranış sergilendiğine ya da sergilemediğine dair emin olamadıklarını ifade etmiştir. Bu durum meslekte, meslektaşları ile yeteri kadar ortak paylaşım durumunun yaşanmaması ya da meslekte yeni oldukları için kendilerini yeteri kadar ifade edememiş olmalarına yorumlayabiliriz. Lakin bu oranın zaman geçtikçe kazanılan tecrübeler ışığında ayrımcılık yapılmadığına dair görüşlerin arttığını tablo da görebiliriz. Buna göre, zaman içinde mesleki saygınlığın kazanılması ve mesleki bakış açısı ile kararların verilmesi kütüphane çalışanlarının daha adil ve eşit yaklaşmaları konusunda özverili

davranmalarına neden olacaktır. Hiç şüphesiz, mesleğe dair pek çok unsurda olduğu gibi deneyim mesleğin etik yönüne de olumlu anlamda değer katacaktır. Ancak bu değerin ortaya çıkabilmesi için kütüphane çalışanlarının de kişisel olarak bu konuda açık ve arzulu olmaları gerekir.

Kütüphane işlem ve hizmetlerinin sunulmasında öncelikli olan hedef kullanıcıların bilgiye olan ihtiyacının karşılanmasıdır. Ve bu hizmetleri sunarken kullanıcılara din, dil, ırk, cinsiyet ve siyasi görüş gibi farklılardan ötürü ayrım yapılmaması ile Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeler de yer alan maddelerce güvence altına alınmıştır. Buna göre, halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Kütüphanenizde kullanıcılar arasında öncelik yaratılmaksızın eşit hizmet sunuluyor mu?" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20: Kütüphanenizde kullanıcılar arasında öncelik yaratılmaksızın eşit hizmet sunuluyor mu?

	N	**%**
Evet	72	80,9
Hayır	2	2,2
Kısmen	15	16,9
Toplam	**89**	**100**

Tablo 20'de yer alan verilere bakıldığında ankete katılan kütüphane çalışanlarının %80,9'u (72 kişi) halk kütüphanesi hizmetlerini sunarken hiç kimse arasında ayrım yapılmaksızın eşit hizmet sağlandığını belirtmiştir. Kütüphane işlem ve hizmetlerinin sunulmasında öncelik yaratılmadan eşit hizmet sunulma durumuna karşı %16,9'u (15 kişi) "kısmen" yanıtını vermiştir. Tüm anket katılımcılarının %2,2'si (2 kişi) kesin olarak kullanıcılar arasında eşit hizmet sunulmadığını belirtmiştir. Bu durum, kütüphane çalışanları için aile bireyleri, tanış kimseler ya da pozitif ilişkilerin sağlandığı bireylere karşı hizmetlerin sunulmasında çalıştıkları kurumda ayrıcalık gösterdiklerini ifade edebiliriz.

Günümüzde bilginin çok farklı formatlarda paylaşıldığı bu günlerde kullanıcı ister basılı isterse elektronik formatta ulaşabilme hakkına sahiptir. Bilgiye erişim amacıyla kütüphaneye gelen kullanıcılar, kişilik haklarının korunmasına ve araştırmak istediği konunun fikirlerine yönelik gizliliğin sağlanmasına önem vermektedir. Kullanıcılara

ödünç aldığı kitap ya da yararlandıkları bilgi kaynakları hususunda yardımcı olan kütüphane çalışanlarına bilgilerin gizliliği konusundaki özenin gerekliliği *Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeleri*nde bağımsız bir madde olarak açıkça dile getirilmiştir. Buna göre, halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Kütüphanenizde kullanıcıların bilgi taleplerinin gizliliği konusunda yeterli özen ve saygı gösteriliyor mu?" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 21'de ayrıntılandırılmıştır.

Tablo 21: Kütüphanenizde kullanıcıların bilgi taleplerinin gizliliği konusunda yeterli özen ve saygı gösteriliyor mu?

	N	**%**
Evet	66	74,2
Hayır	2	2,2
Kısmen	21	23,6
Toplam	**89**	**100**

Tablo 21'e göre, ankete katılan kütüphane çalışanlarının %74,2'si (66 kişi) kütüphane işlem ve hizmetlerini sunarken kullanıcıların bilgi taleplerinin gizliliği konusunda dikkat edildiğini söylemiştir. Bu durum kullanıcıların kütüphaneye ve kütüphane çalışanlarına olan mesleki saygınlığın kazanılmasında önem arz etmektedir. Ayrıca kütüphaneye karşı duymuş olduğu güven duygusu ile tekrar bilgiye ihtiyaç duyduğunda ise hiç düşünmeden kütüphaneye gelmek isteyecektir. Ancak kullanıcı gizliliği hususunda yeteri kadar dikkat edilmediği fikrini beyan eden %23,6'sı (21 kişi), kullanıcıların araştırma sorularının, elde ettikleri kaynakların hatta kişisel bilgilerinin bir başkası ile paylaşılması hususunda gerekli özveriyi sağlayamadıklarını söylemek yanlış olmayacaktır. İstenen ve sağlanan bilginin gizliliği, kullanıcıların özel yaşamına saygı konusunda ilkelere bağlı kalmak ve ona göre davranmak önem arz etmektedir.

Kütüphanelerde ödünç verme hizmeti, kullanıcıların bilgiye erişim haklarında belirlenen gün sınırlaması ile kaynaklara ulaşmasında verilen hizmettir. Kullanıcının bilgiye erişmede kullandığı en önemli hizmettir. Kütüphane çalışanlarının hizmetin odak noktası olan kullanıcılar için, bilgiye erişim özgürlüğü tanınmasında ve kullanıcılar arasında fırsat eşitliği yaratılması hususunda özen göstermesi beklenmektedir. Buna göre, halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen

“Kütüphanenizde kitapların neden göstermeksizin ödünç verilmediği bir durumla daha önce karşılaştınız mı?” sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22: Kütüphanenizde kitapların neden göstermeksizin ödünç verilmediği bir durumla daha önce karşılaştınız mı?

	N	**%**
Evet	6	6,7
Fikrim yok	1	1,1
Hayır	76	85,4
Kısmen	6	6,7
Toplam	**89**	**100**

Tablo 22’ye göre kütüphane çalışanlarının %85,4’ü kitapların neden gösterilmeksizin ödünç verilmediği bir durumla daha önce karşılaşmadıklarını ifade etmiştir. Çoğunluğunun vermiş olduğunu yanıta göre, bilgiye erişim konusunda kütüphane çalışanlarının kullanıcıların ihtiyaçlarına olumlu yönde cevap verdiklerini söyleyebiliriz. Ancak kütüphane çalışanlarından eşit oranda “evet” ve “kısmen” yanıtını veren toplamda %13,4’ü neden gösterilmeksizin ödünç verilmediği bir durumun söz konusu olduğunu söylemiştir. Bu durumda kimi zaman kütüphanede bulunan kitabın teknik işlemlerinin tamamlanması hususunda yeteri özenin gösterilmemesi ve/veya bir başka kullanıcı için kitabın ayrılması gibi nedenlerin yaşanabildiği yargısında bulunmak yanlış olmayacaktır.

Kütüphaneye satın alınan ya da bağış yolu ile gelen kitapların kullanıcıya verilmeden önce teknik hizmetler biriminde fatura kontrolünün yapılması, katalog kaydını oluşturmak üzere sisteme kayıt edilmesi, yer numarasının yer aldığı sırt etiketinin yapıştırılması ve en son sınıflama sistemine uygun olarak rafa yerleştirilmesi gibi aşamalı süreçlerden geçmektedir. Birden fazla kişinin çalıştığı halk kütüphanelerinde teknik işlemlerin yürütülmesinde görev ve sorumluluklar paylaşılmakta ve bu süreç hız kazanmaktadır. Buna göre, halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen “Kütüphanenizde kitapların kataloglaması ve sınıflanmasında yanlış konu numarası vermek, teknik işlemleri gerekli özen ve zamanında yapmamak gibi davranışlar olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 23’te gösterilmiştir.

Tablo 23:Kütüphanenizde kitapların kataloglaması ve sınıflanmasında yanlış konu numarası vermek, teknik işlemleri gerekli özen ve zamanında yapmamak gibi davranışlar olduğunu düşünüyor musunuz?

	N	%
Evet	4	4,5
Fikrim yok	4	4,5
Hayır	59	66,3
Kısmen	22	24,7
Toplam	**89**	**100**

Tablo 23'e göre, kütüphane çalışanlarının %66,3'ü (59 kişi) kitapların kataloglaması ve sınıflanmasında yanlış konu numarası vermek, teknik işlemleri gerekli özen ve zamanında yapmamak gibi davranışların yer almadığı ifade etmiştir. "kısmen" yanıtını veren %24,7'si (22 kişi) teknik işlemler hususunda yeteri kadar gerekli özenin gösterilmediğini ve bu türden bazı işlemlerin zamanında yapılmadığını söylemiştir. Yanlış yer numarası vermek ya da görev ve sorumluluğuna ait bir işi zamanında yapmamak bilgiye erişimde sansür uygulamanın bir diğer yoludur. Oysaki kütüphane işlem hizmetlerinin doğru bilgi ile zamanında yapılması mesleki saygınlığı arttıracağı gibi kullanıcının kütüphaneye olan bakış açısının da olumlu yönde seyretmesine neden olacaktır.

Bu soruya ilişkin verilen yanıtlarda dikkati çeken diğer bir ayrıntı da katılımcılarının %4,5'inin konu hakkında bir fikrinin olmamasıdır. Eleştirel bir bakış açısı bu rakamı, "insanlar daha yaptıkları işin ne olduğunun farkında değiller" saptamasına vardırabilir. Böylesi bir tespit ise kamu yararına çalışan, kâr amacı gütmeyen, toplumsal kültür kurumu olan halk kütüphanelerinin vizyonu içinde kabul edilebilir bir durum değildir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

31 Ocak 2020 tarihi itibariyle, İzmir'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet veren toplam 38 halk kütüphanesinde çalışan personel sayısı 166'dır. Farklı unvanlar ve mesleki pozisyonlar ile farklı eğitim düzeyleri ve formasyonlara sahip olarak görevlerini yürüten 166 kütüphane çalışanından 26 kişi (Ayniyat saymanı, hizmetli ve koruma/güvenlik görevlisi ve teknisyen kadrosunda çalışanlar) çalıştıkları pozisyonlar ve kütüphane ile olan bağları nedeniyle çalışma kapsamının dışında tutulmuştur. Farklı unvanlar ve mesleki pozisyonlar ile farklı eğitim düzeyleri ve formasyonlara sahip olarak görevlerini yürüten ve çalışmanın evrenini oluşturan 140 kütüphane çalışanı içerisinden 89'u hazırlanan ankete verdikleri yanıtlarla bu çalışmaya destek vermişlerdir. Çalışma evreninin %63,5'ine karşılık gelen bu örneklem sayısının anket verileri ışığında ortaya konan bulguların genellemesi açısından yeterli olacağı, sonuçların doğruluğunu büyük oranda karşılayacağı değerlendirilmektedir.

Çalışmanın genel hipotezi olan "Son dönemde yaşanan kısmi literatür çeşitliliği ve söylem zenginliğine karşın, kütüphanecilik mesleğinin profesyonelleri henüz mesleki etik ilkelerin iş akış süreçlerindeki kolaylaştırıcı yanını yeterince içselleştirebilmiş değillerdir. Bu nedenle mesleki etik ilkeler konusunda söylemde ortaya konan önemseme tutumu eyleme taşınamamakta, bu da mesleki etik ikilemlerin kütüphanecilik mesleğinin önemli sorunlarından biri olarak varlığını sürdürmesine neden olmaktadır" yargısı, araştırma kapsamında hazırlanan anketin asıl referansıdır. Bu bağlamda ayrıntıları kurgulan değerlendirme ölçütleri ışığında, İzmir halk kütüphanesi çalışanlarının etik, mesleki etik ve etik bağlamda mesleğe karşı tutumlarının analizi üzerinden elde edilen sonuçlar aşağıda listelenmiştir;

- Araştırmaya katılan 89 kütüphane çalışanının %47,2'si (42 kişi) kadın ve %52,8'i (47 kişi) erkektir. Kütüphane çalışanlarının %79,8'i orta yaş olarak kabul edilen 35 ve üzeri yaş aralığında yer almaktadır. Bu durum, kütüphane çalışanları arasında mesleki tecrübeye sahip kişilerin fazla olduğu kanısını ortaya koymaktadır.

- Kütüphane çalışanlarının %30,7'si (27 kişi), BBY Bölümü mezunudur. Bölüm mezunu olanlardan 18'i kütüphaneci unvanı ile çalışırken geri kalan 9 kişi yönetici pozisyonunda (müdür, müdür yardımcısı, şef vb.) görev almaktadır.

- İzmir halk kütüphanelerinde çalışan ve farklı statülerde görev alan kütüphane personelinin eğitim düzeylerine ilişkin genel dağılım ise şu şekildedir; 1 (%1,1) ilkokul, 16 (%18,0) lise, 9 (%10,1) ön lisans, 60 (%64,7) lisans ve 3 (%3,4) yüksek lisans mezunu.

- Halk Kütüphanesi çalışanlarına meslek etiği bilgilerini ölçmek amacıyla "Meslek etiği ile ilgili daha önce eğitim aldınız mı?" sorusu yöneltilmiş ve verilen cevaplar neticesinde, BBY Bölümü mezun olanlar ve olmayanlar arasında bir karşılaştırma yapılmıştır. Tablo 4'te yer alan verilere bakıldığında bölüm mezunu olanların %63'ü (17 kişi) mesleki etik eğitimi aldıklarını beyan ederken, bölüm mezunu olmayan kütüphane çalışanlarının %56,5'i (35 kişi) meslek etiği ile ilgili bir eğitim almadıklarını ifade etmiştir. Yanıt verenler bir bütün olarak değerlendirildiğinde daha önce mesleki etik ile alakalı eğitim almadıklarını ifade eden en yüksek cevap oranına sahip olan %44,9'u (40 kişi) "katılmıyorum" yanıtını vermiştir. Bunun en büyük etkeni olarak bölüm mezunu olmayan kütüphane çalışanlarının oranının yüksek olması önemli gerçeğimizdir. Halk kütüphanesi çalışanlarının "Sizce kütüphanecilerin meslek etiği ile ilgili meslek içi eğitimi almalarına gerek var mı?" sorusuna vermiş oldukları yanıtlar Tablo 7'de gösterilmiştir. Burada yer alan verilere göre, bölüm mezunu olan ve olmayanların büyük bir çoğunluğu (%68,5) böyle bir eğitime ihtiyaç duyduklarını belirterek, çalışmamızın *birinci alt hipotezi* olan "Kütüphaneciler mesleki etik ile ilgili daha önce eğitim almamışlardır ve/veya yeterli eğitimi almamışlardır" yargısını doğrulamaktadır.

- Meslek etiğinin yaptırımları, meslek çalışanlarına yönelik iş disiplinin sağlanması ve kullanıcı/müşteri ilişkilerinin düzenlenmesinde tüm paydaşlar için en önemli kolaylık unsurlarından biridir. Meslek etiği ilkelerinin

kütüphane çalışanlarının iş performansına yansımasını ölçmek amacı ile "Sizce meslek etiği ilkeleri kurum içerisinde çalışma verimliliğini arttırır mı?" sorusu sorulmuş ve verilen yanıtlar Tablo 8'de gösterilmiştir. Tablo 8'e göre halk kütüphanesi çalışanlarının %86,5'i (77 kişi) mesleki etik ilkelerinin çalışma verimliliğini arttıracağını ifade etmiştir. Bu tutum, etik ilkelerin mesleki verimlilik noktasında gerekli ve önemli görülmesini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Ayrıca mesleki etik ilkelerin kurum içinde uygulanabilir olmasını istediklerini sonucuna ulaşılmaktadır.

- Halk kütüphanesi çalışanlarının mesleki değer bilinci ile kütüphane işlem ve hizmetlerini sürdürebilme durumlarını ölçmek amacıyla "Mesleki değerler konusunda yeterince bilgili olduğunuzu düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiş ve verilen cevaplar neticesinde BBY Bölümü mezunu olanlar ve olmayanlar arasında karşılaştırma yapılmıştır. Tablo 5'te yer alan verilere bakıldığında, Bölüm mezunu olanların bu bilince hiçbir şekilde sahip olmadan meslekle ilgili değer yargılar konusunda "katılmıyorum" yanıtını veren hiç kimsenin olmaması, en azından değer bilinci açısından daha duyarlı olduklarını göstermektedir. Bu türden mesleki değer bilincine hiç katılmayan bölüm mezunu olmayan çalışan sayısının %8,1 (5 kişi) olması iki grup arasındaki en önemki tutum farklılığı olarak ön plana çıkmaktadır. Verilen cevaplar neticesinde katılımcıların önemli bir temsil grubunun (%48,3) mesleki değerler konusunda bilinçli bir yaklaşım sergilemedikleri görülmektedir. Mesleki değerlerin bilincine sahip olamama durumuna ilişkin olarak mesleki etik ilkelerin uygulanabilirlik durumu değerlendirildiğinde ise halk kütüphanesi çalışanlarına "Kütüphanecilik meslek etiği ilkelerini uygulanabilir buluyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Bölüm mezunu olanlar ile olmayanlar arasında verilen cevaplar neticesinde; kararsız, olumsuz ve kuşkulu bakış toplamının katılımcılar arasında %48,1'lik bir temsil oranına ulaşmış olması, mesleki etik ve uygulanabilirliği açısından aynı ölçüde endişe verici bir sonuç ortaya koymuştur. Tablo 6'dan elde edilen verilere göre, mesleki etik ile ilgili daha önce eğitim almamış ve/veya BBY Bölümü mezunu olmayan kütüphane çalışanlarının bu hususta farkındalık eksikliği yaşadığını ifade edebiliriz. Buna göre çalışmamızın *ikinci alt*

hipotezi olan "Halk kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler mesleki değerler konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları için mesleki etik ilkeler yeterince uygulanabilir değildir" yargısını doğrulamaktadır.

- Ankete katılan halk kütüphanesi çalışanlarının büyük bir kısmının kütüphanecilik formasyonuna sahip olmaması ve bu alanda hizmet verdikleri tecrübeleri ile mesleğe karşı olan tutumlarının şekillenmesi durumu göz önüne alınarak, çalışanlara "Kişisel mesleki etik standartlarınız var mı?" sorusu yöneltilmiştir. Tablo 9'da ayrıntılandırılan cevaplara göre katılımcıların %70,8'i (63 kişi) kişisel mesleki etik standardının var olduğu belirtmiştir. Kişisel etik standartlarının oluşturulmasında son dönemde çoğalan bölüm formasyonuna sahip kişilerin meslekte yer almaya başlaması ve eğitim sürelerince mesleki etik alanına yer verilen derslerin çoğalmasının sonucu olduğunu söyleyebiliriz.

- Bilinçli ya da bilinçsiz sansür ile bazı hukuki gereklilikler, kullanıcıların en doğal hakkı olan bilgiye erişim hakkının önündeki engellerden biri olabilmektedir. Bu tabloya yanlış ya da özensiz teknik işlemlerle açığa çıkan bilginin erişilmezliği sorunu da eklenebilir. Halk kütüphanesi çalışanlarına kullanıcıların bilgiye erişim haklarının gözetilip gözetilmediğine dair anket üzerinden birtakım sorular yöneltilmiştir. Bunlardan biri olan "Düşünce özgürlüğü bilincinin geliştirilmesinin görev ve sorumluluklarınız arasında olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna karşılık verilen cevaplar Tablo 14'e gösterilmiştir. Bu tabloya bakıldığında, kütüphane çalışanlarının konuyu mesleki sorumlulukları arasında görmeyerek ya da çekimser davranarak "kısmen" yanıtını verenlerin oranı %12,4 (11 kişi) ve "katılmıyorum" yanıtını verenlerin oranı ise %9,0 (8 kişi)'dur. Bilgiye erişim hususunda değerlendirilmek üzere yöneltilen "Siyasi, dinsel ya da ideolojik görüşlerinize karşı olan kaynakların kütüphane dermesinde olmasını ister misiniz?" sorusuna verilen yanıtların ayrıntıları da dikkat çekicidir. Tablo 15'e göre, söz konusu kaynakların kütüphane dermesinde bulunmasına "katılmıyorum" yanıtı ile istemediğini belirten ya da bu konuda çekimser davranarak "kısmen" yanıtını veren %19,1 (17 kişi)'dir. Bilgiye erişim özgürlüğü tanınmasında ve kullanıcılar arasında fırsat eşitliği yaratılması hususunda

özen göstermesi beklenmektedir. Buna göre, halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Kütüphanenizde kitapların neden göstermeksizin ödünç verilmediği bir durumla daha önce karşılaştınız mı?" sorusuna karşılık katılımcıların %13,4'ünün neden gösterilmeksizin ödünç verilmediği bir durumun söz konusu olduğunu söylemiştir. Benzer şekilde teknik işlemler üzerinde bilgiye erişim konusunda "Kütüphanenizde kitapların kataloglaması ve sınıflanmasında yanlış konu numarası vermek, teknik işlemleri gerekli özen ve zamanında yapmamak gibi davranışlar olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna karşılık Tablo 23'e göre, "kısmen" yanıtını veren 22 kişi (%24,7), teknik işlemler hususunda yeteri kadar gerekli özenin gösterilmediğini ve bu türden bazı işlemlerin zamanında yapılmadığını söylemiştir. Sonuç olarak kütüphane çalışanının koleksiyonun önyargılardan uzak gelişmesi ve her türlü bilginin sunulmasının mesleki etik ilkelerle ilişkisi konusundaki farkındalık ve gerekli görme düzeylerinin görece düşük olduğu söylenebilir. Oysaki çağdaş gelişmenin ve ilerlemenin ancak kütüphaneler ve buna hizmet verenlerin neticesinde ulaşılacağı hususunu hatırlatmakta fayda olacaktır. Buna göre çalışmanın *üçüncü alt hipotezi* olan "Kütüphanelerde kullanıcıların bilgiye erişim hakları etik değerler bağlamında yeterince gözetilmemektedir" yargısı doğrulanmaktadır.

- Halk kütüphanesi çalışanları, kullanıcılarına karşı herkese eşit ve kişisel gizlilik esasına dayalı hizmetlerini yürütme hususunda özverili davranmalıdır. Buna göre, halk kütüphanesi çalışanlarına ilk olarak "Kütüphanenizde kullanıcılar arasında öncelik yaratılmaksızın eşit hizmet sunuluyor mu?" sorusu yöneltilmiş ve verilen cevaplar Tablo 20'de gösterilmiştir. Tablo 20'ye göre, kütüphane işlem ve hizmetlerinin sunulmasında öncelik yaratılmadan eşit hizmet sunulma durumuna karşı %16,9'u (15 kişi) "kısmen" yanıtını vermiştir. Tüm anket katılımcılarının %2,2'si (2 kişi) kesin olarak kullanıcılar arasında eşit hizmet sunulmadığını belirtmiştir. Verilen yanıtlar doğrultusunda ikinci olarak "Kütüphanenizde kullanıcıların bilgi taleplerinin gizliliği konusunda yeterli özen ve saygı gösteriliyor mu?" sorusu yöneltilmiş verilen cevaplar Tablo 21'de gösterilmiştir. Tablo 20'e göre, %23,6'sı (21 kişi), "kısmen" yanıtı vermiştir. Kullanıcıların araştırma

sorularının, elde ettikleri kaynakların hatta kişisel bilgilerinin bir başkası ile paylaşılması hususunda gerekli özveriyi yeteri kadar sağlayamadıklarını ayrıca hizmetlerin sunulmasında çalıştıkları kurumda ayrıcalık gösterdiklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Buna göre çalışmamızın *dördüncü alt hipotezi* olan "Kütüphane hizmetlerinin yürütülmesi sırasında kullanıcıların kişisel gizliliklerine ve herkese eşit hizmete yönelik özen kimi zaman gözden kaçırılmaktadır" yargısı doğrulanmaktadır.

- Halk kütüphanesi çalışanları arasında formasyon farkı olanlar ile olmayanlar arasında mesleki farkındalıklarını ölçmek amacı ile çalışmanın alt *beşinci alt hipotezi* "Kütüphanecilik formasyonuna sahip olan kütüphane çalışanları ile olmayan çalışanların mesleki farkındalık ve önemseme düzeyleri arasında farklılıklar vardır" olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda kurgulanan, "Kütüphanecilik alanında kişisel mesleki gelişiminize katkı sağlayacak etkinliklere katılıyor musunuz?" sorusuna yönelik verilen cevaplar Tablo 12'de serimlenmiştir. Yanıtlara göre, bölüm mezunu olanların meslekle ilgili toplantı ve bilimsel etkinlikleri takip konusunda en azından söylem açısından daha duyarlı oldukları görülmektedir. Bu türden etkinliklere hiç katılmayan Bölüm mezunu çalışan sayısının yalnız 1 (%3,7) olması da bu yargıyı doğrulayan en önemli göstergedir. Alınan yanıta bakıldığında çalışmanın *beşinci alt hipotezi* doğrulanmıştır.

- Katılımcılara kütüphane çalışanlarının mesleki değerleri önemseme düzeylerinin mesleki iş doyumuna yansımasını ölçmek amacı ile "Kütüphanecilik mesleği iş doyumu açısından beklentilerinizi karşılıyor mu?" sorusu yöneltilmiş ve verilen yanıtlar Tablo 10'da gösterilmiştir. Kütüphane çalışanlarının büyük bir çoğunluğu (%44,9'u) soruya "kararsızım" yanıtı vererek, aslında mesleki iş doyumu-mesleki değerler ilişkisi konusunda fikir sahibi olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda halk kütüphanesi çalışanları için mesleğin yeteri kadar beklentileri karşılamadığını söyleyebiliriz. Beklentilerin karşılanmasının etik duyarlılığın gelişmesi üzerinde doğrudan katkısının olduğu dikkate alındığında, söz konusu tablo araştırmanın evreni ve mesleki etik bağlamında düşündürücü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

- Mesleki iş birliği ve dayanışma, bir meslek kolunda çalışan bireylerin işlerini kolaylaştırmak, mesleki çıkarları korumak ve meslektaşlar arasındaki bağı ve iletişimi güçlendirmeye yarayan önemli bir olgudur. Bu amaçla halk kütüphanesi çalışanlarına "Kütüphanenizdeki meslektaşlarınız yeterince mesleki iş birliği ve dayanışma gösteriyorlar mı?" sorusu yöneltilmiş verilen cevaplar Tablo 17'de gösterilmiştir. İlgili soruya "kısmen" yanıtını verenlerin oranı %39,3 (35 kişi) iken %10,1'i (9 kişi) kurum içerisinde işlem ve hizmetlerin yürütülmesinde hiçbir şekilde mesleki iş birliği ile hareket edilmediğini ifade etmişlerdir. Bu durum Çalışmanın *altıncı alt hipotezi* olan "Kütüphaneciler bilgi hizmetlerini sunarken meslek iş birliği ve dayanışmaya yeteri kadar önem vermemektedir" yargısı doğrulanmaktadır.

- Mesleki iş birliği ve dayanışmanın neticesinde meslektaşların birbirlerine rehberlik etmesi, mesleki iyilik halinin geliştirilmesini sağlaması, çalışanların doğru ve dürüst yaklaşımlarını desteklemek, meslektaşlara ve diğer kişilere karşı güvensizlik yaratacak davranışların ortaya çıkmasını engelleme konusunda sorumluluk üstlenmek, özellikle toplumun geniş bir kısmına hitap eden halk kütüphaneleri açısından önem arz etmektedir. Buna göre halk kütüphanesi çalışanlarına yöneltilen "Kütüphanenizde etik dışı bir davranış gördüğünüzde uyarı yapıyor musunuz? (uyarmak, yöneticiye bildirmek vb.)" sorusuna verilen yanıtlar ise Tablo 18'de gösterilmiştir. Tablo 18'e göre, katılımcıların %19,1 (17 kişi)'nin bu soruya "kısmen" olarak çekimser cevap vermesi kararsız bir tavır sergilediklerini göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında mesleki dayanışmanın yeterince gösterilmemesinin çok önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Diğer kütüphane türlerine göre daha geniş bir kesime hitap eden halk kütüphanelerinin hizmetlerinin sunulmasında ve duyurulmasında mesleki iş birliği ve dayanışma çok daha öncelikli bir hedef olmalıdır.

- Halk kütüphanesi çalışanlarının %78,6'sı (70 kişi) mesleki etik ilkelerin kurum içerisinde saygı ve hoşgörüyü pekiştirdiğini ifade etmiştir. Bu durum kurum içi iletişimin artması, problem çözme yetisinde mesleki iş birliğinin önemini, güvenilir olmayı ve sadece kurum içi değil toplum içinde de iyi bir imaja sahip olma hususunda önem arz etmektedir.

Çalışmada varılan sonuçlar doğrultusunda, halk kütüphanesi çalışanlarının meslek etiği algısı ve davranışları ile mesleki etik ilkeler konusunda söylemde ortaya konan önemseme tutumunun eyleme taşınması hususunda aşağıdaki maddeler öneri olarak geliştirilmiştir:

- Mesleğimize hizmet eden her kütüphane çalışan, dernek, konsorsiyum gibi sivil toplum kuruşlarının mesleki etik ilkelerin geliştirilmesi, günümüz teknolojik koşulları göz önüne alarak yeniden revize edilmesi hususunda aktif rol oynamalıdır. Daha geniş kitleye ulaşması adına güncel duyuru hizmetlerinde (sosyal medya, e-posta vb.) sıkça yer vermelidir.

- Kütüphanecilik formasyonuna sahip olsun ya da olmasın, Halk kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler için mesleki etik ilkeler ile gerekliliğini hatırlatmak ve kurum içerisinde uygulanabilir olmasını sağlamak amacıyla eğitimler ya da bilgi verici toplantılar düzenlenmelidir.

- Kütüphane çalışanları mesleki etkinliklere (panel, sempozyum vb.) katılımları hususunda daha çok teşvik edilmelidir. Mesleki toplantılarda yakalanacak iş birliği ruhu ve motive edici örneklikler uzun vadede mesleğin etik değerlerinin saygınlığı açısından en önemli kazanımlardan biri olacaktır. Bu konuda yöneticilerin daha özverili davranmaları beklenmektedir.

- Kütüphane çalışanlarının kişisel özellikleri ve yeteneklerini göz önüne alarak görev ve statülerinde düzenleme yapılmalıdır. Böylelikle mesleki iş doyumunun sağlanması açısından ve mesleki saygınlığın kazanılmasında etkin rol oynayacaktır. Her iki iyileşme hali mesleki etik ilkeler ile uygulanabilirliği üzerinde doğrudan olumlu etkiye sahiptir.

- Mesleki etik değerler çerçevesinde görev ve sorumlulukların biraz daha açık, anlaşılır ve kütüphane çalışanlarının da istekleri göz önüne alınarak ortaya konulması ortak kazanımların yeterliliğini iyi yönde değiştirecektir.

- Halk kütüphanesinde yönetici pozisyonunda bulunan kişilerin, kütüphane çalışanlarını bilgi ve becerileri dahilinde diğer kurum ve kuruluşlardaki

kişilerle mesleki iş birliğini sağlayarak paylaşımlarını arttıracak etkinliklere katılma hususunda teşvik etmelidir.

- Toplumun geniş bir kısmına hitap eden halk kütüphaneleri, kullanıcıları tarafından kütüphanenin etkin kullanımını sağlamak ve güven duygusunun oluşmasında etkin rol oynamalıdır. Bunun için kullanıcılarına ve meslektaşlarına karşı her daim dürüst olmayı ve içten davranışlar ile hizmet sunmalıdır.

- İş hayatında karşılaşılabilecek problemlere karşı mesleki etik bilinci ile davranışların şekillenmesine yönelik kurum içi etik kurallar düzenlenmeli ve belirli aralıklar ile hatırlatılmalıdır.

- Kütüphane çalışanlarının mesleki etik davranışlarını ölçmek ve kullanıcıların kütüphane işlem ve hizmetlerinin sunulmasındaki memnuniyet derecelerini ölçmek amacıyla anket çalışması/ yüz yüze görüşme gibi araştırma yöntemleri kullanılabilir.

- Kullanıcıların bilgiye erişimi konusunda Ranganathan'ın "Her okuyucunun bir kitabı ve her kitabın bir okuyucusu vardır" sözünden hareketle, daha özverili, sabırlı ve gerçekçi bir çaba ve özen gösterilmesi hem kütüphanenin hem de mesleğin saygınlığı açısından son derece önemlidir. Bu süreçte mutlaka mesleğin evrensel ilkeleri gözetilerek hareket edilmelidir.

- Telif hakkı konularına karşı kütüphane dermesinde bulunan yayınların özellikle halk kütüphanesi çalışanları tarafından ihlal edilmemesi için fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılması kanununa göre bilinçlendirilerek daha özverili ve sınırlamalar çerçevesinde hareket etmelerinde yardımcı olmakta fayda olacaktır.

- Yönetici-çalışan ilişkisinin daha ılımlı yaklaşım sergilenerek ve mesleki dayanışmanın tüm çalışanlar için öneminin bilinçli olarak gösterilmesi gerekmektedir. Bu aşamada mesleki saygınlığın ve bağlılığın kazanılması için özellikle yöneticilerin halk kütüphanesi çalışanlarına karşı eşit davranmalıdır.

- Son dönemlerde halk kütüphanesinde istihdam edilen çalışanların BBY mezunu kişiler olması ve her sene istatiksel verilerle bunun düzenli olarak artış göstermesi mesleki etik ilkeler ve uygulanabilirliği açısından umut vericidir. Ancak bu tablonun gerçekliğe dönüşebilmesi için eğitim programlarında etik, mesleki etik ve kütüphanecilik etiği konularının daha çok yer alması, bu yöndeki içeriğin yalnız akademisyenler değil mesleğin tüm paydaşları tarafından önemsenmesi gerekir.

Bu çalışma, halk kütüphaneleri ve kütüphane çalışanları özelinde etik, mesleki etik ve kütüphanecilik etiği kavramlarının kurumsal saygınlık ve mesleki tatmin açısından ne denli önemli olduğuna dikkat çekebildiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır. Zira bu konuda kurumsal ve bireysel düzeyde varılacak en küçük farkındalık, doğrudan kurum ile bireyin hizmet yetenek ve yeterliliğine yansıyacaktır. Özellikle ülkemiz gibi kütüphanecilik alanında mesleki etik ilkelerin hukuki bağlayıcılığının olmadığı, otokontrolün sağlıklı yapılmadığı ortamlarda, mesleğe yönelik etik ilkelerin rehberliğini sürekli tazelemek çok daha önemlidir. Bu noktada gösterilecek özen, kullanıcılarımız da dâhil mesleğin tüm paydaşlarının kazanımı olacaktır.

KAYNAKÇA

Adams, R. A., Dollahite, D. C., Gilbert, K. R. and Keim, R. E. (2001). "The Development And Teaching of The Ethical Principles And Guidelines For Family Scientists." *Family Relations*, 50(1): 41-48.

Akarsu, B. (1975). *Felsefe Terimleri Sözlüğü.* Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Akkaya, M. A. (2010). *Endüstriyel Örgütlerde Bilgi Hizmetleri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, İstanbul.

Akkaya, M. A. (2013). "Halk Kütüphanelerinde Halkla İlişkiler ve Narlıdere İlçe Halk Kütüphanesi Örneği". *Türk Kütüphaneciliği,* 27(1): 168-179.

Akkaya, M. A. (2014). "Bilgi Profesyonellerinin Gözünden Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkelerine Yönelik Bir Değerlendirme: İzmir Örneği". H. S. Keseroğlu, G. Demir, E. Bitri, A. Güneş (Ed.). *1. Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama* (s. 249-287). İstanbul: Hiperlink.

Akkaya, M. A. (2017). "Bilgi Taşıyıcılarının Evrimi ve Elektronik Ortama Varış". H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Ed.). *Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri* (ss. 71-85). İstanbul: Hiperyayın.

Akkaya, M. A. (2019). "Bilgiye Erişim Merkezi Olarak Çocuk Kütüphaneleri". A.K. Yıldız (Ed.) *Dünyanın İyiliği İçin Çocuk Kütüphaneleri* (ss. 90-118). İstanbul: Hiperyayın.

Akkaya, M. A. Ve Odabaş, H. (2019). "Kütüphane Deneyiminin Beşiği Olarak Çocuk Kütüphaneleri". *Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler–Arşivler–Müzeler* (ss. 82-125). Hiperyayın.

Alaca, E. (2017). *Halk Kütüphanelerinde Yenilikçi Hizmet Geliştirme Süreci: Bartın Ulus Kültür Ve Sanatevi Halk Kütüphanesi Örneği*. İstanbul: Hiperyayın.

Alaca, E. ve Yılmaz, B. (2015). "Halk Kütüphaneciliğinde Sansür Ve Düşünce Özgürlüğü Konusunda Kullanıcı Algısı Üzerine Bir Araştırma". Erişim Adresi: http://acikerisim.ybu.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/1058

Alar, H. (2001). "Kütüphaneciliğin Tarihçesi Ve İlk Kütüphaneler". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (16).

Alpay Aslan, S. (2004). *Çocuklar Ve Okullar İçin Halk Kütüphanesi Hizmetleri*. *Pulman İlkeleri El Kitabı: Halk kütüphaneleri için kılavuz*. İstanbul: TDK İstanbul Şubesi.

Alpay, S. (1997). "Bilgi Hizmetlerinde Ahlaki İlkeler". B. Yılmaz (Yay. Haz.), *33. Kütüphane haftası Bildirileri 31 Mart-6 Nisan 1997* içinde (ss. 134-139). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

American Library Association (2008). Code of Ethics. http://www.ala.org/tools/ethics (Erişim Tarihi: 10.04.2019).

Anameriç, H. (2006). "Osmanlılarda Kütüphane Kültürü Ve Bilimsel Yaşama Etkisi". *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, 19(19): 53-78.

Ankara Üniversitesi (2019). Genel Bilgiler. http://bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/hakkimizda/genel-bilgiler/ (Erişim Tarihi: 15.09.2019).

Annemarie, P. (1999). *Etiğe Giriş*. (Çev. Veysel Atayman, Gönül Sezer). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Arşivden (2018). Mesleki Bağlılık Tanımı, Mesleki Bağımlı Olmak Ne Demek? **https://www.arsivden.com/mesleki-baglilik-tanimi/** (Erişim Tarihi: 08.11.2019).

Atatürk Üniversitesi (2019). Tarihçe. https://atauni.edu.tr/tarihce-1 (Erişim Tarihi: 15.09.2019).

Atılgan, D. (1991). "Eğitim ve Kütüphane". *Türk Kütüphaneciliği,* 5(2): 69-72.

Atılgan, D. (1993). "IFLA Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu". *Türk Kütüphaneciliği,* 7(4). 247-250.

Atılgan. D. (2005). "Yeniden Yapılanmaya Doğru Halk Kütüphaneleri". İ. Dağdelen, H. Türkmen, N. Ulu (Haz.). *Nail Bayraktar'a Armağan I* (ss. 18-24). İstanbul: Atatürk Kütüphanesi Müdürlüğü.

Atre, M. V. (2019). "Library Professional Ethics in Modern Age". *Journal Current Science*, 20(6).

Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve Öğretimde Etik.* (2. Baskı). Ankara: PEGEM-A Yayıncılık.

Aydın, İ. (2012). *Yönetsel Mesleki ve Örgütsel Etik.* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Aydın, İ. (t.y). Kamuda Etik. https://www.tbmm.gov.tr/etik_komisyonu/belgeler/makale_KamudaEtik-InayetAydin.pdf (Erişim Tarihi: 08.11.2019).

Aykan, Z. (2011). Kütüphane Tanıtım Portalı [blog yazısı]. https://aykanzekai.wordpress.com/kutuphane-turleri-2/kutuphane-turleri-2-2/halk-kutuphaneleri/ (Erişim Tarihi: 23.11.2019).

Bebek Kütüphaneleri Çalıştayı (2020). "Bebek Kütüphanelerinde Aile Destek Programı ve Kütüphaneler" M. A. Akkaya ve Ş. Ceylan (Haz.). *Bebek Kütüphaneleri Çalıştayı 7-8 Ekim 2019, Karabük* (s. 56). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Bergama (2018). Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı. https://www.kilsanblog.com/unesco-dunya-mirasi-mimari/bergama-cok-katmanli-kulturel-peyzaj-alani/ (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

Bergama Kütüphanesi (2019). Antik Çağın Ünlü Bergama Kütüphanesi. https://anetteinselberg.com/2019/09/08/antik-cagin-unlu-bergama-kutuphanesi/ (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

Budd, J. M. (2006). "Toward A Practical And Normative Ethics For Librarianship". *The Library Quarterly*, 76(3): 251-269.

Celsus Kütüphanesi (2020). Celsus Kütüphanesi Tarihi Hakkında Kısa Bir Bilgi. https://serhatengul.com/efes-celsus-kutuphanesi-tarihi/ (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

Cengizhan, C. (2019). Temel Etiği Kuramları [blog yazısı]. https://cahitcengizhan.com/temel-etigi-kuramlari/ (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

Cevizci, A. (2002). *Etiğe Giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Christ, J. M. (1972). *Toward A Philosophy of Educational Librarianship*. Littleton: Libraries Unlimited.

Çalışlar, A. (1983). *Ansiklopedik Kültür Sözlüğü* (Çev. A. Çalışlar). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Çankırı Karatekin Üniversitesi (2019). Tarihçe. https://edebiyat.karatekin.edu.tr/tarihce-941-sayfasi.karatekin (Erişim Tarihi: 19.09.2019).

Çelik A. ve Tonta Y. (1996). "Düşünce Özgürlüğü, Bilgi Edinme Özgürlüğü Ve Bilgi Hizmetleri". Y. Tonta ve A. Çelik (Ed). *Bilgi Edinme Özgürlüğü İçinde* (s. 1- 13). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (2012). *Resmi Gazete* (Sayı: 28219). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6279.pdf (Erişim Tarihi: 14.01.2020).

Dedeoğlu, G. (2004). *Etik Düşünce ve Postmodernizm*. İstanbul: Telos Yayıncılık.

Delice, M. (2014). "Polislerin Meslek Etiği Algılarının İncelenmesi". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 18(1): 363-385.

Demir, M. (2018). *Muhasebe Mesleğinde Etik Ve Meslek Mensuplarının Etik Algılamaları Üzerinde Bir Uygulama.* Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye.

Demircan, C. (2006). "Türkiye'deki Çocuk Kütüphanelerinin Halk Kütüphanelerine Devredilmelerinden Önceki Niceliksel Durum (1995-2000)". *Türk Kütüphaneciliği*, 20(2): 177-194.

Des Jardins, Joseph R. (2006). *Çevre Etiği Çevre Felsefesine Giriş* (Çev. Ruşen Keleş). Ankara: İmge Kitabevi.

Doğan, S. (2012). "Antikçağ Biliminin Kalbi: İskenderiye Kütüphanesi". Açık Bilim. http://www.acikbilim.com/2012/04/dosyalar/antikcagda-bilimin-kalbinin-attigi-yer-iskenderiye-kutuphanesi.html (Erişim Tarihi: 07.09.2020).

Du Mont, Rosemary R. (1991) "Ethics in Librarianship: A Management Model". *Library Trends*, 40(2): 201-215.

Durkheim, E. (1986). *Meslek Ahlakı* (Çev. Mehmet Karasan). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Elayyan, R. M. (1990). "The history of the Arabic-Islamic Libraries: 7th to 14th Centuries". *International Library Review*, 22(2): 119-135.

Elgin T. (2006). *Meslek Etiği ve Etik Kodu; Jandarma Teşkilatı İçin Etik Kodu Önerisi.* Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstisüsü. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Ersoy, A. Ve Yılmaz, B. (2009). "Yaşam Boyu Öğrenme Ve Türkiye'de Halk Kütüphaneleri". *Türk Kütüphaneciliği,* 23(4): 803-834.

Frenkena, W. (2007). *Etik* (Çev. Azmi Aydın). Ankara: İmge Kitabevi.

Garoogian, R. (1991). "Librarian/Patron Confidentiality: An Ethical Challenge". *Library Trends*, 40(2): 216-233.

Genel Türkçe Sözlük (2018). Ahlak. https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 29.10.2018).

Genel Türkçe Sözlük (2018). Etik. https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 29.10.2018).

Gill, P. (2007). *Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri* [Elektronik Sürüm] (Çev. Bülent Yılmaz). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Gülle, M. T. (1997). *Türkiye'de Düşünce Özgürlüğü Sorunu Ve Halk Kütüphanelerine Yansıması.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, Ankara.

Günümüzde Bergama Antik Kenti (2020). https://gezebildiginkadar.com/bergama-antik-kenti-izmir (Erişim Tarihi: 25.03.2020).

Günümüzde Celsus Kütüphanesi (2020). https://serhatengul.com/efes-celsus-kutuphanesi-tarihi/ (Erişim Tarihi: 25.03.2020).

Günümüzde İzmir Milli Kütüphane (2020). https://www.forumaski.com/turkiyeden-tarihi-yerler-ve-mekanlar/47922-izmir-milli-kutuphane.html (Erişim Tarihi: 25.03.2020).

Günümüzde Tire Necip Paşa Kütüphanesi (2020). http://www.mustafagurelli.com/?oku=1540 (Erişim Tarihi: 25.03.2020).

Gürlek, A. (2011). "Kütüphanecilik Tarihimizde Bergama Kütüphanesinin Önemi". E. Önen, M. Mutluer ve N. Çetin (Ed.). *Uluslararası Bergama Sempozyumu International Bergama Symposium 07 – 09 Nisan 2011* (ss. 141-157). İzmir: Bergama Belediyesi.

Hacettepe Üniversitesi (2019). Bilgi ve Belge Yönetimi. http://www.bby.hacettepe.edu.tr/tarihce.asp (Erişim Tarihi: 15.09.2020).

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği (2012, 11 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 28170 (Mükerrer)). Erişim adresi: https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/01/20120111-18.htm

Hauptman, R. (2010). *Ethics And Librarianship.* United States of America: McFarland & Company.

IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu (1992). *Halk Kütüphaneleri için Hizmet Kılavuzu* (Çev. Sevgi Hışım). Kültür Bakanlığı: Kütüphaneler Genel Müdürlüğü.

Ilgaz, S. ve Bilgili, T. (2006). "Eğitim ve Öğretimde Etik". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi,* 6(14), 199-210.

International Fedaration of Library Associations (1994). IFLA/UNESCO Public Libraries Manifesto. https://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994 (Erişim Tarihi: 09.11.2019).

International Fedaration of Library Associations (2000). The Role of Public Libraries in Lifelong Learning. https://www.ifla.org/node/1025 (Erişim Tarihi: 14.12.2019).

International Fedaration of Library Associations (2010). *IFLA Public Library Service Guidelines* [Elektronik Sürüm]. Berlin/NewYork: De Gruyter Saur.

International Fedaration of Library Associations (2012). Ethics Codes. https://www.ifla.org/faife/professional-codes-of-ethics-for-librarians (Erişim Tarihi: 13.10.2019).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1999). https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/ (Erişim Tarihi: 25.11.2020).

İpbüker C., Göksel Ç. ve Deniz R. (2005). Mühendislik Etiği Dersleri Neden Zorunlu Olarak Okutulmalıdır? https://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/GRZA_103_ek.pdf (Erişim Tarihi: 15.11.2018).

İstanbul Medeniyet Üniversitesi (2019). Tanıtım. https://bilgibelge.medeniyet.edu.tr/tr/bolum/tanitim (Erişim Tarihi: 19.09.2020).

İstanbul Üniversitesi (2019). Bilgi ve Belge Yönetimi. https://ebs.istanbul.edu.tr/home/program?id=1091&birim=bilgi_ve_belge_yonetimi__lisans_programi__(orgun_ogretim) (Erişim Tarihi: 15.09.2020).

İşgüden, B. Ve Çabuk, A. (2006). "Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 9(16): 59-86.

İzmir Kültür ve Turizm Dergisi (2020). Tire Necip Paşa Kütüphanesi. https://www.izmirdergisi.com/tr/turizm/kultur-turizmi/738-izmir-in-tarihi-kutuphaneleri (Erişim Tarihi: 10.04.2020).

İzmir Milli Kütüphane (2020). İzmir Milli Kütüphane Tarihçesi. http://www.izmirmillikutuphane.com/Kutuphanemiz-Tarihcesi (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

İzmir Nüfusu (2020). Nüfus Bilgisi. https://www.nufusu.com/il/izmir-nufusu (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

İzmir Valiliği (2004). *Ege'nin İncisi İzmir: İzmir Valiliği*. İzmir: İzmir Valiliği.

İzmir Valiliği (2020). İzmir Hakkında. http://izmir.gov.tr/izmir-hakkinda (Erişim Tarihi: 10.02.2020).

Kakırman Yıldız, A. (2018). "Çocuk Kütüphanelerinin Temel Hizmet İlkeleri". A. K.Yıldız (Ed.) *Dünyanın İyiliği İçin Çocuk Kütüphaneleri* (ss. 13-38). İstanbul: Hiperyayın.

Kant, I. (2003). *Ethica: Etik Üzerine Dersler* (Çev. Oğuz Özügül). İstanbul: Pencere Yayınları.

Karabınar, S. ve Çevik, Z. (2014). "Türkiye'deki Zorunlu Muhasebe Meslek Kurallarının Ahlak Yaklaşımları Açısından İncelenmesi''. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi,* 6(2): 29-44.

Karacan, S. (2014). *Etik Kavramı ve Muhasebe Meslek Etiği.* Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Karataş, A. (1997). "Uygulamacı Gözüyle Meslek Etiği Ve Kütüphanecilik". B. Yılmaz (Yay. Haz.), *33. Kütüphane haftası Bildirileri 31 Mart-6 Nisan 1997* içinde (ss. 140-143). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Kastamonu Üniversitesi (2019). Genel Bilgiler. https://fef.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/bilgi-ve-belge-yonetimi (Erişim Tarihi: 19.09.2019).

Keseroğlu, H. S. (1996). "Hoşgörü, Düşünce Özgürlüğü Ve Kütüphaneler". Y. Tonta ve A. Çelik (Ed). *Bilgi Edinme Özgürlüğüi* içinde (s. 14- 21). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Keseroğlu, H. S. (2018). "Halk Kütüphanesi Tarihi". H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Ed). *Halk Kütüphaneleri: Geçmişten Geleceğe Yönelimler ve Yeni Roller* (ss. 12-33). İstanbul: Hiperyayın.

Keseroğlu, H. S. ve Demir, G. (2016). "Antik Çağda Bilim ve Kütüphane". *Türk Kütüphaneciliği,* 30(3). 365-397.

Kızılkan, Z. (1988). "Düşünce Özgürlüğü Ve Kütüphanecilik". *Türk Kütüphaneciliği*, 2(4), 159-165.

Kızılkan, Z. (1994). *Düşünce Özgürlüğü ve Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitimi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kızılöz, T. (2017). *Ankara'daki Üniversite Kütüphanecilerinin Mesleki Etik Konusundaki Bilinç Ve Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme.* Hacettepe Ünversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Koehler, W. C. ve Pemberton, J. M. (2000). "A Search For Core Values: Towards A Model Code Ethics For Information Professionals". *Journal of Information Ethics*, 9 (1):26-54.

Koehler, W.C. (2015). *Ethics And Values in Librarianship: A History*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Kolçak, M. (2012). *Meslek Etiği.* Ankara: Murathan Yayınevi.

Koontz, C. and Gubbin, B. (2010). *IFLA Public Library Service Guidelines* [Elektronik Sürüm]. Berlin: Walter de Gruyter

Kshirsagar, P. (2016). "Professional Ethics in Librarianship" *Knowledge Librarian,* 3(1): 16-28.

Kuçuradi, I. (1988). *Uludağ Konuşmaları: Özgürlük, Ahlak, Kültür Kavramları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kuçuradi, I. (2003). "Etik Ve Etikler". *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 423(1): 7-9.

Kuçuradi, İ. (2011). *Etik*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kütüphane Hizmet Esasları (2012, 17 Temmuz). *Genelge.* Erişim adresi: https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/4857,ek-kutuphane-hizmet-esaslari.pdf?1

Kütüphane ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (2019). Gezici Kütüphane İstatistikleri. https://kygm.ktb.gov.tr/TR-204977/gezici-kutuphane-istatistikleri.html (Erişim Tarihi: 01.12.2019).

Kütüphane ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (2019). İzmir Halk Kütüphaneleri İstatistik Raporu. https://izmir.ktb.gov.tr/TR-251622/izmir-halk-kutuphaneleri-2019-yili-istatistikleri.html (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

Kütüphane ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (2019). Kuruluş ve Görevler. https://kygm.ktb.gov.tr/TR-3/kurulus-ve-gorevler.html (Erişim Tarihi: 23.11.2019).

Labarre, A. (2012). *Kitabın Tarihi* (Çev. Işık Ergüden). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Lozano, J. M. (1996). "Ethics and Management: Controversial Issue". *Journal of Business Ethics,* 15(2): 227-236.

Mahmutoğlu, A. (2009). "Etik ve Ahlak, Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler". *Türk İdare Dergisi,* 81(463-464): 225-249.

Marmara Üniversitesi (2019). Genel Bilgiler. http://bby.fef.marmara.edu.tr/genel-bilgiler/ (Erişim Tarihi: 15.09.2019).

MEGEP (2006). Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. https://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/054003/meslek_etigi%20_torun.pdf (Erişim Tarihi: 08.03.2019).

Milli Eğitim Bakanlığı (2019). Meslek Etiği. http://etik.meb.gov.tr/bilgi.html (Erişim Tarihi: 08.03.2019).

Ninovalib (2019). Ninova Kütüphanesi. https://ninovalib.com/ninova-kutuphanesi-asurbanipalin-kitapligi/ (Erişim Tarihi: 25.08.2019).

Ojienda, T. and Juma, K. (2011). *Professional Ethics: A Kenyan Perspective*. Kenya: LawAfrica.

Olgunsoy, E. (1991). *Geçmişten Günümüze Ahlak Öğretisi.* İstanbul: Bahar Yayınları.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (2019). Tarihçe. http://bby.osmaniye.edu.tr/20582_tarihce.html (Erişim Tarihi: 19.09.2019).

Öksüzoğlu, A. F. (2016). "Ankara' da Gezici Kütüphane Hizmetini Başlatan Belge". *Türk Kütüphaneciliği,* 30(2): 263-265.

Örkmez, V. B. ve Şancı, S. (2003). "Kütüphanelerde Etik Kurallar". [Bildiri]. A. Yıldızeli ve H. K. Bahşişoğlu (Ed.). *Adile Günden Anısına Armağan: ÜNAK'03 Bildiriler Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (ss. 293-306). Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği.

Özgener, Ş. (2004). *İş Ahlakının Temelleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özgener, Ş. (2009). *İş Ahlakının Temelleri: Yönetsel Bir Yaklaşım.* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özlem, D. (2014). *Etik: Ahlak Felsefesi*. İstanbul: Notos Yayınları.

Öztemiz, S. ve Önal, İ. (2015) "Türkiye'de Bir Meslek Olarak Bilgi Profesyonelliği". H. S. Keseroğlu, G. Demir, E. Bitri, Ayşenur Güneş (Ed.). *1. Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu: Etik: Kuram ve Uygulama, 3-5 Eylül 2014, Kastamonu* içinde (ss. 173-187). İstanbul: Hiperlink.

Pehlivan, İ. (2002). *Yönetsel, Mesleki ve Örgütsel Etik.* Ankara: Pegem Yayınları.

Pieper, A. (1999). *Etiğe Giriş* (Çev. Veysel Ataman, Gönül Sezer) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Polat, C. ve Akkaya M.A. (2018). "Toplumsal Kültür Kurumu Olarak Halk Kütüphaneleri: Çankırı Halk Kütüphanelerinin Olanaklar ve Hizmetler Durum Haritası" *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1): 534-570.

Potts, D. T. (2006). "İskenderiye'den Önce: Antik Yakındoğu'da Kütüphaneler". (Der. Roy Macleod, Çev. Elif Böke). *İskenderiye Kütüphanesi: Antik Dünya'nın Öğrenim Merkezi* içinde (ss. 35-52). Ankara: Dost Yayınları.

Rimland, E. (2007). "Ranganathan's Relevant Rules*". Reference & User Services Quarterly, 46*(4): 24-26. [Erişim: 29 Ekim 2019 JSTOR, https://www.jstor.org].

Sağlamtunç, T. (1990). "Toplumun Kültürel Kalkınmasında Halk Kütüphanelerinin Rolü". D. Atılgan ve F. Özdemirci (Haz.). *Türk Kütüphaneciler Derneği 40. Yıl Kütüphanecilik Kurultayı: (30 Kasım – 1 Aralık 1989.Ankara): Bildiriler* içinde (ss. 54-58). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Sağlamtunç, T. (1991). "Kütüphanecilik Açısından Düşünce Özgürlüğü Ve Sansür". *Türk Kütüphaneciliği*, 5(3), 93-99.

San, A. (1969). "Sansür Ve Kütüphaneler". *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 236-240.

Sefercioğlu, N. (1977). "Kütüphanecilik Mesleğinin Yüzüncü Yılı". *Türk Kütüphanecilik Derneği Bülteni,* 26(1): 12-18.

Senapati, S. K. ve Singh, J. (2012). "Ethical Concerns in Librarianship: Basic Issues". *Pearl: A Journal of Library and Information Science*, 6(2): 65-69.

Shachaf, P. (2005). "A Global Perspective On Library Association Codes Of Ethics". *Library & Information Science Research*, 27(4), 513-533.

Subaşıoğlu, F. (1997). "Kütüphanecilik Mesleğine Etiksel Bir Yaklaşım". *Türk Kütüphaneciliği*, 11(2), 467-478.

Subaşıoğlu, F. (1997). "Meslek Etiği". B. Yılmaz (Yay. Haz.), *33. Kütüphane haftası Bildirileri 31 Mart-6 Nisan 1997* içinde (ss. 123-125). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Taşkın, Z. (2011). "İlkçağ Uygarlıklarında Kitap Ve Kütüphane: Efes Celsus Kütüphanesi". *Türk Kütüphaneciliği,* 25(1): 86-96.

TKD (2019). Mesleki Etik İlkeleri. http://kutuphaneci.org.tr/bildirgeler/mesleki-etik-ilkeleri/ (Erişim Tarihi: 17.09.2019).

Toplu, M. (2007). "Kütüphaneciliğin Etik Sorunu ve Türkiye Yaklaşımı". *Türk Kütüphaneciliği,* 21(2), 186-217.

Toplu, M. (2009). "Mesleki Bir Örgüt Olarak Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Altmış Yıllık Gelişim Çizgisi". *Türk Kütüphaneciliği,* 23(4):678-741.

Torun, O. (2018). "Halk Kütüphaneleri ya da Halk Üniversiteleri". Hüseyin Odabaş ve Mehmet Ali Akkaya (Ed.). *Halk Kütüphaneleri: Geçmişten Geleceğe Yönelimler ve Yeni Roller* içinde (s. 224-260). İstanbul: Hiperyayın.

TÜİSAG (2019). Mesleki Etik. https://isgfrm.com/threads/mesleki-etik-10-soruluk-degerlendirme-testi.21271/ (Erişim Tarihi: 07.08.2019).

Usta, A. (2010). "Kamu Görevlisinin Etik Amaç Ve Ahlaki Yükümlülüğüne Yönelik Bir Değerlendirme". *İçişleri Bakanlığı Türk İdare Dergisi,* 468: 159-181.

Vaagan, R. W. (2012). *The Ethics Of Librarianship: An I nternational Survey*. Munchen, Germany: K.G. Saur

Weiner, R. G. (1997). Privacy and librarians: An overview. https://ttuir.tdl.org/bitstream/handle/2346/1529/PrivacyAndLibrariansAnOverview.pdf?sequence=2 (Erişim Tarihi: 24.12.2019).

Wikipedia (2020). İzmir Tarihçe. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir#Tarih%C3%A7e (Erişim Tarihi: 10.02.2020).

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Genel Tanıtım. https://www.aybu.edu.tr/insanvetoplum/bilgi-belge/custom_page-283-bolum-hakkinda.html (Erişim Tarihi: 19.09.2019).

Yıldırım, G. Ve Kadıoğlu, S. (2007). "Etik Ve Tıp Etiği Temel Kavramları". *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi,* 29(2):7-12.

Yıldırım, M. H. ve Uğuz, Ş. (2012). "İş Etiği Ve Üniversite Öğrencilerinin Etik Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma". *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1):177-187.

Yılmaz, B. (2009). "Bilgi Ve Belge Yönetiminde (Kütüphanecilikte) Etik: Kuramsal Bir Yaklaşım". *Kamu Etiği Sempozyumu 25-26 Mayıs 2009, TODAİE/Ankara* içinde (s. 395- 404). Ankara: TODAİE.

Yılmaz, E. (2018). "Halk Kütüphaneleri ya da Halk Üniversiteleri". H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Ed). *Halk Kütüphaneleri: Geçmişten Geleceğe Yönelimler ve Yeni Roller* içinde (ss. 35-74). İstanbul: Hiperyayın.

Yılmaz, E. (2019). "Yaşayan Çocuk Kütüphaneleri". A. K. Yıldız (Ed.) *Dünyanın İyiliği İçin Çocuk Kütüphaneleri* (ss. 39-89). İstanbul: Hiperyayın.

Yılmaz, M. (2007). *Etik ve Kütüphanecilik.* İstanbul: Beşir Kitabevi.

Yılmaz, M. (2012). "Ahlak Ve Meslek Ahlakına Eleştirel Bir Bakış". *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 762-768.

Zamazingo (2019). Antik Çağın Ünlü Bergama Kütüphanesi. https://anetteinselberg.com/2019/09/08/antik-cagin-unlu-bergama-kutuphanesi/ (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

EKLER

Ek 1 : İzmir İlinde Bulunan Halk Kütüphanesi Çalışanlarına Sorulan Sorular

HALK KÜTÜPHANESİ ÇALIŞANLARINDA MESLEK ETİĞİ ALGISI VE DAVRANIŞI: İZMİR İLİ ÖRNEĞİ

Sayın Kütüphaneciler,

Bu anket halk kütüphanelerinde gerçekleştirilen işlem ve hizmetlerde etik davranış ve eylemler hakkında kütüphanecilerin düşüncelerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilecek veriler halen yapmakta olduğum yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Çalışmada kişisel ya da kurumsal değerlendirmeler yapılmayacaktır. Katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Serenay ÇAKIRER
Çankırı Karatekin Üniversitesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

DEMOGROFİK BİLGİLER

1) Cinsiyetiniz

☐ Erkek ☐ Kadın

2) Yaşınız

☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56 ve üzeri

3) Eğitim Düzeyiniz

……

4) Kurum İçindeki Statünüz

☐ Yönetici ☐ Kütüphaneci ☐ Memur ☐ Hizmetli ☐ Diğer……...

5) Kütüphanecilik, Dokümantasyon, Arşiv ya da Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Mezunu musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

6) Meslekteki Çalışma Süreniz

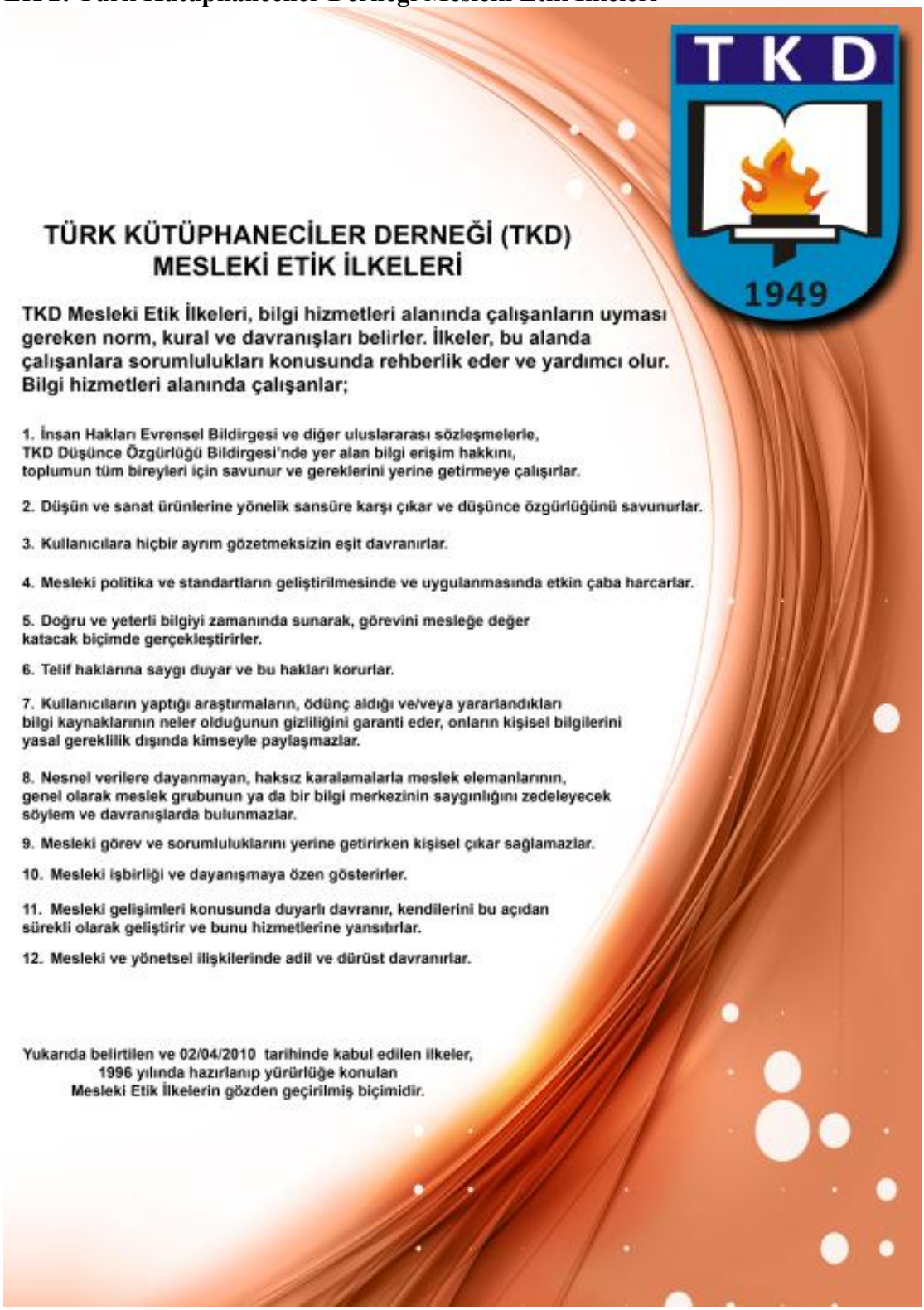
☐ 1 yıldan daha az ☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11-20

☐ 21-25 ☐ 26 ve üzeri

Bu bölümde **Halk kütüphanelerinde Çalışan Kütüphanecilerin Meslek Etiği Algısına** ilişkin sorulara yer verilmiştir. Her bir maddeyi okuduktan sonra **katılma derecenizi** gösteren seçeneğin altındaki kutuya (x) işareti koyunuz	**Evet**	**Kısmen**	**Hayır**	**Fikrim yok**
2.1. Etik kavramını daha önce duydunuz mu?				
2.2. Mesleki etik kavramını daha önce duydunuz mu?				
2.3. Meslek etiği ile ilgili daha önce eğitim aldınız mı?				
2.4. Mesleki etik ile ilgili seminer, panel, söyleşi, sempozyum vb. katıldınız mı?				
2.5. Mesleki değerler konusunda yeterince bilgili olduğunuzu düşünüyor musunuz?				
2.6. Kişisel mesleki etik standartlarınız var mı?				
2.7. Sizce meslek etiği ilkeleri kurum içerisinde çalışma verimliliğini arttırır mı?				
2.8. Sizce mesleki etik ilkeler kurum içerisinde saygı ve hoşgörüyü pekiştirici bir unsur mu?				
2.9. Kütüphanenizdeki meslektaşlarınız yeterince mesleki iş birliği ve dayanışma gösteriyorlar mı?				
2.10.Görev tanımınıza göre kurum içinde size verilen sorumlulukları her zaman eksiksiz yerine getiriyor musunuz?				
2.11. Kurumunuzda fikirlerinizi açıkça ifade edebiliyor musunuz?				
2.12.Kütüphanede çalışmak sizin tercihiniz mi?				
2.13.Kütüphanecilik mesleği iş doyumu açısından beklentilerinizi karşılıyor mu?				
2.14.Kütüphanecilik alanında kişisel mesleki gelişiminize katkı sağlayacak etkinliklere katılıyor musunuz?				
2.15.Kütüphanenizde kullanıcıların bilgiye erişim hakkı gözetleniyor mu?				
2.16.Kütüphanenizde kullanıcılar arasında öncelik yaratılmaksızın eşit hizmet sunuluyor mu?				
2.17.Kütüphanenizde danışma hizmetlerinde kullanıcıların düşüncelerini etkileyecek yanlış ya da eksik bilgi verildiği bir durumla daha önce karşılaştınız mı?				
2.18.Kütüphanenizde kullanıcıların bilgi taleplerinin gizliliği konusunda yeterli özen ve saygı gösteriliyor mu?				
2.19.Kütüphanenizde kitapların neden göstermeksizin ödünç verilmediği bir durumla daha önce karşılaştınız mı?				
2.20.Kütüphanenizde telif haklarına aykırı bir davranış olduğunu düşünüyor musunuz? (Orijinal kaynak sağlamama ve fotokopi hizmeti vb.)				
2.21.Kütüphanenizde bilgi hizmetlerinin sunulmasında telif hakları konusunda bilinçli bir yaklaşım sergileniyor mu?				

2.22.Kütüphanenizde kitapların kataloglaması ve sınıflanmasında yanlış konu numarası vermek, teknik işlemleri gerekli özen ve zamanda yapmamak gibi davranışlar olduğunu düşünüyor musunuz?				
2.23. Teknik işlemleri henüz tamamlanmadığı için istediği halde kullanıcıya kitap verilememesini kurumsal eksikliğiniz olarak görür müsünüz?				
2.24.Kütüphanede kullanıcıları olumsuz yönde etkileyecek kaynakların olduğunu düşünüyor musunuz?				
2.25. Siyasi, dinsel ya da ideolojik görüşlerinize karşı olan kaynakların kütüphane dermesinde olmasını ister misiniz?				
2.26.Düşünce özgürlüğü bilincinin geliştirilmesinin görev ve sorumluluklarınız arasında olduğunu düşünüyor musunuz?				
2.27.Kütüphanenizde etik dışı bir davranış gördüğünüzde uyarı yapıyor musunuz? (uyarmak, yöneticiye bildirmek vb.)				
2.28.Kütüphanenizdeki meslektaşlarınızın herhangi bir kişisel özelliğine göre ayrımcılığa uğradığını düşünüyor musunuz?				
2.29.Kütüphanecilik meslek etiği ilkelerini uygulanabilir buluyor musunuz?				
2.30. Sizce kütüphanecilerin meslek etiği ile ilgili meslek içi eğitimi almalarına gerek var mı?				

EK 2: Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeleri

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Serenay ÇAKIRER
Doğum Yeri	Kayseri
Doğum Tarihi	25.02.1995

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Bilgi ve Belge Yönetimi

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Yaşar Üniversitesi
Görevi/Pozisyonu	Kütüphaneci
Tecrübe Süresi	2 yıl 8 ay

DERNEK/KULÜP/TOPLULUK FAALİYETLERİ

Dernek	Türk Kütüphaneciler Derneği İzmir Şubesi
Pozisyon	Yönetim Kurulu Üyesi
Tecrübe Süresi	2 yıl

KATILDIĞI MESLEKİ ÇALIŞMALAR

Eğitim	ANKOS Personel Değişim Programı 2019
Çalıştay	6. Ulusal Açık Erişim Konferansı ve OpenAIRE 2020 Çalıştayı
Seminer	2. Techknowledge Günleri 3. Akademik Dürüstlük Semineri
Konferans	Açık Bilim Yolunda: Bilimi Özgür Bırak
Konferans	ÜNAK 2019

MESLEKİ ÖDÜLLER/KATILIM BELGELERİ

Plaket	Türk Kütüphaneciler Derneği Yönetim Kurulu
Katılım Belgesi	Kütüphane Haftası Pecha Kucha Sunumu
Katılım Belgesi	ANKOS Personel Değişim Programı Semineri
Katılım Belgesi	2. Techknowledge Günleri 3. Akademik Dürüstlük Semineri
Katılım Belgesi	ÜNAK 2019
Teşekkür Belgesi	Çankırı Karatekin Üniversitesi

İLETİŞİM

Adres	Yaşar Üniversitesi Kütüphane ve Bilgi Merkezi Bornova/İZMİR
E-mail	serenaycakirer@gmail.com